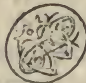
LEONARDI ARETINI DE BELLO GOTTHORUM SEU DE BELLO ITALICO ADUERSUS GOTTHOS LIBRI QUATUOR. -...

Leonardo Bruni

69
5 C
4

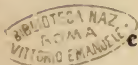
Leonardi Aretini de Bello Gotthoꝝ:
ſeu de Bello Italico aduerſus Gotthos
Libri Q uatuor.

S. Andrea della Valle.

LEONARDI ARETINI IN LIBROS DE BELLO ITALICO ADVERSVS GOTTHOS PROOEmiũ.

e TSI longe iucundius mihi fuiſſet Italiæ fœlicitatem q̃ clades referre: tamẽ quia tempora ſic tulerũt: ſequemur & nos fortunæ mutabilitatem: Gotthorũq; inuaſionẽ: & bellũ quo Italia tota pene euerſa fuit: in his libris deſcribemus. Doloroſam ꝓfecto materiã: ſed pro cognitione illoꝝ tempoꝝ neceſſariã. Neq; enim Xenophontẽ Athenienſem ſummo ingenio uirũ cum obſidionẽ & famẽ ac diruta mœnia Athenarum deſcripſit nõ dolenter id feciſſe reor: Scripſit tamen quia utile putabat illaꝝ reꝝ memoriam nõ deperire. Neq; Liuius noſter cum urbẽ Romã a Gallis captã & incendiis cõflagratã refert minorẽ meretur laudem: q̃ cũ. P. Aemilii triũphũ illum p̃clarũ de Macedonibus: aut. P. Aphricani uictorias enarrat. Hiſtoriæ quippe eſt: tã ꝓſperas q̃ aduerſas res monimentis litteraꝝ mandare. Itaq; optanda quidẽ meliora ſunt: ſcribenda uero quæcũq; contigerint. Me certe hæc ipſa ſcribentem q̃q̃ multa pro ſingulari amore meo erga patriã conturbant: tamen illa ratio conſolatur: ꝙ etſi res tunc maxime aduerſas Italia perpeſſa fuit: ad extremũ tamen ſupatrix externaꝝ gentium noſtraꝝ ad uſq; ætatem terra mariq; potentiſſima remanſit. Ciuitateſq; in ea ornatiſſimæ magnis opibus magnaq; auctoritate uiguerũt hactenus: hodieq; uigent: quaꝝ gloria & imperium longe lateq; extenditur: ut nõ tam ingemiſcendum ſit pro his quæ tunc acciderunt q̃ lætandũ. Ceu Herculem magni labores

celebratiorē fecere q̄ si nunquā tam periculose laborasset. Taceo morum elegantiam humanitatemq; præcipuam ac bonarum artium disciplinas: in quibus parēs simul & aliū/na incōparabilis Italia reperitur. Sed cōmendationis aliud fuerit tempus. Huius aūt belli quod nunc scripturi sumus nulla apud latinos notitia superat: fama tantūmodo quæ/dam & ea ipsa tenuis admodū & obscura ferebatur. Beli/sarium & Narsetem Iustiniani duces Gotthos Italia pepu/lisse: ubi uero uel quomodo uel quibus reb9 gestis nihil pe/nitus sciebatur. Nobis aūt ex Græcoꝝ cōmentariis earum rerum notitia fuit. Itaq; ut alia satis multa: sic etiā hæc iam plane oblitterata ad cognitionem nostroꝝ hominum redu/cere studuimus. Atq; eo libentius fecimus ꝙ cæteræ quidē historiæ de alienis rebus fere existunt. Hæc autem tota de nostris est. In qua operæpræciū fuerit: quæ tunc per Italiā urbes: qui populi: quæ conditio rerum esset recognoscere: quæ obsessæ urbes quæ expugnatæ ac uictæ: & quibus in locis prœlia cōmissa. Hæc enī omnia & scire pulcherrimū est: & ignorare turpissimū. Diligentis siquidem uiri est pa/triæ suæ originē & ꝓgressum & quæcunq; illi per supiora tempora contigerint non ignorare. Habet præterea histo/riæ cognitio uoluptatem animi ꝑmaximā cum omnes na/tura scire concupiscant: & utilitatem plurimam per exem/pla similium cœptoꝝ atq; exituum multaꝝ rerum instru/ctionem: qua senes adolescentibus sapientiores existiman/tur: quoniā plura conspexerunt in uita: & non ex suis tan/tum uerū etiam ex alienis periculis cautiores effecti me/lius iudicant melioraq; consilia assumunt. Opes uero atq;

imperia maximoꝝ regum potentiſſimorũq; populorũ qui uſq; adeo faciliter corruiſſe leguntˀ:hi q̃ ſtultũ ſit intelligunt pro illis ſupbire ac gloriari.q̃ nemo exploratũ hr̃e põt uſq; ad ueſpas eẽ duratura.Ita & ſapiẽtiores & modeſtiores nos hiſtoria efficit.Ego igitˀ reuerẽdiſſime pater hos libros ad te mittere cõſtitui:ut & amorẽ meũ erga te pcipuũ recognoſcas:&iudex exiſtas laboꝝ nr̃oꝝ:quos ita demũ recte ſuſcepiſſe putabo ſi a te hoĩe doctiſſimo ac ſapientiſſimo pbabũtur.Principium uero narrandi hinc potiſſimũ aſſumemus.

Leonardi Aretini de bello Italico aduerſus Gotthos.Li.I.

z ENONE Romano principe imperante Gotthi Theoderico duce inuadere Italiã ſtatuerunt iãpridẽ afflictã uariis barbaroꝝ incurſionibus:& tũc Odoacri tyrãnide occupatã qbus de rebus dicere aggrediemur:paulo ſupius cõditionẽ illoꝝ tẽpoꝝ repetẽtes:ut unde ortus ſit Gotthoꝝ aduẽtus & quibus de cauſis ſpem inuadẽdi ſuſcepint innoteſcat.Poſt Valentiniani iunioris mortẽ quẽ Romę ĩterfectũ a ſuis cõſtat occidẽtale impiũ uacillare cœpit:&quodãmodo exinaniri. Erant uero per id tẽpus in Italia permagnæ externaꝝ gentium copiæ aduerſus terrorẽ Attilæ nup a Valentiniano cõparatæ:& poſtea contra Vandalos a Romanis adiunctæ. Hi cũ afflictas opes ac uacillationẽ impii uiderẽt audaciã exinde ſumentes ac ſimul cõſpirãtes partẽ agroꝝ tertiã ſibi per Italiã tribui poſtularũt.Nomen impii ad Auguſtulum

quendā Romanū p id tēpus deuenerat:qui cū esset admo/
dum puer ab Oreste patricio eius pře gubernabať.Cū igiť
partē agroꝝ exercitus deposceret:Orestes aūt uir prudens
& grauis cū eoꝝ desiderio refragareť:milites cū interfece/
runt:Moxqꝫ Odoacrū ducē secuti Romā uenientes Augu
stulū deposuerūt. Ipsiqꝫ iam plane dominātes partē agroꝝ
tertiā sibi diuiserūt. Odoacer igiť per hūc modū domina/
tionē adeptus suo & exercitus nomine ciuitates pro libidi
ne gubernabat.Zeno aūt Constantinopoli imperans ualde
suspectā habere cœpit Theoderici potentiā. Gotthi enī per
supiora Thraciæ loca degētes uexare iā cœperāt uicinas re
giones:ac minime quieturi aduersus Romanū impiū uide
banť.Itaqꝫ quo se ac regiōes finitimas Gotthoꝝ metu libe/
raret:Theoderico suasit ut ī Italiā trāsiret:& ab iniustis oc
cupatoribus ciuitates uindicaret.His ergo de cāis exThra
cia mouēs Theodericus Gotthos cum cōiugibus & liberis
cumqꝫ omnibus rebus suis p Syriniū & Illyricū aliasqꝫ re/
giones ducens Italiā petiit:quā cum tandē ingressus esset
Odoacri duces & copiæ sibi obuiā fuere:primūqꝫ inter eos
prœliū fuit nō ꝓcul Aquileia sup sontiū amnē:in quo post
acerrimā pugnā uictores Gotthi Odoacri duces ꝓfligarūt.
Post hæc cū urbes circūstātes Gotthi cepissent & copias ho
stiū aliis locis ꝓfligassent:tādē in urbe Rauenna Odoacrū
obsederūt.Hæc obsidio longius remorata est gotthos q̄ ipsi
ab initio existimarāt.Idqꝫ accidit natura loci ꝙ neqꝫ a mari
faciliter obsideri Rauēna pōt cū sit in ipso littore cōstituta:
neqꝫ a mediterranea regione cū fossam hēat ex pado deriua
tā ac stagnis qbusdā & paludibus coarteť.Itaqꝫ gotthi triē

nio ferme toto circa illã cõmorati capere nequiuerunt. Fini tima tamen Rauẽnæ oppida p hoc ipsum tẽpus ceperunt omnia præter Cesenã:quæ & ipsa ualido Odoacri ꝑsidio te nebat. Ad extremũ uero fatigatis obsidentibus & obsessis pactione res cõposita fuit ut Theodericus simul Odoacerq; socii dominationis essent. His pactis Theodericus & gotthi Rauẽnã intrarũt:nec posthac ullæ partes Italiæ illi clausæ fuerũt:uerũ hæc regni societas nõ diuturna permãsit. Cum enim occultas inter se suspitiones haberẽt:præueniẽs Theo dericus Odoacrũ ad cœnã inuitatũ occidit:solusq; cũ got/ this per Italiã dominat. Fuit autẽ eius dominatio nõ admo dum dura & si partẽ agrorũ ut nuper Odoacer diuiserat: pro suis retinuit. Cæterum ciuitates per se ipsas:ac p ciues suos gubernari permisit. Ipse uero sedem regni Rauennæ constituit:ibiq; inhabitauit. Septẽ & triginta annis Theo/ dericus in Italia regnauit. Nec tamen interea segnis ocio/ susq; pmansit. Nam & Siciliam totã cum omnibus adiacẽ tibus insulis regno adiunxit:& dalmatiã quoq; sibi subie/ ctam fecit. Quinetiã per hæc ipsa tẽpora magno cũ exerci tu alpes Rhodanumq; transgressus in ulteriorẽ galliã con/ tra francos transiuit. Itaq; multa gessit hic rex:fuitq; nomẽ eius admodũ celebre ac gloriosum:nisi q extremo tempo/ re crudelitatis & sceleris infamiã subiit ob Symmachũ & Boetiũ senatores urbis Romæ & alios quosdã præstantes uiros ab eo necatos suspitione dũtaxat affectatæ libertatis.
Theoderico rege sine uirili prole defuncto Amulusuenta filia tunc uidua existens cum Athalarico eius nato in re/ gno successit. Erat uero Athalaricus admodum puer. Itaq;

cura ac gubernatio tota reginæ incumbebat. Statim igitur regina pueri curam suscipiens litteris latinis erudiendum & moribus formandū curauit. Præceptores enim litterarū & quosdam ex gotthorum senioribus homines grauissimos & compositos circa puerū esse iusserat. Ipsa uero seuere ad/modū gubernationem exercebat: ꝓhibens gotthorū iniu/rias: nōnulla etiam Theoderici facta retractans: & ad mi/tiorem formā reducens: inter quæ & illud fuit quod Boetii ac Symmachi filiis patrimonia dudum a Theoderico pu/blicata restituit: asserens eos falsis delationibus ac temere a rege creditis fuisse damnatos. Theodatū uero consobrinū suum qui magnas in tuscis possessiones habens multa uici/norum prędia quasi per tyrannidē occupauerat: ad restitu/tionem ablatoꝝ faciendam cum acerba increpatione mali/gnitatis coegit. Hæc reginæ seueritas multos gotthorum sibi inimicos reddidit. Itaq; simul conspirantes quidā got/thorum proceres fouere puerum contra potentiam matris statuerunt. Quare ad reginam uenientes non placere got/this dixerunt: ut rex eorum sub magistris ac præceptori/bus uiuat: nec ut senioribus traditus obtemperet decere magnum regem equos & arma: & iuuenum exercitia non seniorum frigiditatē aut magistrorum sedulitatem medita/ri. His enim & corpus & animum regis effœminari: illis autem uigorem & peritiam crescere. Non enim factum esse regem ut disciplina litterarum populos doceat: Sed ut bello & armis potentiam extollat. Hæc & si reginam non latebat quorsum tenderent: tamen ne refragari eorum postulationi uideretur concessit. Adolescensq; æqualium

cōuerſationi traditus breui admodū tpe ī laſciuiorē uitam ſcortaq; & libidines ac cęteras hmōi uoluptates trāſuectꝰē. Matri uero uſq;adeo repugnās & aduerſus pp malos ſuaſo res ut neq; adire illā neq; alloq dignaret̃. Regina igit̃ cū ſe p has artes ab aduerſariis oppugnari ac regno ſpoliari ui/ deret:nō tulit dolorē ingētis ſpūs fœmina:ſed tres gotthoꝝ pceres q auctores ſuaſoreſq; maloꝝ conſilioꝝ puero erant: miſſis clā pcuſſoribus occidi fecit. Ipſa uero adoleſcēte ſibi recōciliato gubernationē reſumpſit. Sed Athalaricus ex ſu piori uitæ laſciuia in uarias ægrotationes plapſus decimo/ octauo ætatis anno defunctus eſt. Regnauit aūt Athalari/ cus una cū mr̃e poſt Theoderici mortē annis decē. Regina uero poſt obitū filii cōmodius ſibi pceſſurā gubernationē arbitrata ſi ſociū & adiutorē aliquē hr̃et:Theodatū cōſobri nū ſuū cuius ſupra mētionē fecimus ī cōſortiū regni aſſum pſit. Erat aūt Theodatus lr̃is græcis latiniſq; liberaliter eru ditus:multāq; Platoni opam & phīæ īpēderat. Cæteꝝ natu ra ībecillis & incōſtās multis uiciis laborabat. Is ergo ad re gnū bn̄ficio reginæ aſſumptus ſtatim ingratitudinē ac pfi diā oñdit. Secreto enim cū inimicis reginæ cōſpirās eā ce/ pit:captāq; in Vulſinii lacus īſulā relegauit. Nec multopoſt p filios agnatoſq; eoꝝ quos regina in ſeditiōe filii occidi fe/ cerat:ut ipſa interficeret̃ pmiſit. Hęc tāta pfidia ac maligni tas Theodati multos gotthoꝝ turbauit:caſumq; reginæ in dignū & ſucceſſionē Theoderici tā nefarie deletā miſerabā tur:nec multū a ſeditiōe aberāt gotthi. Q uę cū ītellexiſſet Iuſtinianus īpator(ad hūc enim poſt Zenonē & Anaſtaſiū & Iuſtinū deuenerat īpiū)tp̄s idoneū ratus Italiæ liberādæ

mētē &cogitationē suā ad has ptes cōuertit. Inuitabat īsup
cū psperitas impii q pauloañ p Belisariū ducē supatis bel
lo Vādalis Aphricā illis abstulerat. Nec ferēdū iā sibi uide/
bat' ut cōtra decus īpii romani & Italiā occupari a barba/
ris pateret'. His rōnibus pmotus oratoribus ad Theodatū
missis restitui sibi Italiā & Siciliā postulauit offerēs in hui9
rei cōpēsatione alias dignitates. Quod si nō faceret bellū
ut expectaret edixit. Ea cū Theodatus detrectare uideret'
nō ultra cunctādū ratus īpator Belisariū in Siciliā transire
cū exercitu iussit. In apparatu tñ faciēdo nō in Siciliā sed i
Aphricā missuꝝ se classem simulabat. Per idē quoq tps mū
dū quēdā ducē cū aliis copiis Dalmatiā inuadere mādauit/
ut hinc inde pcussi gotthi facilius opprimerent'. Et Mūdus
qdē Dalmatiā ingressus salonas occupauit: belloq &tumul
tu ptes illas īuoluit. Belisarius aūt parata classe militibusq
impositis in Siciliā nauigauit. Habebat uero peditū dele/
ctoꝝ copias satis magnas: & insup eqtes eadē classe porta/
bant'. Præerāt pedestribus copiis Constantinus & Bessas &
Herodianus: eqtibus aūt Valētinus & Innocētius & Ma/
gnus: oīum uero dux & moderator Belisarius. Secut9 ergo
Iustiniani præceptū cū se Carthaginē petere simularet: Si/
ciliæ p uiā applicuit: Et quasi reficiēdi sui cā in his locis de/
scendit: sumptoq exinde tpe idoneo catinā urbē repēte ad/
ortus occupauit. Inde mox copias ostētans ac ppositū ape/
riens nō multos post dies syracusas dedētibus sese ciuib9 su
scepit. Post hæc mirabilis fuit uictoriæ cursus dedētib9 sese
ciuitatibus atq ultro uocātibus. Cā uero huius erat siculoꝝ
in Gotthos odiū: & īpii romani auctoritas & Belisarii prę/

sentia:q cũ a Vãdalis africã liberasset:idẽ facturus de Got/ this p siciliã & italiã spabatur. Præterea Gotthi nullos p si/ ciliã apparatus fecerãt:nec ibi futuꝝ eẽ bellũ putabãt. Itaq; quicunq; per siciliã erant gotthi. subita Belisarii inuasione: ac defectione ciuitatũ attoniti de fuga magisq̃ de resistẽtia cogitarũt. Panormus sola quoniã in ea urbe ualidũ gottho rum erat p̄sidiũ obsidiõem expectauit & ptulit. Quæ cũ a terra munitissima esset:hostesq; cõtemneret classe ĩ portu de lata mari tãdẽ expugnata est. Portus.n.usq; ad mœnia pa/ tebat:animaduersumq; fuerat a Belisario quibusdã in locis malorũ nauiũ altitudinẽ celsius attolli q̃ mœnia. Quare sa gittarii per malos dispositi subiectos hostes sagittis & telis undiq; ferientes mœnia defensoribus nudauerant:aliiq; sub euntes absq; ullo metu muros cedebãt:quo periculo addu/ cti hostes urbẽ dedeř. Hæc ciuitas ultima cunctaꝝ siciliæ ci uitatũ in potestatẽ deuenit. Recepta Panormo Belisarius sy racusas reuersus ludos magnificos edidit:ac mũisma ĩ mul titudinẽ dispersit. Erat.n.extrema consulatus sui dies: q cõ sulatus sibi traditus fuerat ob honorẽ uictoriæ contra uan/ dalos partæ:adeoq; fortunam habuerat fauẽtẽ:ut extrema consulatus die siciliã uniuersam ad superiores uictorias re/ pertus sit addidisse. In siciliam quidẽ in hunc modũ res p/ cesserant:in dalmatia uero contractis magnis copiis ad ur/ bem salonas duxerũt. Cunq; in propinquo essent & bellum hincinde gereretur:pugna tandem cõmittitur non ex præ/ parato sed præter expectationem utriusq; exercitus:cã ue/ ro pugnandi in hunc modũ fuit. Mauritius erat Mũdi du cis filius:adolescens egregius:ac manu promptus. Is ptem.

equitatus habens ſpeculatũ ierat gotthoꝝ caſtra. Huic for/ tuna quadam hoſtium equitatus obuiã fuit. Cum ſeſe mu/ tuo conſpexiſſent: nulla fuit mora quin prœliũ cõmitteret. Pugnatumq; eſt aliquãdiu ita uehemẽter ut enixus fieri nil poſſet. Præſtanteſq; gotthoꝝ permulti in eo prœlio occide/ rũt: & Mauritius ipſe ad extremũ occubuit. Sẽſerãt uraq; caſtra prœlium cõmitti: & utriq; ſuis opẽ ferre properabãt in uia dum eſſet Mundus interitũ filii cognouit. Tunc hoã mo natura uehemens & bellicoſus quaſi rabie quadã in ho ſtes defertur. Aduenerant inter hæc omnes gotthoꝝ copiæ: ac totis caſtris hicinde certabatur. Pugna fuit cruẽtiſſima: & aſperrima. Tandem fracti gotthi magna ſuoꝝ cæde ĩ fu/ gam uertunrur. Sed Mũdus inſaciabiliter dum gotthos cę dit: ac profligatos longius ira ac dolore amiſſi filii perſequi tur: in ſua ipſe uictoria a fugientibus hoſtibus occidit. Ita uindicta filii ſupra modũ exercitata patri inſuper interitũ cumulauit. Poſt hoc prœliũ utriq; exercitus diſceſſere. Nã & gotthi profligati conſiſtere in his locis auſi nõ ſunt: & Iu ſtiniani milites ob mortẽ ducis conteriti relictis Salonis re tro abierunt. Non ſilebo in hoc loco quod ſcriptũ ẽ a non/ nullis auctorib9. Sybillæ dicunt fuiſſe carmĩa uetuſtiſſima ĩ qbus ſignificabat cũ africa recepta iteꝝ a romanis foret: tũc Mũdũ cũ ꝑle ſua eſſe piturũ: hoc Sybillæ uaticinium multos mortales cõteruit ſolicitos ne cœlũ & terra cũ uni/ uerſis hoĩbus piret. Tũc aũt africa ſupiori bello uirtute Be liſarii recepta huius ducis ac filii interitũ fuiſſe ꝑdictum a Sybilla apparuit: adeo cuncta uaticinia inuoluta ambagi/ bus ſunt. Poſt mortẽ hui9 ducis ac diſceſſum exercitus got

thi p Dalmatiã plus posse cepunt. Grippa siquidẽ unus ex Gotthorꝶ pceribus refecto cõfestim exercitu Salonas urbẽ: & quicqd prius cepat Mũdus p ea loca recupauit: multoq; supior Gotthorꝶ res p eas ptes uidebatur: Theodatoq; regi animus creuit: ut iã cõsideret bello se uel parẽ uel supiorem futurũ. Iustinianus uero cũ hæc quę Dalmatia gesta fuerãt cognouisset: Constantianũ quẽdã ex aulicis suis bello Dalmatico pfecit. Et simul ad Belisariũ scripsit ne cunctaret in Italiam transire. Cõstantianus igit refecto exercitu: classeq; affatim structa cũ aliquod tps in his cõficiendis dyrrachii cõmoratus esset: tandẽ inde mouẽs epidaurum nauigauit. Erãt epidauri exploratores qdã a Grippa summissi: q cũ uiderẽt Cõstantiani classem iuxta littus nauigantẽ multitudine nauium & structura egregiã cõfestim ad Grippã reuersi rẽ p se magnã etiã magnificẽtius extulerũt. Quib9 auditis Grippa incertus consilii esse cœpit. Nã & pugna decernere aduersus tãtas uires pniciosum ac temerariũ arbitrabat: & includere se salonis nõ satis confidebat: ciuib9 suspectis & mœnib9 eius oppidi qbusdã in locis uetustate collapsis: mari etiã pualẽtibus hostibus cito se ad inopiã cõmeatus redigi posse formidabat. His curis anxius tandẽ quod potissimũ in difficultatib9 uisum est: cõsiliũ capit. Salonis egreditur cũ oib9 copiis & aliquãto pfectus castra loco idoneo cõmuniuit. Inter hæc Cõstantianus cũ tota classe lisnã peruenit. Ibi cu& ea quę facta erãt cognouisset: ad pximũ littus nauigauit: militibusq; expositis qngẽtos corꝶ pmisit: ac fauces angustosq; aditus q nõ longe salonis absunt: p noctẽ occupare iussit. Id factũ cũ esset ipse postridie exercitũ omnẽ

ſalonis admouit:ac nullo negocio urbē recepit. Id cū Grip pa intellexiſſet:paucis diebus circa ea loca moratus abire cōſtituit:atq; ita Rauēnā mari delatus Dalmatiā & Liburniā penitus dereliqt:quæ ſtatim nullo iā repugnāte in Conſtantiani manus deuenere. Beliſarius āt lřis Iuſtiniani acceptis cū ſibi in Italiā trāſeundū eēt:militū pſidio Syracuſis & Panormi relicto ipſe cū reliquis copiis Meſſanā petiit: atq; ibi traiecto freto Rhegiū uenit. Inde p Brutios & Lucanos pedeſtri itinere exercitū duxit. Claſſis uero ut per litus inferi maris q̄ ,ppe ſe nauigaret edixit. Dū iter facit freq̄uētes eoꝶ locoꝶ populi ad illum defecerūt. Profectus per hūc modū aliquot dieꝶ iter tādē ad Neapolim cōſtitit:quę urbs magna ac ualida Gotthoꝶ pſidio tenebatˀ. Ac ſtatim Beliſarius claſſem in portu extra:teli iactū ad ancorā ſtare iuſſit. Ipſe aūt admotis ,ppe urbē copiis ſitū urbis ac naturā loci a terra ſpeculabatur. Nec multopoſt arcē munitā in ſuburbano exiſtentē pactione cepit. Inde cū obſidionē pararet:uenerūt ad eū Neapolitanoꝶ legati:in qbus erat Stephanus qdā Neapolitanus uir & auctoritate inter ſuos & cōſilio pſtās. Is hæc ferme dixit:nō recte facere Beliſariū q; Neapolitanis nulla prius iniuria laceſſitus bellū inferat. Se qdē urbē incolere Theodati & Gotthoꝶ pſidiis cuſtoditā. Itaq; nihil ſpare a Neapolitanis eum poſſe utpote in alioꝶ poteſtate cōſtitutis. Quinetiā ſi fas ſit dicere nō bono conſilio illic fruſtra morari. Si enī inqt Romā habueris:Neapolim quoq; hēbis. Sin uero Roma excluderis:ne ſi Neapolim hēas eā retinebis. Itaq; Romā aduerſum Gotthos q ibi ſunt:tibi ducendū fuit:nō Neapoli cōmorādū:quæ utcūq;

res cadēt ſit acceſſio futura. Ad hoc Beliſarius rñdit. utrum bono uel malo cōſilio circa Neapolim cōmoret̄: nō eē Neapolitanoꝝ ſibi pſcribere: neq; enim eoꝝ ſnīam ſup hoc ſciſcitari: quæ uero ad eos ptinēt cogitare eos debere. Vtrum pſtet exercitū impatoris Romani pro ſalute ac libertate ppria recipe: an in ſeruitute barbaroꝝ pmanētes merito oppugnari ac deleri. Se qdē niſi recepta urbe nō eſſe abiturū. Cupere uero ſine pnicie eoꝝ potius q̄ cum pnicie urbe potiri: hæc palam. Secreto aūt Stephanū cōmonefecit: ut beniuolentiā potius & gratiā impatoris q̄ indignationē pmereri ciues ſuos adhortetur. Legati igittur in urbē reuerſi Beliſarii uerba rettulere. cūq; de his rebus cōſultaretur: rogatus ſnīam Stephanus nimiumſibi piculoſum uideri inquit tantā belli molem in ſe ipſos neapolitanos ſuſcipe: proinde pactione aliqua ſaluti ſuæ puidēdū eſſe cenſebat. Adiuuabat quoq; hāc ipſam ſnīam Antiochus quidā genere ſyrus: longo tpe neapoli mercaturæ gratia cōmoratus homo diues: ac magnæ apud neapolitanos fidei: hic eadē ſuadens q̄ Stephanus cenſuerat multos pmouerat. Populus quoq; ac multitudo urbana eadē cupiebat. Iamq; uoces audiebātur apte dicentiū portas Beliſario eſſe apiendas. Gotthi erāt in pſidio circiter octingenti: qui q̄q̄ grauiter iſta ferrent: tamē aduerſus populi uoluntatē repugnare nō auſi ſe ipſos cōtraxerāt. Paſtor & Aſclepiodotus erant neapolitani in primis Gotthoꝝ amici: & qui pſentē ciuitatis ſtatū mutari pmoleſte ferrēt: hi cōſpecta populi uoluntate apte refragari non audētes tranſuerſa quadā uia impedire cōuentionē aggreſſi ſunt. Quā ob rē eadē illa quæ cæteri in cōcione laudātes

pactis ac iureiurãdo multa cauendũ esse suaserũt: erãt uero talia quæ nõ putabãt Belisariũ esse concessurũ pͣsertim cũ de his obseruãdis iusiurandũ ab eo peteretur. Visi igiť pro beniuolentia populi illa dicere decretũ in eoꝶ sniam fieri optinuerũt. Cunctaq; in libellum diligenter redacta. Stephanus a ciuitate missus Belisario detulit: qui cũ illa legisset singula postulatoꝶ capita benigne ꝓbauit: ac iusiurandum suũ optulit pro his obseruandis. Stephanus igitur in urbẽ reuersus hæc rettulit. Populus aũt lætitia affectus discursari iam ad portas: Belisariũq; in urbem uocari debere clamitabat. Hæc igiť aspicientes Pastor & Asclepiodotus quãdo primæ illoꝶ artes non ꝓcedebant Gotthos simul ac Neapolitanos ciues suæ factionis in unũ conuocãt: docent stultũ esse arbitrio multitudinis ĩpitę ciuitatẽ ꝑdere. Quis enim nõ intelligat si Belisarius capiẽdæ urbis fiduciã haberet ullam: postulata quæ ad illũ misimus nunquã fuisse cõcessurũ? Nunc aũt omni destitutus spe ea cõsentit q̃ seruaturus non est: quo nos ꝓditores ꝑiculo nostro faciat. Nam si beniuolentia quã ꝑ̄dicat teneretᷣ: non hic manens in fraudem nos ĩpelleret: sed ultra ꝓgressus cõtra Theodatũ & gotthos ꝓ̄lio decerneret. Hæc & huiusmodi suadẽtes ad repugnandũ hortati sunt: & gotthis animos addiderũt ad urbẽ defendendã. Iudæos insuꝑ quoꝶ magna neapoli multitudo erat armauerũt: ac sibi cõiunxerũt. Quibus rebus deteriti ciues colloquia Belisarii oẽmq; cõuentionũ spẽ interrupũt. Ille igiť posthac ab bellũ se cõparauit: sępiusq; expugnatione tẽtata magno suoꝶ militũ detrimento depelliť. Mœnia enim neapolis partim mari circũdanť: partim locis arduis

ſaltuoſiſq; exiſtũt: aditusq; difficillimos ꝑuadẽtibus habẽt. Aquę ductus uero q aquã i urbẽ deferebat: licet a Beliſario reciſus fuiſſet: tñ nõ multũ obſeſſis nocere uidebat: ꝑpterea q pluribus in locis puteos habebãt ut deeſſe illis aquã non poſſet. Maxima uero detinebant ſpe auxilii uẽturi qm̃ miſſis Romã nũciis opẽ ferri ſibi aduerſus hoſtes poſtularant. Cũ eſſet Beliſarius exigua ſpe: ac de omittẽda obſidione cogitaret fortuna mirabiliter ſibi uiã apuit. Aquę ductus erat ſolo inciſus ꝑ quẽ aqua in urbẽ ferebat. Hũc ab initio obſidionis Beliſarius ut ſupra diximus interrupat. Per cũ miles qdã Iſauricus forte ingreſſus uſq; ad mœnia urbis pene trauerat. Erat uero in ea pte q̃ mœnibus inferebat petra nõ manu poſita ſed natura: ꝑ quã ꝑforatã aqua in urbẽ tranſibat. Magnitudo aũt foraminis nõ tãta erat: ut uir ingredi poſſet. Quæ cũ ſatis cõtẽplatus eſſet miles itellexit ſi petra illa magis pateficeret aditũ fore in urbẽ. Itaq; nota Beliſario cũcta facere curauit. Dux uero lætatus ac magna pollicit9 ꝓmia alios ſibi coadiutores eligere militẽ iuſſit: ac petrã illã magis apire: nõ cędẽdo ne ꝑcuſſio exaudiret: ſed limãdo ac paulatim demẽdo perq̃ latẽter. Hæc ut dux iubebat ita miles egit. Deniq; aſſidua diligẽtiq; militis opa effectũ eſt: ut armatus uir cũ thorace & clipeo ꝑ eũ locũ ingredi ualeret. Hæc facta cũ eſſent Beliſarius uidẽs iã urbẽ fore in ei9ptãte timenſq; ne a militibus uaſtaret: Stephanũ rurſus ad ſe uocauit: caſuſq; miſerabiles q captis urbib9 accidere cõſueuerũt: cædes uiroꝝ: mulieꝝ ad libidinẽ raptus: incẽdia: rapinas ac mala cætera memorauit. Proinde uideret Neapolitani ne extremũ piculũ expectẽt adhuc eni aliter reſipiſcẽ

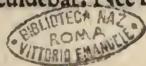
di tēpus esse. Stephanus igitᷣ his auditis cuncta cū lachry/
mis ac gemitu ciuibus suis rettulit. Illi aūt spernētes cōtem
pserūt. Belisarius igitᷣ cœptū suū ꝓsecutus cū urbem cape
statuisset in hunc modū ꝓuidit. Primis statim tenebris mi
lites quadringentos delegit. Hoꝶ singulos thoracē clipeūq̨
& gladiū ferri iussit: paratosq̨ & armatoś silētio qescere do
nec admoneantᷣ. Ductores uero his pręfecit Magnū & En
nā uiros strenuos: quoꝶ uirtute plurimū cōfidebat. Cū me/
dia iā noctis pars trāsacta esset: ductoribus ipsis rē aperiēs
ac locū oñdēs milites p aquæ ductū accēsis luminibus du/
cere ipauit. Cū uero in urbē puenerint qd facere illos uelit
admonuit: cape enim partē aliquā muri ac tuba id signifi/
care. Ipse uero scalas pmultas iāpridē cōparauerat qb⁹ mœ
nia aggrederetᷣ. Exercitū aūt totū in armis eē iusserat: mul
tos circa se expeditos intētosq̨ habebat. Inter hęc pleriq̨ ex
militibus q cū Magno erāt periculū formidātes retrocesse/
runt: nec exhortationibus aut minis cōtineri poterāt: quos
Belisarius duriter increpitos dimisit: ac ducentos eoꝶ quos
circū se habebat in eoꝶ locū summisit. Qua cōtumelia ēt
illi ipsi q prius recusauerāt secuti sunt. Milites igitᷣ p aquæ
ductū longā & cæcā uiā ierunt: nō enim ad mœnia finieba
tur aquæ ductus: sed lōgius p urbē penetrabat: testudinem
desup habēs ex lateribus coctis: nec prius ubi locoꝶ essent
milites intelligere potuerūt: q̄ desinēte iā testudine cælū ap
parui: tūc se media in urbe senserunt esse: & simul euadere
ex eo loco difficile fuit: ꝓpterea quod parietes hincinde al/
tius ædificati difficilē armatis faciebant ascensum. Vt uero
tādē alteri alteros iuuātes emerserūt: ad mœnia ꝓfecti tur/

res duas occisis custodibus occuparũt:atq; inde tuba canere & clamorẽ attollere cœperũt. Belisariusq; cõfestim ad ea loca pfectus scalas mœnibus admouit: ac milites cõscẽdere iussit: fuit & in hoc loco difficultas & mora qm̃ scalæ utpote clã factæ ad altitudinẽ muri non ptinebant. Itaq; necesse fuit binas simul scalas colligare: atq; ita cõscẽdere. Hæc fiebant ab ea parte urbis quæ ad septẽtriões est uersa: eodẽq; tpe ad aliã urbis partẽ quæ ad mare spectat acerrime dimicabatur. Iudæorũ enim multitudo in hoc loco pugnabat: homines proterui ac temerarii & q capta urbe nullam sibi ueniã futurã sperarent. Itaq; resistebãt acerrime: nullũq; igressum hostibus pmittebãt. Alia uero pars exercitus portã urbis ad orientẽ uersam incenderat: ac perrũpe in urbem festinabat. Inter hæc dies apparuit: portaq; a militibus q scalas ascenderãt refracta ingressum exercitui pbuit. Simulq; per portã ad orientẽ uersam quã incensam a militibus diximus penetratũ. Tunc discursum p urbem est: cædibusq; & rapinis omnia fœdata. Præcipue uero sæuiebant ii milites quorũ fratres uel agnati supioribus prœliis circa urbẽ commissis interfecti a Neapolitanis fuerant. Hi tunc urbe capta uictoriã crudeliter exercebant: nulli neq; ætati neq; generi hominũ parcentes. Iudæi uero qui partẽ urbis ad mare uersam defendebant: etiã capta cæteris in locis urbe ipsi tamẽ acerrime repugnabant. Nec prius cessauerũt q̃ discurrentes ab urbe milites eorum terga inuaserunt. Tunc ab ea quoq; parte intra urbẽ penetratũ: cædesq; & rapinæ ubiq; factæ. Belisarius capta Neapoli humanissime uictoria usus est. Nullũ enim Neapolitanorũ post arma deposita interfici

aut capi pmisit:mulieres ab omni libidine integras reserua
tas maritis parẽtibusq; restituit. In gotthos etiã q psidio fui
erãt nullã sæuitiã oñdit. Pastorẽ uero & Asclepiodotũ tãtoꝛ
rũ maloꝝ auctores nõ ipse Belisarius ultus est: sed ciues ipꝛ
si neapolitani multitudoq; urbana: quę postridie q̃ capta fu
erat urbs ad ædes illoꝝ discurrẽs reptũ domi Asclepiodotũ
occidit: ac p urbẽ traxit. Pastorẽ uero quærẽs repire nõ poꝛ
tuit: Ille enim in ipso captæ urbis tumultu uel morte uolũ/
taria uel dolore ac despatione animi interierat. Populus tñ
ardens odio nõ prius q̃rere illũ destitit q̃ fidẽ oculis accepit
eũ interiisse: nec tempare potuit qn eius cadauer mẽbratim
discerpet. Veniã huic tãto furori dãte Belisario pp mala ab
illis in quos sæuiebat cõmissa. Neapolis igit p hũc modũ
capta & seruata est. Gotthi aũt q Romæ & circũ ea loca de
gebãt auditis his q̃ Neapoli facta diximus in suspitione ac
metu plurimo cõstituti erãt: nec dubitabant Belisariũ cũ ui
ctore exercitu ad se esse uentuꝝ. Quare se ipsos cohortãtes
ac cæteros gẽtis suæ bellatores euocãtes inter ananiã & ta/
racinã castra fecerũt. Ibi cũ simul eẽnt Gotthoꝝ copię mul
ta de supiori malignitate Theodati multaq; de psenti segniꝛ
cie cõquesti demũ seditione in exercitu facta Vitigĩ sibi re/
gẽ creauerũt. Erat aũt Vitigis nõ ex regio genere ortus sed
magnus bello uir quõdã habit9: Eaq; uirtute nomẽ & aucto
ritatẽ sibi plurimã cõpauerat. Theodat9 uero simulatq; ista
sensit arrepta fuga rauẽnã ire ppabat. Sed missi cõfesti post
eũ a nouo rege satellites p uiã assecuti illũ ĩterfecerũt. Post
hęc uitigis romã uẽit: senatũq; & ppl̃m allocut9 bñficia Theꝛ
oderici mẽorauit: eosq; hortat9 ẽ ne qd noui moliant. Ma/

gnas gotthorꝫ uires p Italiã esse docuit:nec ea q̃ accidissent incõmoda pp imbecillitatẽ gẽtis accidisse:sed pp discordes erga Theodatũ animos.Nũc aũt cõspirãtib9 in unã eadẽqꝫ uoluntatẽ gotthis cõtrarios effectus esse secuturos.Itaqꝫ nei minẽ sine sua pnicie p Italiã res nouas moliturũ esse. Hæc aũt cũ Liberio Romanæ urbis p̃sulæ egit.Et quoniã nouũ erat eius regnũ iureinrãdo sibi populũ & pontificẽ obliga/ uit. Ex senatu uero & ex populo Romano pmultos dele/ git:quos obsidiũ loco cõstituit:urbi aũt Romanæ quendã ex ꝓceribus suis Luderim p̃fecit:eiqꝫ delectorꝫ militũ quat tuor milia reliquit q̃bus Romã custodiret. Ipse cũ reliquo exercitu Rauẽnã petere cõtendit:quo regnũ magis stabili/ ret:eo cũ pueniſſet Amalasuentę filiã Theoderici neptẽ quę a Theodato captiua tenebat in matrimoniũ suscepit:ut rei gio sanguine dñationẽ honestaret.Gotthorꝫ aũt copias uni decũqꝫ uocare parareqꝫ nõ destitit:armaqꝫ & equos inter su os partiri ac cætera quę ad bellũ ptinerẽt studiose ꝓuidere. Sed cũ magna gotthorꝫ robora circa padũ & ticinũ ac cæ tera p galliã cisalpinã essent:eaqꝫ cõtrahere. Vitigis festina/ ret:obiecta illi formido est Frãcorꝫ gẽtis.Franci.n.p id tp̃s ad alpes usqꝫ dñationẽ extẽderãt.Cis alpes uero gotthi posi sidebant:nec sane inter se amici sed suspecti magis discor/ desqꝫ hẽbãt.Et iritatos nup frãcos a Iustiniano ĩpatore cõ/ stabat:suadente ut bellũ aduersus gotthos capesserent. Ob hãc igiť suspitionẽ Vitigis oratoribus ad Frãcos missis dei lere ab ea pte formidinẽ studuit. Quod & tandẽ assecutus est fœdere cũ illis icto amicitiaqꝫ cõtracta.Dũ hæc a Vitigi de ꝓuidẽť:interea Belisarius refecto ornatoqꝫ exercitu Roi

mā petere cōstituit. Itaq; relicto neapoli Herodiano cū p̄si
dio militū: cumis quoq; alio p̄sidio imposito ipse cū cętero
Romā petiit: iter eius p uiā latinā fuit. Romani uero aduē
tū Belisarii sentiētes nequaq̄ moleste ferre uidebant: & iam
Fidelis qdā Mediolanēsis qui p tpa Atalarici p̄fectus regię
domus fuerat: ex urbe Roma pfectus Belisario nūciauerat
ut copias q̄ pxime admoueret: populū. n. Romanū exerci
tui impatoris Romani nequaq̄ portas esse clausurū. Intra
urbē quoq; ex multorꝝ sermonibus hāc eādē uoluntatē po
puli erat inspicere. Quibus cōteriti gotthi q Romæ in p̄si
dio erāt relicti: spōte sua oēs abire statuerūt p̄ter Luderim
p̄fectū qui pudore ductus pire maluit q̄ urbē fidei suæ cre
ditā deserere. Romani gotthis abeūtib9 securitatē p̄stitere:
euenitq; ut eadē die atq; hora gotthi qdē porta flaminia ro
ma exirēt: Belisarius aūt porta cælimōtana qnā Asinariam
uocāt Romā intraret. Cū esset enī belisarius maxima oīum
lætitia intra urbē receptus: senatū ac populū q̄ oportebat
allocutus: summā post hęc diligentiā adhibuit in reparādis
mœnibus atq; urbe muniēda. Nō solū enī mœnia curanit:
& ppugnacula idoneis locis cōstruxit: uerꝝ etiā fossas & agi
geres mœnibus adiūxit: frumēti quoq; magnā uim nauib9
importādā & publicis horreis seruandā puidit. Romani ue
ro q̄q̄ ingeniū ducis admirabant: tn̄ hāc illius sedulitatē in
urbe muniēda nō pbabāt. Magnū enī ducē cū impatoris
exercitu Romā ingressum nō de patienda obsidione sed de
inferēda cogitare debere. Enim uero ipse cōscius paucitatis
exercitus sui & magnarꝝ uiriū gotthorꝝ: iā mente & cogi
tatione futurum præuidebat. Nec tamē interea segnis: sed

per pfectos suos Constantinũ & Bessam in hoc ipso tẽpore narniã & spoletũ & perusiã dedẽtibus sese ciuib9 suscepit. Pugnatũ est etiã nõ pcul ab urbe perusia contra gotthos. Nã Vitigis statim atq3 defectionẽ Perusinoꝝ sensit Vnilam & Pessam cũ exercitu in tuscos misit:quo cæteras urbes in fide continerẽt:ac ea quæ iã defecerãt oppida recuperarẽt. Erat Perusiæ Cõstantinus Belisarii pfectus:copiasq3 oẽs eo contraxerat pter paucos milites quos in psidio spoleti reli/querat. Cum igit appropinquarẽt gotthoꝝ copię ac sub ipsis ppe mœnibus Perusiæ essent:egressus urbe Cõstantinus acie structa & ad dimicãdũ parata gotthos inuasit. Cõmit/titur ingẽs pliũ ac magnis uiribus utrinq3 certatur. Gotthi multitudine Constantiniani situ loci & fauore ppinq urbis iuuabat. Post lõgũ certamẽ supati ad extremũ gotthi in fugã uertunt:fit coꝝ magna cędes:multi capiunt:inter quos Vnila & Pissa duces copiaꝝ hostiũ capti fuerũt:& Romã ad Belisariũ missi. Vitigis igit cũ pter defectionẽ urbium hãc insup cladẽ accepisset:nõ ultra differẽdũ ratus cũ toto penitus gotthoꝝ robore in bellũ descendere cõstituit. Itaq3 Rauẽna mouẽs Romã ducere prexit hñs in exercitu ducẽta milia hominũ:plurimosq3 inter eos loricatos eqtes quos cataphractos appellãt. cũ his tãtis copiis ita Romã petebat ut nihil magis uereri uideret q ne Belisari9 nõ expectaret. Quare nec ad pusiã nec ad spoletũ nec ad narniã cõstitit: Sed romã petere festinauit. Belisarius ãt cũ tãtã belli molẽ in se cõuerti sentiret:Cõstãtinũ & Bessam cũ his quas habebãt copiis ad se ppe redire iussit. Paruitq3 dicto Cõstãtin9: cõfestiq3 ex tuscis romã duxit. Bessas uero q erat narnię tar

dius discessit:ut ēt cū primis gotthoꝝ excursorib9 īplicare
tur. Vitigis.n.ꝓximū narniæ iter faciebat. Quo cū primi
āncursores ꝑuenissent:egressus urbe Bessas eos iuasit:& agi
mina q̄dā eoꝝ in fugā uertit:multosq; occidit. Sed cū ma/
iore numero p̄meret̄ in urbē sese narniā recepit. Mox inde
romā ꝓperās ex uisu denūciauit gotthos adesse. Gotthi nar
niā p̄tergressi ꝑ Sabinos in agrū romanū descēderūt. Cūq;
romę ꝓpinquarēt ad anienē fluuiū cōstiterūt. Nā Belisari9
pontē sup eo amne ex utraq; ripa turribus claustrisq; muni
erat:ac militū p̄sidio custodire iusserat. Itaq; gotthi primo
aduētu trāsire nequeūtes trās anienē fecerūt castra. Nocte
uero insecuta milites q in p̄sidio pontis erāt multitudine ac
ferocitate barbaroꝝ cōteriti turres ac munimēta pontis dei
seruerūt:clāq; fuga arrepta in cāpaniā abierūt pœnā Beli/
sarii formidātes. Habebat ī aīo iuxta anienē castra facere:
cōtra gotthoꝝ castra:quo diutius in his locis hostes detinei
ret:quā ob rē postridie mille eqtib9 assumptis ad ea loca ꝓ
fectus ē:quo & sitū regiōis & qd agerēt hostes specularet̄.
Et simul idoneū castris suis locū deligeret:& ꝓficiscēti aūt
cū ꝓpe amnē eēt:eqtes gotthoꝝ ꝑ expectationē sibi obuiā
uenerūt. Gotthi āt pauloan̄ munimēta pōtis deserta sentiē/
tes claustra portasq; refregerāt. Iamq; trāsgressa multitudo
eoꝝ ꝑmagna fuerat:q̄ Belisario hæc ignorāti cū repēte ob/
uiā uenisset ex inspato pugnare cōpellit̄. Et ab initio qdem
ducis munera tm̄mō Belisarius obibat:iubēs & adhortans
& qd agēdū foret ōndēs. Cum uero sui magis ac magis ab
hostib9 p̄merent̄:tūc necessitate cogēte nō āplius ducis offi
ciū sed militis exercebat:aduolās siqdē īter primos pugna/

tores manu & uiribus strenue rē gerebat. Q no qdē die plu
rimū ipse piculi subiit ex hmōi cā: erat Belisario equus insi
gnis quo plurimū utebat̃. Is erat colore subrutilo frontēq;
summā usq; ad nares alba linea distinguebat. Cū igit̃ ex eo
pugnaret equo & in primis pugnatoribus uersaret̃: trāsfu/
gæ qdā eū noscitātes clamore significarūt ut ualā ferirent.
Hoc enim uocabulo gotthi formā illā eq appellāt: clamorq;
p oēs iit ualā feri. Ex quo factū est ut tota pugna in unum
Belisariū conuerteret̃. Q uod nisi circa eū egregia familia/
riū manus se cōglobasset: ac ípetū ipsi irruētiū hostiū excei
pissent: corpibusq; & armis equū & Belisariū inter mille tei
lor̃ ictus ptexissent: euadere nō poterat. Tūc aūt defensus
egregie est tū uirtute ppria cū pitissime dimicaret: tū ami/
cor̃ & familiariū auxilio: q incredibili amore circa illū uer
sabant̃. In hoc loco multi atq; optimi ex Belisarii familiari
bus ceciderūt: & in primis Maxētius uir singulari uirtute:
q circa Belisariū pugnās cū pcipua fortitudinis opa edidisi
set: multosq; gotthor̃ interfecisset: tādem ipse quoq; multis
uulneribus acceptis occubuit. Ad extremū se cohortātes q
cū Belisario erāt ípetu facto in fugā hostes uerterūt: & usq;
ad ponté psecuti sunt. Pedites uero q pro pōte stabāt pœliū
excipiētes facile Belisariū & suos reppulerūt. Cedētib9 mul
titudo rursum eqtū pmere terga cœpit: qb9 difficultatibus
in editū quēdā locū se recipe coacti sunt. Ibi quoq; cū eque
stris pugna redintegrata eēt: hostiūq; multitudo assidue cre
sceret: multiq; utrinq; pugnātes cecidissent: tādē effuso cur/
su Romā petere cogunt̃: fuga fuit ad eā portā quā pincia/
nā uulgo appellāt. Gotthi usq; ad ipsam portā Belisariū pse

cuti sunt:ut de muris urbis ferirent. Fuit quoq; in eo loco tumultus ingēs. Romani enim q in muris stabāt:ueriti propinqtatē hostiū portā apire nolebāt. Nec Belisari9 licet clamans cognoscebat:quod & iā sol occiderat:& ipse puluere sudoreq; deformatus erat. Cū igit ad ipsam portā se cōglobassent:nec porta apiret hostesq; īstarēt:Belisarius suos cohortatus hostes magno īpetu inuadit:ac in fugā uersos lōge summouit. Ita fugatis hostibus ipse iā plane cognitus suos ītra urbē reduxit. Pugna huius diei lōge maxima ac uaria fuit. Cœptū est enim pugnari paulopost solē exortū:desitū autē iam tenebris terrā opiētibus. Optimusq; pugnator iudicio omniū Belisarius ea die existimatus ē:In Gotthis aūt Visidus. Cū ī urbē redisset Belisarius milites ac Romanos ciues p mœnia uigilias agere nocte illa iussit. Præfectis etiā suis portas attribuit:ut singnli singulas tuerent. Præcepit autē ut si qd tumultus oriret nemo ex eo loco in quo collocatus foret abiret neu se cōmoueret:p eā noctē pluribus locis tumultus excitati sunt:& pleriq; inanes. Clamatū est.n. per urbē ad ianiculi portā hostes inuasisse:& arma trepide ob hoc sumpta. Nec prius cessatū a tumultu q̄ redeūtes inde nuncii rettulerūt:omnia ad ianiculū qeta esse:nec hostes p ea loca uisos uel auditos. Ad portā uero salariā alius tumultus exortus nec is qdē temere. Gotthi enim p noctē sub ipsam portā uenīētes Romanos ciues q stabāt in mœnibus uocauerūt:atq; ibi unus eo℞ Bacchius noīe uir Romę notus:quē Vitigis rex ad hoc ipsum miserat uerba faciens: Quid est inqt Romani: an nō iā pudet uos stultitiæ uræ:q grecis hoībus:nautis & histrionibus ac nulli ꝑtinus alii rei

gerendæ idoneis:uos ac salutẽ uestrã cõmisistis spreta Got thorꝝ potẽtia quæ primo statim aduẽtu illos fudit atq; obsc dit: Atqui nõ ita meriti de uobis erãt Gotthi ut tantã ꝑdi tionẽ aduersus eos moliri debuissetis. Sed resipiscite iã: uni cã enim hæc euadẽdi uia est: si portas Gotthis apiatis: non aduersum uos: sed aduersum gręcos igressuris. Quod si ꝑ seueratis in amẽtia uestra iplacabile bellũ a Gotthis expe ctetis. Hęc Vitigis rex denũciari uobis iubet. Nihil his uer bis rñsum est a Romãis: sed cũ significaret Gotthos adeẽ: cõcursum est ad salariã portã. Gotthi uero aliquãto cõmo rati in castra regis q̃ inter urbẽ & amnẽ erãt posita reuerte rũt. Et prima qdẽ nox in hunc modũ trãsacta est. Postridie uero cũ in prœliũ nemo egrederet: Gotthi ad obsidionẽ se cõpararũt. Eius obsidionis: ratio hæc fuit: Castra circa urbẽ sex in locis posuerũt a flaminia uia usq; ad prenestinã. His castris qnq; urbis portæ obsidebant: addiderunt postmodũ septima castra ultra pontẽ miluiũ. Hæc ultima castra por tã aureliã obsidebãt: & ipediebãt uias q̃ trãs tyberim ferũt. Castra aũt ipsa uallo & fossa ac ligneis turribus munierũt: & tã citra q̃ ultra tyberim possidẽtes oĩa crebris incursioni bus ꝑuadebant. Belisarius aũt pro defensione urbis hæc ꝓ uidit. Pincianã portã q̃ cõtra Gotthorꝝ maiora castra maxi me erat opposita: & huic proximã a dextra manu salariã: & qcqd circa illas muri est sibi ipsi Belisarius tuẽdas assum psit. Prænestinã uero portã Bessæ cõmisit. Flaminiã uero q̃ est a sinistra pincianæ Cõstãtino attribuit: cęteris quoq; por tis alios præfecit. Gotthi ꝑfecti circa urbẽ aquę ductus oẽs interruperũt. Erãt hi quattuordecim aquæ ductus mirabili

ope cōfecti p̄ quos aqua in urbē uehebat̃. Et hoꝝ īterrupti
one nō tm̄ aquaꝝ incōmoda nocebant Romanis: quātū pi
strinoꝝ defectus. Nā ex eo aquæ ductu q ex summo ianicu
lo p̄ trans tyberim defluebat: utpote decliui ac rapido ma/
gna uis pistrinoꝝ cōficiebat̃. Ex aliis quoq; aquæ ductibus
q̄busdā ī locis eadē cōmoditas moliēdi īstituta fuerat. Qui
tūc interrupti p̄magnas obsessis difficultates afferebāt. Ad
uersus hæc īcōmoda Belisarius in hunc modū remedia ex/
cogitauit. Bini lembi paruo īter se distātes spacio tignis cō
iuncti molas ī medio cōtinebāt: q̄ rapido fluminis cursu p̄/
cite uoluebant̃: funes ab utraq; ripa q̄maxime intēti lēbos ī
flumine sustētabāt: hmōi lēbos secus pontē q primus trans
tyberim fert collocauit. Post eos lēbos alios ordine eodē di
spositos ordinauit. Ne uero hostis mittēdo de supiori loco
materiē & ignē officere lēbis ualeret: cathenę in flumine ad
ipsum pontē obiecti oēm materiā excipiebāt. Exceptā aūt
homines ab utraq; ripa dispositi auferebāt. Et aduersus pi/
strinoꝝ defectū hæc optime p̄uisa sunt. Lembi enim pistri
na largissime suppleuerūt. Aquaꝝ uero incōmoda tyberis
sustētabat. Per mœnia uero pluribus locis instrumēta belli
multiplicia ad feriendū repellēdūq; hostes Belisarius effece
rat: ac solertissime omnia p̄uidebat. Gotthi uero contra ad
expugnationē urbis instrumēta & machinas comparabāt.
Machinæ uero huiusmodi fuerūt: primū arietes quattuor.
Est autē forma eoꝝ talis columnæ ligneæ quattuor in alti/
tudine rectæ æq̄liter inuicē oppositæ collocant̃. Hę colūnę
tignis octo uīciunt̃: q̄ttuor ad imū colūnaꝝ: totidē ad sum
mū. efficit̃q; ueluti q̄dratę cuiusdā ędiculę forma. hęc rursꝰ

corrigiis obtegiť:ne feriri de mœnib9q̧ intus sunt possint. Trāsuersum deinde tignū ponit̄ a quo trabs cathenis alliga ta depēdet quasi usq; ad mediū altitudinis colūnaꝝ. Habet uero trabs in capite ferrū ingēs & quadratū ab incudis for mā. Machina tota q̄ttuor rotis ad bases colūnaꝝ impositis defert̄. Mouēt aūt eā milites intus existentes nō pauciores qnquaginta:qui postq̄ eā mœnibus admouerunt:trabē illā suspēsam machinamēto quodā retro trahūt:moxq; cū im/petu dimittūt. Trabs aūt uiolētia & pōdere in murū dela/ta oīa scindit ac prumpit. Fecerāt etiā gotthi turres ligneas pari mœnibus altitudine:hæ qnq; rotis uehebant̄. Scalarū pterea grādē numerū pauerūt. Et infinitā quandā uim fa/sciū ex uirgultis & stipula qbus fossas replere cogitabant. Cū satis oīa pata eēnt Vitigis pría luce armatos oēs adesse iubet:agminaq; distribuit:& qd agere quēq; uelit p̄scribit: fit alacritas magna in gotthis & incredibilis pugnandi ar/dor cū alii fasces:alii scalas ferrent:alii machinas admoue/rent. Belisari9 ante portā cū lectissimis sup aggerē p̄stabat: nec quicq̄ moueri a suis iusserat:priusq̄ ipse signū dedisset. Turres quas paratas a gotthis diximus cōuehebāt:hæ ante cęteras machinas aduehebant̄. Quod cū aspexisset Belisa/rius risit simplicitatē gotthoꝝ qui bobus crederēt machinā admoueri ad hostes armatos posse. Itaq; suos oēs sagittas in boues coniicere iussit:qbus cito cōfecti boues cōciderūt: machinaq; destituta ulterius admoueri nō potuit:qui autē stipulā & q scalas ferebāt multitudine teloꝝ ab aggere ue/niente repulsi:nec fossas cōplere:nec mœnia adire:nec ariel tes admouere ualebāt. Stabat nihilominus gotthoꝝ acies:

ac testudine facta interdũ subibat. Sed puincere aggerem nũquã potuit:sagittis & tragulis & omnifariã telorũ genere certabat.Dum hæc ad pícianã & salariã portã gerunt:tri bus aliis locis Roma oppugnabat. Nã Vitigis relicta pte copiarũ quo Belisariũ ꝑlio distineret:ipse ad pnestinã por tam cũ multitudine pugnatorũ conuolauit. Eodẽqꝫ tpe alia gotthorũ multitudo cõtra portã aureliam impetũ faciebat. Alia insup hostiũ manus portã quæ est ad summũ ianicu lum expugnare nitebat. Ita.iiii.simul locis Roma oppu gnabat.Ad pícianã & salariã portã quas Belisarius tuebat ad pnestinã cui prçerat Bessas:ad aureliã & ianiculi portã. Sed hi qui ad ianiculũ pugnabãt gotthi facile repellebant. Sunt enim loca ardua & saltuosa:ut difficile sit mœnia adi re etiã nullo repugnãte.Tunc aũt Paulo Belisarii ꝑfecto cũ ualida manu militũ defendẽte conatus hostiũ in irritũ ceci dere.Ad aureliã uero portã maius piculũ fuit.Via erat por ticu contecta:per quã ad tẽplũ beati Petri apostoli uade batur. Sub ea igit porticu latentes gotthi cũ tẽpus rei ge rendæ uisum est:egressi ex insidiis repẽte ad molẽ Adriani inuadendã conuolarũt:scalisqꝫ admotis primũ ambitũ qui figura quadrata molẽ cingit repẽtino impetu ceperũt:hæc moles impatoris Adriani sepulcrũ fuit eximio ac magnifi centissimo ope confectũ. Primus ambitus quadrati figurã habet.Cõstat uero totus ex marmore pario summa artificũ diligentia exædificatus. In medio uero huius quadrati ro tũda moles insurgit excelsa qdẽ altitudine:latitudine uero tanta ut in suprema eius pte area sit cuius diameter uix ia ctu lapidiis transigatur. Habet uero pontẽ super tyberim

amnẽ:qui ab ipſa mole ad aliã ripam extenditur.Hoc ædi
ficiũ licet extra urbem foret:nã urbs quidẽ ad tyberim fi/
nitur:hoc aũt ultra tyberim eſt:tamẽ quia pontẽ habet ad
mœnia uſq; pertinentẽ & erat ueluti arx & ꝓpugnaculum
quoddã:Beliſarius militibus ſuis occupandũ cuſtodiẽdũq;
ꝓuiderat:eiuſq; rei curã Conſtantino mãdauerat.Conſtan/
tinus igitur cũ pauloante uidiſſet hoſtes ratibus in tyberi
miſſis ad eam ptem urbis oppugnãdã accedere:quæ eſt in/
ter martiũ campũ & aureliã portã:ueritus humilitati mu/
rorum:nã erant in his locis mœnia iuxta flumen non ſatis
munita:cum manu militũ ex Adriani mole eo accurrerat:
nec ſatis multos in pſidio molis reliquerat. Gotthi ergo ut
diximus per abſentiã pfecti capto inferiori ambitu molem
ipſam expugnare nitebanť.Milites aũt de ſupiori parte re
pugnantes quo magis repellant hoſtes rem nefariã effece/
ruut.Erant in ſumma parte molis undequaq; pmagnæ ſta/
tuæ hominũ equoꝝ quadrigaꝝ excellente artificum opere
confectæ.Has ptim integras milites demoliti in hoſtes prę
cipitarunt:partim cõfractas in hoſtes deiecerũt. Ita pclara
artificum opa:ac multoꝝ annoꝝ labores:ac maxima eius
ſepulchri ornamenta:militũ ſiue ruſticitas ſiue malignitas
paucis horis abſumpſit. Inter hæc Conſtantinus repulſis a
flumine hoſtibus audito molis piculo per pontẽ ſuccurrit:
additq; ſuis animos:atq; ipſe ab inferiori parte hoſtes inua
dit.Per hunc modũ ſeruata tandẽ moles eſt:atq; hoſtes re/
pulſi. Ad preneſtinã quoq; portã ubi Vitigis rex & qui cũ
illo uenerant Gotthi pugnabant ingens piculum fuit. Erat
enim nõ pcul ab ea porta locus quod uiuariũ appellabant.

Is locus mœnia hẽbat duplicia aliquo ſpacio inter ſe diſtã/
tia. Solũ inter bina mœnia planiſſimũ erat: mœnia uero ip
ſa nõ ſatis munita. Vitigis igitur & Gotthi prima aggreſſi
mœnia: &ſi egregie repugnabãt tamẽ ea peruicerũt. Beſſas
uero ꝑfectus diffidẽs aduerſus tantã Gotthoꝝ uim reſiſtere
poſſe: Beliſario ꝓpere ſignificauit quãto in ꝑiculo res foret:
utq; maturaret opẽ ferre admonuit. Eo nuncio ꝑmotus Be
liſarius relicto ad ſalariã portã ꝑſidio: ipſe cũ lecta manu
militũ per urbem diſcurrẽs ad uiuariũ peruenit. Aduentu
ſuo redintegrata pugna: creſcũt militibus animi ob pręſen
tiam ducis. Ipſe etiã cũ ſuis in ꝑliũ deſcẽdit. Gotthi murũ
ab inferiori parte ꝑfregerãt: ac magna uis eoꝝ ingreſſa in/
ter bina mœnia uerſabatur: pugnaq; in eo loco acerrima
erat. Tandẽ uero eum exitũ habuit pugna: ut Gotthi ꝑ eũ
ipſum locũ quo ingreſſi fuerũt cũ magna ſuoꝝ ſtrage eua/
dere cogerent. Poſtq̃ uero egreſſi ſunt in eos ꝑturbatos im/
miſſi milites longe illos ſummouerũt: eorũq; machinas oẽs
incenderũt. Idem quoq; ad ſalariam portã accidit. Milites
enim eruptione facta turres & machinas cremauerunt. Per
hũc modũ Roma eodẽ die & oppugnata pluribus locis &
defenſa fuit. Ceciderũt aũt in his ꝑliis Gotthoꝝ ad tria mi
lia: obſidio tamẽ durabat. Romani uero &ſi Beliſarii uirtu
tes admirabanẽ: tamẽ querela aduerſus illũ erat: ꝙ contra
tantas Gotthoꝝ uires exiguis ipſe copiis cõcitato bello Ro
mã in ꝑſentes difficultates cõieciſſet. Quod ſentiens Beliſa
rius: neq;.n.erat obſcurũ: &ſi alias hæc eadẽ Iuſtiniano ſi/
gnificauerat: tñ tũc maiorẽ ĩ modũ cõmotꝰ uehemẽtiꝰ ſcri
pſit oñdẽs obſidionẽ urbis Romę ac multitudinẽ hoſtiũ &

paucitatẽ suorꝝ.Se eni in sicilia ex eo quẽ duxerat exercitu Panormi & Syracusis p̃sidia militũ reliquisse.Neapoli ue/ro & cumis & aliis per Italiam oppidis a se receptis:quod necessariũ fuerit pro illorꝝ tutela milites posuisse:Sibi tãtũ modo ad qnqꝫ milia militũ restare.Obsideri uero a Gotthis ducentorꝝ miliũ exercitu.Romanos horꝝ piculorꝝ insuetos haud quaq̃ obsidionẽ toleraturos.Q uãtũ uero ad se attinet semel uitã suã ĩpatori Iustiniano deuouisse:nec sua referre tarde uel cito intereat:cæterꝝ uidẽdũ esse qd ea res honoris uel infamiæ ĩpio Romano sit allatura. His lr̃is Iustinianus acceptis ualde cõmotus est:ac statim copias quasdã iã para tas nauigare ĩ Italiã iussit:& maiores alias parare cõstituit. Præerãt aũt his copiis qũas iã parauerat Valerian9 & Martinus.Eaqꝫ hyeme p̱ ætoliã & acarnaniã hyemauerant.Romanos hæc significata ĩ spem cõtinuere:aduẽtũ eorꝝ primo quoqꝫ tp̱e expectãtes.Dũ hæc Romæ geruntᷣ Asinarius & Vligisalus Gotthorꝝ duces quos in Dalmatiã Vitigis cum exercitu miserat:classemqꝫ insup̱ illis dederat cõiunctis sibi maximis barbarorꝝ copiis salonas mari terraqꝫ obsederũt. Cõstãtianus enim ĩpar tãtis hostiũ copiis munita prius affatim urbe obsidionẽ tolerabat.Nõnũq̃ ẽt urbe egressus ma/xima Gotthis dãna mari terraqꝫ inferebat.Roma inter hæc obsideri durius cœpit.Vitigis enim qm̃ expugnatio prius tentata turpiter ei successerat:inqetior inde factus cũcta rimari ac p̱scrutari nõ destitit:qbus obsessos p̱maxime affli/geret.Portus erat iuxta mare a dextera tyberis fluuii ripa: superqꝫ eo urbs ualido muro cincta:eo in loco naues cũcta quæ mari feruntᷣ deponebant. Inde rursus terra uel fluuio

Romã portabant. Vitigis igit magnis suorꝝ copiis repẽte & inopinato missis urbẽ portuẽsem cepit. Oppidanis cõtra subitã Gotthorꝝ uim nequaq̃ satis ad resistendum paratis. Ex huius occupatione urbis magnæ cõfestim difficultates Romæ creuerũt frumẽti ac cæterarꝝ rerꝝ quæ usui sunt im portandi facultate sublata. Nã Gotthi quidẽ præsidio mili tũ ibi relicto oppidũ ac fauces tyberis custodiebãt: nec im portari qcq̃ patiebant. Nec multo post Vitigis Rauẽnã mi sit: q ciues Romanos oẽs quos obsides duxisse supra oñdi mus interficerẽt. Erãt uero in his multi ex nobilitate: multi etiã ex plebe pręstãtes uiri: q oẽs interfecti sunt præter pau cos: q re prius cognita aufugerũt. In quorꝝ numero fuerũt Ceruentinus: & reparatus Vigilii: q postea papa fuit germa nus. Hi enim re præcognita in galliã fugientes mortẽ uita runt: cæteri ꝑiecerũt. In hoc Romani populi dolore ob ci ues Rauẽnæ interfectos alius supuenit dolor. Belisarius de fectũ ãnonæ timẽs romanis ciuibus edixit ut filios & uxo res & oẽm inutilẽ bello turbã Neapolim mitterent. Idẽ mi lites quoq; suos facere coegit: qbus uel scorta uel mancipia romæ forent. Vię aũt abeundi p id tẽpus duæ superãt: una hostiẽsis iuxta sinistrã tyberis ripã uadẽtibus: alia mediter ranea regione p ea loca quæ a castris hostiũ erant maxime diuersa: neq; enim totã urbẽ ab initio cinxerant Gotthi ut diximus: sed ab aurelia porta ad prenestinã obsidebãt. Per alia uero loca non temere neq; sæpe uagabant. Nã & dãna incurrebant si longius a castris suis ꝓgressi forẽt: & sine ma gno copiarꝝ apparatu discursare nõ poterãt. Ex quo fiebat ut uia appia & hostiẽsi p id qdẽ tps tuto uaderet. Romani

igit̃ uxores & filios & ibellẽ multitudinẽ emiserũt. Pars eo rũ ĩ cãpania: pars neapoli: pars in sicilia ꝓut cuiq; cõmodi9 fuit cõstitere. Romæ aũt ãnona iussu Belisarii diligẽtissime ꝑ singula capita distribuebat̃. Per hæc tẽpa Liberius papa in exiliũ actus est a Belisario suspitione coorta cũ gotthis eũ sentire. Nec multopost successor ĩ põtificatu ei datus est Vigilius papa. Alii quoq; e nobilitate romana ĩ exiliũ acti ob easdẽ suspitiones: quoꝝ e numero fuit Maximus: cuius ꝓauus post Valẽtiniani mortẽ impiũ arripuerat. Inter hæc Martinus & Valerianus quos a Iustiniano missos supra di ximus romã uenerĩt habẽtes eqtes ad mille sexcẽtos. Erãt ue ro hi magna ex ꝑte hũni: aduẽtũ hoꝝ eqtũ recreatus Belisa ri9 alia ratõe q̃ prius bellũ gerere cõstituit. Nõ enĩ stãs intra mœnia urbẽ tuebat̃: sed ꝑ singulos dies emisso eqtatu subi tis ĩcursionib9 hostes uexabat. Ex quo factũ est ut mirificũ hincinde accẽderet̃ certamẽ: & omnẽ experiẽtiã ueniretur. Belisarius enĩ ipse sciẽtissimus prœliãdi dux eqtes quã rõne agendũ foret cõmonebat: mõstrabat quousq; ꝓgredi & ubi cõsistere oporteret. Et mõ ꝑ salariã pincianãq; portã subito emissis eqtibus ꝓxima gotthorũ castra fatigabat: modo per aureliã portã alia gotthoꝝ castra quæ inter sepulcrũ Adria ni erant & miluiũ pontẽ infestabat. His certaminib9 Belisa rii eqtes præualere cœperũt: non quod totũ eqtatũ hostium ferrent: sed q parem uel ampliorem numerũ superare uide bant̃: peritiaq; bellandi & audacia anteire. In hũc modum exercitatis equitib9 & iã contẽnere hostem assuetis cũ spes atq; animi obsessorũ creuissent: eo deuentũ est ut nõ leuib9 iam certaminibus: sed iusta acie decerneretur. Belisarius enĩ

crebra præfectoꝝ ac militũ adhortatione fatigatus experi/
ri tandẽ maiorẽ pugnã decreuit: copiasq; suas in hunc mo/
dum disposuit: primo aciẽ unã per aureliã portam exire: &
ante sepulcrũ Adriani ad hostes uersã stare iussit. Præfecit
autẽ huic aciei Valentinũ equitũ præfectũ: eiq; supra eqta/
tũ pedites quoq; attribuit ex ueteranis militibus & ex po/
pulo romano q uolũtarie id munus sibi poposcerãt. Hos ue
ro pedites nõ una cũ eqtibus stare: sed sinistros mõtes qui a
ianiculo discurrẽtes planiciei supeminent occupare manda
uit. Valentino autẽ pcepit ut q̃maximã expectationẽ inua/
dendi hostẽ pberet: cæteꝝ pugnã nõ iniret nisi lacessitus fu/
erit. Volebat enim illoꝝ Gotthoꝝ partẽ quæ in his locis ca/
stra fecerat tantũmodo detineri: ne prœlio quod salaria uia
cõmittere decreuerat auxiliũ suis ferre posset. Duas subin/
de alias struxit acies: unã ad salariã portã: alterã ad pincia/
nã: in frontẽ equites: pedites in subsidiis utriusq; collocauit:
atq; ita sua quãq; porta exire & ad hostẽ pgredi iussit. Vi/
tigis Gotthoꝝ rex cũ ex trãsfuga postridie futuꝝ prœlium
cognouisset: Gotthos prima luce armari fecerat: Instruenda
acie pedites medios. A dextera uero ac sinistra eqtes quasi
alas disposuit: Ita Belisario obuiam pgressus prœlium cõ/
misit: milites igitur ab utraq; pte statim acriter cõcurrunt.
Duces uero post eos stantes hinc Belisarius: illinc Vitigis
suos adhortabantur. Et ab initio quidẽ pugnæ Belisarii mi
lites longe præualebãt: multiq; cadebant ex Gotthoꝝ acie.
Et pugnabatur sub ipsis hostium castris. Multitudine tamẽ
abundantes Gotthi in cadentium loco alios summittebant.
In hunc modum ad meridiem usq; pugnatum est: neutra

pte supante. Alacrius tñ Belisarii milites dimicabât. Gotthi
solũ patiẽtia cõsistebât. Inter hęc q̃ ad sepulcrũ Adriani sta
bat acies p̄liũ cõmisit. Multitudo. n. populi Romãi ex col/
libus descẽdere in Gotthos cepat. Et Valentinus implicatos
suos p̄lio cernẽs aciẽ cui p̄erat a sepulcro Adriani cõmouit
atq; hostes inuasit. Nec diu tulerũt Gotthi p̄sertim multitu
dine illa populi quæ de supioribus locis descẽdebat cõteri/
ti: nec in eo℞ castra se recipe ualentes longius aufugerunt.
Romano℞ aũt multitudo quã de montibus descẽdisse su/
pra diximus: statim ad castra hostiũ diripienda contendit.
Q uo facto nec ipsi psecuti sunt hostes: nec milites psequi
dimiserũt. Rapinã. n. ab eis fieri cernentes milites ne exper
tes p̄dæ forent: omissa psecutione hostiũ ad castra diripien
da ipsi quoq; cõuersi sunt. Ita Gotthi de manibus emissi cũ
nemo psequeret̃ in montibus pximis constiterũt. Inde ca/
stra sua agi ferriq; cernentes: cũ neq; ordinẽ neq; disciplinã
ullam in hostibus uiderent: sese tandẽ cohortati rursus ho/
stes inuaserũt: eosq; impeditos ac rapinæ intẽtos pfacile su
perarũt: castraq; & prædã illis abstulerũt. Ad castra quoq;
regia p hoc ipsum tp̃s mutari fortuna cœpit. Peditatus. n.
pmultus ex Gottho℞ pximis castris eqtibus Belisarii obie
ctus cũ quasi testudine scuto℞ facta a fronte p̄meret: cogit
tandẽ eos aliquãto pedẽ referre. Q uod cũ uiderent equites
hostiũ dextræ alæ impetu maiore Belisarii eqtatũ ex trãs/
uerso inuasere. Nec longe tulerũt impetũ equites: sed terga
ad extremũ dantes ad peditũ suo℞ aciẽ se receperunt. Nec
ea quidẽ sustinuit uim hostiũ: sed magna suo℞ cæde in fu/
gam uertit̃. In hoc tamẽ loco duo℞ centurionũ uirtus plu

rimũ eluxit. Principio & Taruunti noĩa illis fuerũt: qui in fuga cæterorum locũ suũ non deserẽtes impetũ Gotthorum diu sustinuerũt: spaciũq; dederũt suis se in urbẽ recipiendi donec Principius toto corpore uulnerato pugnans cecidit: & circa illũ cõmilitonũ suorum quadraginta duo. Taruũtes aũt pari uirtute ꝑditus cũ sanguis ꝑmultus ex uulneribus manasset: uiresq; deficerẽt a fratre ex ꝓlio ui retractus & ad picianã usq; portã reductus ibi corruit. Post hæc milites effuso cursu ad urbẽ refugerũt. Stantes uero in mœnibus Romani clauserũt portas ueriti ne hostes simul urbẽ intrarẽt. Itaq; nõ parua militũ pars exclusa est: qui aggerẽ trãsgressi terga ad mœnia faciẽ ad hostes conuersi stabãt unicã habẽtes salutis uiã si e mœnibus defenderent̃. Nam tela plerisq; deerant qbus tueri se possent: oĩbus uel in fuga abiectis uel in prœlio cõfractis. Sed qui pro mœnibus stabãt: eos lapidibus tutati sunt. Pugna hæc ad castra Gotthorum ab initio cœpta: postremo ad portas ac mœnia desiit. Ceciderũt aũt ex Belisarii militibus ꝑmulti ac maxime uirtute ꝓstantes. Post hoc ꝓliũ Belisarius aliquot dies pugna abstinuit mœnia solũ tueri cõtentus. Tandẽ uero cõfirmatis militũ animis rursus educere illos cœpit. Non tamẽ totis pugnare copiis amplius ausus est. Leuia tantũ ꝓlia ut prius consueuerat facere ꝑseuerauit. Et fuerũt nõnulla ualde insignia: ꝓsertim aduersus illa gotthorum castra: quę erãt citra miluiũ pontem ad aureliã portã conuersa. Est. n. ibi planicies equestribus ꝓliis ualde apta: in q; ea planicie theatrũ est ad ludos gladiatorios uetustis tꝑibus ædificatũ. Circa id theatrũ maxima certamina fuerũt: quod aut Belisarii milites id thea/

trũ occupabãt:& quasi castris illo utebant̃:uel gotthi ꝑue-
nientes insidias in eo ponebãt. Quin & ad portã salariã &
ad pincianã ꝑ singulos ferme dies leuia ꝓlia cõmittebant̃.
Gotthis igit̃ obsidionẽ in lõgũ trahi cernẽtib9 unica ꝑuin-
cendi spes reliqua uidebat̃ si fame Roma ꝑmeret̃:licet enĩ
portus ablatus magnas difficultates uisus eẽt afferre:tñ ut
est hoĩum industria ꝓsertim in indigẽtia solers:onerariȩ na
ues quæ portũ solebãt petere antiũ petebãt. Ibiq; expositũ
frumẽtũ & alia necessaria pedestri itinere Romã deferebã-
tur. Volentes igit̃ Gotthi cõmoditatẽ quoq; istã Romanis
auferre octaua circa urbẽ castra posuerũt ĩter latinã & ap-
piã uiã. Sunt.n. in his locis aquæ ductus duo fornicibus q
se intersecãtes quasi in duo brachia scinduntur:relictoq; in
medio aliquãto spacii iteꝝ coeũt. Distat aũt ab urbe milia
passuũ circiter quinq;. Hunc igit̃ mediũ locũ occupantes
gotthi murũ ĩter colũnas arcuũ undequaq; fecerũt ex lapi-
dibus & luto:casttaq; ꝑ hũc modũ minutissima habuerũt.
posuerũtq; in his castris septẽ milia equitũ q supra infraq;
infestãtes latinã & appiã & hostiẽsem uiã impediebãt oẽm
importãdi facultatẽ ꝓcedẽtes. Ex hoc admodũ durior ob-
sessoꝝ cõditio reddebat̃:ac fames haud dubia imminebat.
Quã diu tamẽ segetes in agris fuere milites noctu Roma
egressi frumẽta ĩportabãt:ac magno ꝓcio ciuibus uẽdebãt:
atq; ita indigẽtia sustentabat̃. Vbi uero hæc quoq; facultas
defuit:tũc desꝑata oĩa uidebant̃. Iã solstitiũ uenerat ȩstiuũ
& pestis Romæ grassari incœperat:frequẽtesq; moriebant̃
nõ e plebe modo Romana uerũ etiã ex Belisarii militibus.
Res erãt in summis difficultatibus atq; angustiis. Itaq; ad

Belisariũ uenientes Romani fortunã suam conquesti sunt: quod fidẽ impatoris secuti in p̃sentes inciderint calamitates. Suos.n.ciues miserabiliter interfectos Rauẽnæ fuisse ab hostibus: urbẽ a barbaris ignominiose obsessam:extra mœnia uastata oĩa atq; cõsumpta.Int⁹ uero fame ac oium re℞ penuria intolerabiliter p̃mi.rogare Belisariũ ut se ĩ hostẽ educat. Præstare.n.sibi armatis mori q̃ fame tabescere: ac tãtas calamitates dedecoraq; p̱ferre. Belisarius uero hæc audiẽs nõ satis clæmẽtes rñdit illis.Eos qdẽ temere incõsulteq; deferri inqt.Quod ea sit natura pp̃lo℞ ut ĩpetu magis q̃ rõne moueant̃.Se cõsilio ac rõne non impetu animi regi cõsuesse.Expectare ab impatore copias qbus adiũctis si pugnãdũ fuerit certã suis uictoriã polliceri ualeat. Easdẽ illas copias infinitã quãdã uim frumẽti secũ afferre.Proinde abirent:ac sibi curã belli relinquerẽt. Romanis p̱ hunc modũ uel consolatis uel deteritis ipse animũ in eam cogitationem traducere cœpit quẽadmodum Gotthis difficultates rei frumentariæ quãplurimas inferret.Eius rei gratia hęc p̱uidit Constantinum & Traianum cũ equitibus mille Taracinã: Martinum & Seuthim cum quingẽtis tybur misit. Aliam item manũ equitũ apud albam collocauit. Hisq; omnibus pręcepit ut q̃maxime possent cõmeatus impedirẽt ad Gotho℞ castra deferri:& simul adiuuarẽt Romã petere uolẽtes.Ne uero castra ad aq̃ ductũ posita nocerẽt p̃sidiũ apud tẽplũ Pauli apostoli cõmuniri fecit:eqtesq; in loco eo stationes hr̃e iussit:& q̃ late possent uias a Gottho℞ incursionib⁹ tueri.Est aũt ecclesia beati Pauli uia hostiẽsi diuersa p̱tin⁹ regione ab ecclesia beati Petri utraq; extra urbẽ:utraq; por

ticũ habẽs a porta urbis ad ipſam eccleſiã. Hæc duo apo/ ſtoloꝝ tẽpla Gotthi in tota illa obſidione nunq̃ uiolauerũt: Sacerdotes ut prius libere in illis ꝑmanentes rẽ diuinã exe quebanť. Cõſtantinus igiť & Traianus taracinã ꝓfecti cũ Neapoli ꝓfecturã Beliſarii uxorẽ Antoninã reliqſſent: Ipſi retro cõuerſi oppida illaꝝ partiũ quę Gotthis dabãt ſubſi/ dia ꝑuaſerũt: breuiqꝫ effecerũt ut nihil penitus ex locis illis ad Gotthos deferrenť. Martinus uero & Seuthis tybur ꝓ/ fecti cũ diſiecta eius oppidi mœnia refeciſſent: quotidianas Gotthis moleſtias ex eo loco inferebãt: & cõmeatũ deferri ĩ caſtra ꝓhibebãt. Idẽ fiebat ab iis q albã miſſi ſunt. Ex quo breui admodũ tꝑe euenit ut Gotthi obſidẽtes nõ minorib9 difficultatibus afficerenť q̃ obſeſſi: & ſupra defectũ frumẽ/ ti peſtilẽtia quoqꝫ caſtra Gotthoꝝ ꝑuaſerat. Inter hæc aliæ copiæ a Iuſtiniano miſſæ in Italiã ꝑuenerũt. Fuerũt aũt eq tes thraces octingenti: quos ducebat Ioãnes Vitaliani fra/ tris filius: ex delectu aũt mille trecẽti: qbus ꝑerãt Alexãder & Marcẽtius & Zeno: ꝑterea claſſe aduecti fuerant peditũ tria milia quos ducebãt Paulus & Conõ. Erãt ꝑterea Nea/ poli pedites qngẽti quos parauerat pro copiis cæſarienſis. Hę oẽs ſimul copię ĩ unũ cõueniẽtes romã petere cõſtitue/ rant. Afferebant uero ſecũ multũ ac magnũ cõmeatũ. Iter eqtibus erat iuxta mare: claſſis aũt pedites deferebat. In ea dẽ claſſe magna uis frumẽti: ꝑ terrã quoq; magno uehiculo rũ numero frumẽtũ portabať Beliſarius aũt ſentiẽs eoꝝ ad uẽtũ ac metuẽs ne Gotthi eos inuadãt hęc machinať. Portę flaminiæ quã ab initio obſidionis obſtrui fecerat demoliri ĩpedimẽta ꝑ noctẽ iuſſit: ac milites prima luce ad eã portã

ſtructos paratoſq; cõtinuit. Traianũ uero & Diogenẽ cum mille eqtibus p pincianã portã emiſit: iubẽs ut ad caſtra hoſtiũ magno tumultu diſcurrant. Et cũ egreſſi in eos fuerint hoſtes: fugã ipſi arripiant: nec prius cõſiſtant q̃ ad portã ipſam unde egreſſi fuerant puenifſent. Hæc facta cũ eſſent & ad pincianã portã prœliũ cõmitteret: Beliſarius cũ reliquo exercitu repẽte flaminia porta egreſſus ad caſtra Gotthoꝝ cõuolauit: ĩparataq; & uacua ab ea parte reppit: utpote q a porta flaminia iãdiu obſtructa nihil penitus ſuſpicabant. Itaq; nõ multũ abfuit quin caſtra ipſa capent: uerſus deinde Beliſarius ad pincianã portã medioſq; nactus hoſtes cũ ipſe a tergo inuaſiſſet: illi uero q prius fugerãt a fronte repugnarent incredibili cæde illos oppreſſit: tantuſq; fuit ex hoc prœlio apud hoſtes terror ut in caſtris uigilię duplicarent: nec de ulla re cogitarent magis q̃ ut ſe ab inſidiis Beliſarii tutos pſtarent. Per hunc modum impeditis & cõteritis hoſtibus copiæ nullo impedimẽto hoſtiã peruenerũt. Gotthi igit multis incõmodis fatigati cũ inſup nouas ueniſſe Beliſario copias intellexiſſent: de diſſoluenda obſidione cogitare cœpunt. Iã enim multitudo ingens in eoꝝ caſtris uel peſte uel ferro abſumpta pierat. Multi etiã morbo aut uulneribus deſeruerãt caſtra. Itaq; Vitigis legatione romã miſſa cũ multa hincinde dicta rñſaq; fuiſſent de iuſticia cauſę: tãdẽ ad Iuſtinianũ ĩpatorẽ cõtrouerſias deferri cõſenſit: ut ex ei9 auctoritate res cõponerent: legatiq; ob hoc miſſi ac triũ mẽſiũ ĩdutiæ donec redirẽt legati factæ: obſideſq; hincinde traditi p ĩdutiis ex fide ſeruãdis. His cõfectis copię & cõmeat9 q̃ Hoſtię cõuenerãt: terra & fluuio romã deuenerũt.

Leonardi Aretini de bello Gotthorum. Liber Secundus.

VM IN HOC ſtatu res eſſent:bellumq; ceſſaret ob indutias factas:Beliſarius tamen Romã:Gotthi caſtra:munitioneſq; cuſtodirent:querelæ & altercationes ortæ ſunt pro indutiis cõtra fidem uiolatis ex huiuſmodi cã. Præſidiũ Gotthoꝝ erat apud urbẽ portuenſem ut ſupra oſtendimus. Milites q erãt in præſidio cũ deficerent ſibi neceſſaria ad uictũ:urbẽ illã deſeruerunt:deſertã uero Paulus Iſauroꝝ præfectus qui hoſtiæ cũ claſſe remãſerat occupauit. Nec multo poſt Cẽtũcellas urbẽ maritimã ĩ tuſcis deſertas eodẽ modo a Gotthis Beliſarii milites ſuſceperunt. Albã quoq; urbem quæ eſt in marſis eodẽ modo deſeruerunt Gotthi:& Beliſarii milites occuparunt. Vitigis cum has urbes captas ab hoſtibus cognouiſſet:oratores Romã miſit:qui ruptas contra fidẽ indutias quererent. Portũ enim ac Centũcellas & albã Gotthoꝝ oppida cõtra fas & æquũ ablata fuiſſe:nec deſeruiſſe Gotthos eas urbes:ſed uocatu ſuo ueniſſe ad ſe qui erant in præſidiis mox in eadẽ oppida reuerſuros:liberiuſq; id fiducia indutiaꝝ factũ eſſe a Gotthis. Nec licuiſſe Beliſario eas urbes ꝑ indutias cape. Itaq; reſtitutionẽ facere debere. His legatis Beliſarius in hunc modũ reſpondit. Redite inqt ad regẽ ueſtrũ:eiq; dicite quę de uocatu redituq; pręſidioꝝ allegant ab eo cõponi:cæteꝝ oĩbus patere qb9de cauſis Gotthi eas urbes pro derelictis habuerũt:indutiis quidẽ eripere auferreq; uetari. Occupare uero quæ a nullo poſſident nequaq̃ ꝓhiberi. Ex hoc ſuſpitiones inſurrexerunt quęrẽtibus

Gotthis paria Belisario referre. At enim tres illæ urbes a Be lisario susceptæ pmagnas sibi opportunitates ad bellū affer rebant. Iam aduentabat hiems. Belisarius uero copiis abun dans mittere in hiberna eqtes cōstituit. Misit igit & in alia loca & in agrū picenū equitū duo milia. Pręfecit autē his copiis quas in picētes misit Ioānē Vitaliani: eūq; admonuit qd fieri in his locis uelit: esse qdē in picētib9 uxores ac filios Gotthorꝝ: Viros aūt ad obsidionē urbis Romę populariter accessisse. Si maneāt idutię: nihil moueat: qꝑ si Gothi cōtra indutiarꝝ fidē moliant: ipm oīa pdari & rape: & oppida q̄ multa pōt cape mādauit. Si qd oppidū repugnet id obside re iussit: nec ulterius pgredi prius q̄ id cepit. Neq;.n. tutū fo re post se hostiū oppida relinquētē ulteri9 pficisci: his uer bis ac mādatis Belisari9 Ioānē i picētes cū exercitu misit. p hoc ipm tps Dati9 Mediolanēsis psul & cū eo ciues aliq me diolanēses ad Belisariū ueniētes urbē Mediolanū in ptātē ipatoris fore dixerūt si uel modicū psidiū eo mittat. Se qdē potētes eē nō Mediolano solū sed uniuersa ex Gallia Cisal pina Gotthos expellere mō ipatorii nomīs auctoritas adsit. Hos Belisarius benigne susceptos ac multis āplissimisq; uer bis cōmēdatos bonā spē hře iussit: ac se cū tps fuerit factu rū qꝑ postulet affirmauit. Eodē tpe cū pspa ac lęta uiderent eē oīa piculū supuenit horrēdū: qd puo momēto cūcta per ne subuertit. Pręsidi9 erat qdā ciuis Ro. is cū rauēnę habita re cōsuesset ab initio hui9 belli clā ide aufugerat: romāq; pfi ciscebat. In itinere aūt Cōstātini milites spoleti degētes glai diū huic pciose ornatū abstulerūt. Is ergo spoliatus & iniu riā idigne ppessus q̄rela apd Belisariū exposita reddi ablata

ſibi poſtulauerat. Beliſariuſq; præcepat gladiū illi reſtitui. Sed bello & obſidione poſtea urgente dilata res fuerat mili tib9 occupatis & duce maioꝝ reꝝ cura abducēte. in hoc de mū tpe cū lætiora ut diximus cūcta eēnt: Beliſario p urbē eqtāte Præſidius frenū equi apprehēdit: ac magna & q̄rula uoce multis audiētibus nūqd hoc mereat̃ ciuis. ro. q apud hoſtes relictis oībus rebus ſuis aufugerit ut a militib9 eius ſpoliet̃: & iniuria afficiat̃ interrogabat. Se qdē cōtra iniu/ riā & uim ſibi illatā ſæpius q̄relā poſuiſſe: nihil reportaſſe: cū tñ illi ipſi q uim ſibi attulerint & res habeāt ablatas ī ur be atq; ī oculis eius quotidie uerſent̃. Hæc dicta Beliſariū pmouerūt Itaq; domū reuerſus uocari ad ſe Cōſtātinū fecit: eius. n. milites erāt qui gladium abſtulerūt: ipſumq; p̄ſentē acriter reprehēdit: q, ſæpius iuſſum ſuum reſtituēdi gladii cōtēpſiſſet. Ego uero inqt Cōſtātinus potius illū gladiū ī ty berim abiiciā q̄ illi nebuloni reddā. Hęc ualde cōtumaciter & pterue. Tū Beliſarius nūqd tu mihi ſubes: ſubſum inqt poſtq̄ īpator ita uult. Verū in hac una re nūq̄ tibi parebo: cū hæc audiſſet Beliſarius: magis iritatus eſt ac uocari ap/ paritores iuſſit. Cōſtātinus āt putās in pniciē ſuā apparito/ res uocari furibūde arrepto pugiōe q ſibi ad coxā pēdebat in Beliſariū ruit: eūq; paulo infra ſtomachū pcuſſit. Quod niſi circūſtātes ſubito accurriſſent: ac ī extorto pugiōe ipm in manib9 apparitoꝝ tradidiſſent: ſuprema dies illa Beliſa rio fuiſſet: eiuſq; īteritus cūcta ſimul ſecū ī ruinā traxiſſet: gotthiq; eodē die reꝝ dñi efficiebant̃. Sed nō pmiſit dei be nignitas tāta mala cōtingere. Cōſtātinus paulopoſt iubēte Be liſario īterficit̃. Nec multo poſtea gotthi furtim Romā ca/

pere tentauerit:primo p aq̄ ductū quedā uia noctu q̄sita:de inde ratibus traiecto āne iuxta martiū cāpū. Sed utroq; in loco eos fefellit spes. Nā & p aquæ ductū cōspectu lumina fraude illoꝶ detexerūt:& obstruso aq̄ ductu facultas eis p̄ci sa est inuadēdi:& ad campū martiū detecta pditio conatū coꝶ iritauit:fuit aūt pditio in hūc modū cōposita. Duo ex infima plebe hoīes iuxta tēplū beati Petri habitabāt. Id tē plū ut ondimus:gotthi nūq̄ uiolauerūt:sed ædificia eius & hoīes in his hitātes ueneratione apli illæsa seruabāt. hi ergo duo sermonē cū Vitige habuerūt de urbe pdēda. Q uęreba tur uero facultas talis. Infra cāpū martiū quodā loco ualde inutilia & pene neglecta erāt mœnia cōfisis utputo ueteri/bus munimēto tyberis. Vitigis igiť litres & rates & oīfariā nauigia ad pontē miluiū parari fecerat. Noctuq; latēter sei cūdo amne dimissis ratibus militibusq; īpositis urbē inua/dere cōstituerat. Multitudine.n.exercitus in exteriori ripa existēte pfacile fore sperabat ut expositis primis militibus aliiq; atq; alii cōtinuo iisdē ratibus trāsirēt. Vigiles mō q in eo loco stabāt cogitationē suā īpedire uidebāť. Ad hoc q̄si/ta duoꝶ Romanoꝶ ope pecunia sibi conciliarat:traditūq; eis sopiferꝶ medicamētū uino admisceř iusserat:ut uigilibꝰ potū darēt:illi hausto potu sopirenť. His in hūc modū cōi positis alter eoꝶ pœnitētia ductus rē Belisario patefecit:cai ptoq; altero medicamētū sopiferꝶ qd sibi rex dederat reptū est:ac tota rei series tormētis exp̄ssa. Huic igiť hōi iussu Be lisarii nasus & auriculæ amputatæ:ipse asino īpositus p pii cianā portā ad castra gotthoꝶ missus est:ut cognosceret Vi tigis detectā eē fraudē & conatū suū patefactū. His ita ma

nifeste deprchẽsis:Belisarius posthac seruãdas sibi inducias nequaq̄ existimauit. Quare ad Ioãnẽ scripsit ut rẽ exequeretur. Ille.n.cũ duobus eqtũ milibus agrũ picenũ ꝑuadens uxores natosq; gotthoꝝ cepit:ꝑdisq; & rapinis regionẽ totã inuoluit. Vglitheũ uero Vitigidis patruũ cũ gotthoꝝ copiis sibi obuiã ꝓfecto ꝑlio supauit:ipsumq; ducem cũ magna ꝑte copiaꝝ occidit:ita uictor factus omnia ꝑuadebat. Captis ꝑmultis agri piceni oppidis cũ Auximo copias admouisset:cognouit id oppidũ non magno Gotthoꝝ ꝑsidio custodiri:sed locũ esse ualde munitũ. Itaq; nequaq̄ terendũ in eo obsidendo tp̄s existimans ad ulteriora ꝓcessit: Idem quoq; statuit de Vrbini obsidione. Vrbs enĩ munita & ualida longã obsidionẽ necessario postulabat:ipse in celeritate spẽ collocauerat:Fanũ & Pisaurũ cepit. Deinde Arimino copias admouit ductus illa spe quod ciues Ariminẽses nõ bene conuenire cũ Gotthis audierat. Cum ei municipio copias admouisset:tantũ errorẽ intulit Gotthis ut diffisi in eo loco consistere Rauẽnã oẽs demigrarẽt:ciues aũt portas sibi apuerũt. Per hunc modũ Ioãnes Ariminũ cepit relictis post se duabus ualidis urbib9 a Gotthis custoditis Auximo scilicet & Vrbino. Fuit hoc totũ cõtra Belisarii ꝑceptũ. Sed ipse ꝑstare censuit Ariminũ cape q̄ circa Auximũ & Vrbinũ inaniter desidere. inductus est insup illa rõne:qd Arimino tam ꝓpinquo Rauẽnæ oppido capto nõ erat credendũ Gotthis in obsidione urbis Romæ ꝑmansuros:sed celeriter esse abituros:quo rauẽnã circũq; ea loca tuerent. Quod & factũ est:simul.n.atq; ĩtellexerũt gotthi ariminũ eẽ captũ: obsidionẽ urbis Romę dissoluere atq; inde abire statuerũt.

Itaq; Vitigis paucis post dieb9 crematis castris cũ oib9 got thorꝝ copiis abiuit. In ipso quoq; recessu magna detriméta suscepit: ꝑpea qͩ media iã exercitus pte trãsgressa põtẽ Belisarius postremos a suis inuadi iussit: multisq; gotthorꝝ interfectis reliq tãto tumultu & festinatiõe põtẽ trasire coacti sunt ut ab utraq; spõda multi ĩ flumẽ ꝑcipitarent̃. Durauit aũt hęc obsidio urbis romę ãno integro: & diebus nouẽ cũ idibus fere martii incœpisset. Post solutã romę obsidionẽ q̃ ab utrisq; facta ac ꝑquisita fuerint ꝑseqmur. Vitigis .n. licet rauẽnã ire ꝑparet urbes tñ Etruriæ & aliarꝝ ꝑuinciarꝝ cõtinere in ptãte studebat: quã ob rẽ mille eqtes Clusiũ: totidẽ urbeueterẽ misit: Tuderti qngẽtos: auximi q̃ttuor milia collocauit: urbini duo milia: Cesenæ qngẽtos: mõtisfereti totidẽ. Ipse cũ reliquo exercitu ad obsidendũ ariminũ ꝑfectus est. Belisarius aũt post recessum gotthorꝝ Martinũ & Ildigerẽ cũ eqtibus mille festinare ariminũ iussit. Indeq; Ioãnẽ & eqtes q cũ illo erãt abducere: pedites uero ibi collocare. Id ea rõne faciebat: qͩ optimũ eqtatũ nolebat ab hostibus circũsederi. Si .n. peditũ copiæ arimini forent uix putabat gotthos eã urbẽ obsidere uelle. Et si obsiderẽt facilius toleraturos obsidionẽ pedites q̃ eqtes existimabat: cũ equos in obsidione nutrire difficillimũ sit: pedites aũt ex ancona q̃ urbs nuꝑ ĩ fidẽ uenerat mari ariminũ deferri cõmodissime posse. Ildiger ergo & Martinus celeriter ꝑfecti diuersis ab hoste itinerib9 ariminũ ꝑuenerũt. Nã gotthi multitudine exercitus facer̃ tardi9 iter cõpellebãt̃: hi expediti lõge ãncesser̃t. Cũ ergo ariminũ ꝑuenissent: ac mẽtẽ iussũq; Belisarii significassent: Ioãnes neq; ipse parere uoluit: neq; Damianũ pa

truelē cū suis eqtibus:ad quadringentos hi fuerunt:parere pmisit. Quare Ildiger & Martinus arimino abeuntes oēm equitatū quē Belisarius Ioāni dederat abduxerūt relictis so lūmō peditibus & eqtatu pprio Ioannis & Damiani. Inter hæc Vitigis ueniens Ariminū obsedit:primoq; statim tpe ligneā turrim muroꝝ altitudini parē fabricari fecit. Duce/bant uero eā turrim nō boues ut Romæ factū erat:sed mi/lites intra machinā inclusi. Eā igitr tūc Gotthi cōtra illā mu ri ptē ubi facilior erat aditus cōstituerūt:postridie urbē ex pugnaturi. Ioānes aūt p noctē eductis militibus fossam la/tā & pfundā ab ea pte effecit:aggereq; totū ad eā ptē fossæ quę ad mœnia uersa erat cōgessit. Ita longū hostiū laborē unius noctis ope frustratus facultatē admouēdi turrim ad mœnia sustulit: Vitigis nihilominus cōplere fossam in aīo hēbat:totūq; exercitū parare fasces & stipulā & materiam iusserat. Ne uero turris ipsa nocte secutura ab hostibus cre maretr:abducere illā retro uersus castra statuit. Id cū face/rent Gotthi Ioānes eductis militibus illos ope occupatos in uadit. Cōmittitr magnū & atrox prœliū circa turrim:mul/ti Gotthoꝝ cadūt:tādē post longū certamē turrim Gotthi retraxerūt:sed tāta suoꝝ cæde tātoq; detrimēto optimi cu/iusq; pugnatoris ut spē obiicerēt ui oppidū expugnādi sed fame puincere obsessos cogitarēt. Per hæc ipsa tpa Medio/lanēsibus legatis q Romā uenerāt auxiliares copias Belisa/rius cōcessit. Præfecit aūt oībus copiis Mundilā unū ex fa/miliaribus suis uiꝝ ī primis strenuū. Fuit etiā simul cū his copiis Fidelis Mediolanēsis:quē dom9 regię ppositū fuisse diximus. Hi oēs ex urbe Roma classe genuā delati inde pe

destri itinere Mediolanũ petiuerũt. Ne uero transitu padi detinerent̃:lempos uehiculis detulerũt:quibus transmittere amnẽ possent. Profecti igit̃ ut diximus cũ tandẽ trãsmisso pado ad urbẽ ticinũ quæ nunc Papia dicit̃ puenissent:Got thi ex eo oppido egressi illos inuaserũt. Quod enim id op/pidũ arcẽ habebat munitissimã multa ac pciosa in ea Got/thi seposuerant:ac magno ualidoq; præsidio illã tuebantur. Cõmisso itaq; leui prœlio Gotthi intra urbẽ compelluntur. Mundilas uero & copiæ p pontẽ qui iuxta urbẽ erat tran/sierũt. In hoc loco Fidelis Mediolanẽsis occidit̃. Nã cũ orã di causa tẽplũ quoddã intrasset:& abeuntibus suis ipse po/stremus tẽplo exiret equoq; detractante cecidisset:hostes q pro mœnibus stabant hæc cernentes impetu facto illũ ĩter/fecerũt priusquã Mundilas & milites id animaduerterent. Eius uiri interitus magno dolori fuit & duci & militibus. Erat aũt uir domi nobilis & potẽs & q multũ iuuare susce/ptũ bellũ sua prȩsentia potuisset. Mundilas igit̃ & alii Me diolanũ pfecti in urbẽ recipiunt̃:inde Comũ & Bergomũ & Nouaria & aliæ illaꝝ partiũ urbes exẽplũ Mediolani se cutæ Mundilã & milites sponte sua recepunt. Vitigis cũ ea quæ Mediolani acciderãt cognouisset:Vraiã fratris filium magno cũ exercitu ad ea loca trãsmisit:qui & contineret in fide ciuitates quæ nõdũ a Gotthis defecerãt:& illas q̃ iã de/fecissent recupare conaret̃. Scripsit ẽt ad Theudabertũ frã/coꝝ regẽ qui cũ eo fœdus nup icerat petens ut auxilia sua Vraiæ cõiungeret:& res quidẽ galliæ ĩ hoc uel statu uel ex pectatione erãt. Belisarius aũt cũ maturescerent iã segetes: Roma egressus exercitũ in hostes duxit. Gotthi uero q tu/

derti & qui clusii in p̄sidio relicti fuerāt Belisariū aduersus se uenire sentientes:qm̄ sese impares fore tantæ dimicationi existimabāt:cōfestim missis legatis pactione oppida dedidere. Inter hæc Vitigis alias insup copias auximū misit. Eam nāq; urbē retinere ac seruare penitus cōstituerat:misit & cū his copiis nouū præfectū:q urbi militibusq; præesset noīe Vaciniū. Is ergo cū ueteri præsidio nouas copias miscuisset Anconā finitimā urbē quæ Belisarii præsidio tenebat̃:expiri cōstituit. Quare ꝓfectus cū omnibus copiis in Anconitanos duxit. Ea ciuitas p id tēpus in monte solūmō mœnia habebat:planiora uero sub mōtē loca q̄uis ædificiis frequētata essent:tn̄ nullis mœnibus claudebant̃. Cū igit̃ aduētarent Gotthi Conon q præfectus militū Anconæ præerat timens ne ædificia suburbana habitatoresq; eoꝝ ab hostibus uastarent̃ a supiori oppido descendēs cū oībus quas habebat copiis uenienti hosti se obiecit. Erat uero Conon admodū impar. Quippe aduersus quattuor Gotthoꝝ milia ipse uix mille habēs milites cōgrediebat̃. Itaq; temerarii cœpti cōfestim pœnas luit. Cū enim tantā multitudinē hostiū ferre nō posset:ꝓfligatus ad extremū &in fugā uersus magnā suoꝝ partem amisit:& urbs ipsa uix atq; anxia ea die seruata est. Nā cū fugerent milites effuso cursu ad oppidū ciues ne mixti fugientibus hostes intra mœnia penetrarēt portas trepidi clauserūt. Itaq; sub ipsis mœnib9 magna strages est facta. Adeoq; urgens piculū fuit:ut Conon ipse nō aliter q̄ per funē de mœnib9 demissum in urbē receptus sit. Gotthi uero scalis admotis cape urbē conabant̃. Alii igne cōiecto ædificia omnia quæ sub ipsam urbē fuisse diximus crema-

uerunt. Haud multo post hęc Anconę gesta: Narses cũ exercitu nouo uenisse in Italiã nunciatus est. Erat uero Narses eunuchus multũq; gratia & potentia apud Iustinianum ualebat. Deniq; unus hic imperatoris aulã plurimũ gubernabat. Idẽ quod maximũ est pecuniarum imperialiũ receptor ac dispensator: idẽ cõsiliorum omniũ particeps & interdũ auctor. Adduxit autẽ in Italiã militũ quinq; milia. Insignes uero inter hos erant Iustinus Illirici militis dux: & alter Narses genere persa. Secuti pręterea fuerant Erulorum duo milia quibus pręerãt Isandrus & Phauotheus. Belisarius inter hęc audito Anconitanorum periculo uenerat in picẽtes: idẽ fecerat & Narses. Circa urbẽ simul duces ipsi & exercitus in unũ cõuenerunt. Ibi cũ de cõmuni bello cõsultarent & quid potissimum primo quoq; tẽpore agendũ foret quęreret: difficultates quasdam subesse uidebant. Nã si auximũ obsiderent Ioãnes & qui cũ illo obsessi erant Arimini manifesto in periculo relinquebantur: pręsertim cũ necessaria illis defecissent: sin Ariminũ uaderent magnæ Gotthorum copiæ quæ auximi erant post terga remanebant cũ periculo exercitus ac detrimẽto prouinciæ. In dicendis autem sententiis pleriq; eorũ qui ordines ducebant temeritatem Ioannis accusabant: quod contra iussum Belisarii sese Arimini inclusisset: quod superbia & auaritia ductus cuncta pro arbitrio fecerit nullo respectu ducis aut mandatorũ. Id cum animaduertisset Narses ueritus ne his rõnibus Ioãnes negligeret (erat enĩ sibi amicissimus) in hũc fere modũ sñiam dixit: cũ de publica o uiri utilitate cõsulit: est quidẽ ut existimo utilitas ipsa per se inspiciẽda: nec aliis respectibus uel odii uel amoris pessundanda. Atq; ego

remotis aliis cũ rẽ de qua cõsultamus attẽdo:hãc differẽtiã uideor mihi discernere:quod si obsidionẽ auximi nũc differamus:nil tñ uetat post aliquot dies eandẽ obsidionẽ assumere:subuenire aũt militibus q arimini obsidentur:si nũc differamus nõ licebit postea subuentionẽ facere:fame.n.domiti intra paucos dies sese dedere hostib9 cõpellent̃.Quis igit̃ rectus existimator dubitet illuc esse pperãdũ ubi irreparabile piculũ urget? At nõ meret̃ Ioãnes:quod & mãdatorꝝ ducis cõtẽptor fuit:& se sponte sua in id piculũ coniecit.Sint hæc uera oĩa quæ de Ioãne dicunt̃.Quid ergo an odio Ioãnis & urbem ariminũ tanta existimatiõe dignã & optimos innocentissimosqꝫ milites q in ea obsident̃ amittere sustinebimus? Te aũt q̃so dux optime ac p̄stantissime Belisari si a Ioãne offensus es uindictam eius delicti aduersus impatorẽ Iustinianũ exercere uis:cui & ariminũ & milites perirẽt cũ magno rei.p.uulnere.De nobis deniqꝫ ipsis &de exercitibus nr̃is quę tandẽ existimatio erit si in oculis pene nr̃is perire socios & urbẽ obsessam capi ab hostibus nobis sedẽtibus & spectãtibus pmittamus? Ego igit̃ his rõnibus pmotus ducẽdũ exercitũ ppere ariminũ & opẽ obsessis ferendã censeo:postea uero & auximũ & alia inimica loca si id uidebit̃ obsidendũ.Adiuuauit Narsetis sñiam quod litteræ Ioãnis ad Belisariũ scriptæ p hoc ip̃m tp̃s uenerũt:quibus fame cõfectos milites pepigisse morã septẽ dieꝝ significabatur:opẽq; sibi ppere ferri postulabat.Sñia Narsetis in cõsilio approbata cũ subuenire q̃primũ statuissent:Belisarius in hũc modũ puidit:primo Aratũ cũ militibus mille in illis ipsis locis remanere iussit:eiqꝫ p̄cepit ne se cõmoueat

ne ue fortun ã ullam tentet:castra solũmõ si hostis adueniat tueat᷑.Deinde classem ornauit:ĩpleuitq; militib9 qb9 Hero dianũ & Vliariũ p̃fecit:ĩpiũ uero totius classis penes Ildige rẽ eẽ uoluit:nauesq; statim ariminũ uersus nauigare iussit: Partẽ uero exercitus Martino ducẽdã tradidit iubẽs ut eqs spaciis cũ classe p littus iter facerẽt. Cũq; ĩ cõspectũ uenissent hostiũ:tũc ignes de industria plures ĩ castris fierẽt:quo maiorꝫ copiarꝫ opinionẽ p̃berent. His itaq; p mare littusq; cõstitutis ipse diuersa a mari uia p urbẽ salniã tenuit:ea fuit quõdã urbs magna satis quã Alaricus & Gotthi q primi in Italiã trãsiuerũt:ad solũ euerterãt ita ut p̃ter ruinas nihil supesset.Per hãc igit᷑ trãsiẽs Belisarius mõtibus iter fecit:uitata planiori uia q̃ p Fanẽsem Pisaurẽsemq; agrũ ariminũ ducit.Cum.n.multo maiores hostiũ copiæ circa Ariminũ eẽnt q̃ ipse hẽbat:ualidas ẽt Gotthorꝫ copias Auximi relinqueret sibi post terga censebat ingenio potitus & astu esse utẽdũ aduersus gotthos q̃ iusta acie dimicãdum.Profectus igit᷑ qbus diximus itineribus cũ ad eos montes puenisset q cõtra ariminũ insurgũt:quosdã hostiũ ut par est in magno exercitu p ea loca uagãtes offendit:qbus uel interfectis uel captis nõnullos corꝫ uulneribus faciem cæsos dimitti iussit. Illi uero ĩ castra gotthorꝫ redeũtes Belisariũ adesse cũ toto exercitu nũciarũt:ad fidẽ uero huius rei uulnera recẽs accepta ostendebãt.Erat uero meridies cũ hæc in hostiũ castris nũciata sunt:statimq; arma cape miles iussus:& ĩ suos qsq; ordines redactus.Duces uero structa acie descẽsũ Belisarii expectabãt oculos cõtinuo ad mõtes uñ uenire dicebat᷑ cõuersos tenẽtes Belisarius ĩ mõtibus ipsis castra fecerat ꝑcul

arimio meridiei itinere:nec ea die ad hoste s descẽdit. Itaq; gotthi frustra expectãtes tãdẽ ad occasum solis aciẽ dissol/uerũt. Sed cũ aduenisset nox ignes ꝑmultos ĩ littore diuer/sa regiõe qua Belisarius uenire nũciabat intuẽtes:erãt aũt ignes quos Martinus atq; ei9 castra faciebãt maxĩo ĩ metu ea nocte uersati sunt:nec fuit eoꝝ qsq̃ q somnũ capet uel arma exueret:die aũt facta classem insup cõspiciũt structã ac paratã arimino ꝓpinquãtẽ. Itaq; a duob9 simul exercitibus & a classe mari terraq; circũuẽtos se arbitrati obsidionẽ ili/co dissoluerũt:nullo ordine Rauẽnã ex fuga repetẽtes. Ildi/ger cũ classe primus arimino applicuit:egressusq; in terrã castra gotthoꝝ diripuit. Nec multo post Martinus & Beli/sarius cũ exercitibus supuenerũt. Cũ uero Ioãnẽ & milites q cũ eo obsessi fuerãt pallore & inedia cõfectos Belisari9cõ/spexisset cõuersus ad Ioãnẽ q̃si ei9 temeritati illuderet ꝑma gnas inqt grãs Ildigeri debes. Ad hæc Ioãnes supbe nimiũ rñdit:Se Ildigeri quidẽ nullas debere grãs:sed Narseti oẽs oñdere uolẽs nullã Belisario curã fuisse salutis suę nisi Narses cõpulisset. Verba hęc Belisariũ turbañt:& fuerũt dissen/sionis initiũ. Ioãnes.n.posthac Belisariũ formidãs Narseti adhęsit:Cæteri quoq; familiares malis suasionibus Narsetẽ irritabãt:nec decere aiebãt q̃storẽ ĩpii & secretoꝝ oĩum ꝑticipẽ secreta Belisarii seq ꝑsertim cũ ip̃e Narses hẽret exercitũ nũero ac robore uiroꝝ ꝓstãtẽ lõge Belisarii exercitui:debereq; Narsetẽ recupatę Italię gl'iã sibi nõ Belisario uẽdicare. Hęc Narsetẽ ita extulerũt ut seorsum castra sua faceret ac nihil ex his seq uellet q̃ Belisario uidebanẽ:ac sua p se cepta cõsiliaq; de bello iniret:simul tñ ad obsidionẽ urbini ꝓ/

fecti sunt:nō tñ eisdē castris:sed Belisarius cōtra eā ptē ur/
bis q̃ ad orientē spectat solē.Narses uero ad occidētē cōse/
dit.Cum uero expugnare urbē Belisarius statuisset:machi/
nasq; pararet:Narses q̃si rē uanā deridēs post paucos dies
q̃ eo uenerāt deserta obsidione cū exercitu suo ariminū re/
diit:Belisariūq; & suos reliqt deteriori cōditiōe q̃ si ipse ab
initio nō uenisset:hostes uero cernētes ptē exercitus abire fi
duciā supra modū assumpserūt:nec iā eā ptē q̃ remanserat
formidabāt.Belisarius cōtra eā portā qua planior ad urbē
est aditus:uineas agere incepat:& omnino expiri expugna
tionē cōstituerat.Cum igit̃ se ad ista pararet felicitate quā/
dam accidit ut fons qui unicus urbini fuerat spōte sua exa
resceret. Quare deteriti q obsidebant̃ pactione inita urbē
dedidere ut Gotthi urbinatesq; ciues impatori Iustiniano
subessent æquo iure cū aliis Italicis qui impatori parebāt.
Vrbino recepto Belisarius quoniā nondū auximi tentanda
obsidio uidebat̃ in urbeuetanos exercitū duxit.Eius quoq;
urbis difficillima expugnatio erat: quoniā in saxo undiq;
præciso constituta nullum fere aditū expugnantibus da/
bat.Sed spes erat in defectu frumēti.lōgo enim bello attri/
ta Italia ac multis exercitibus calcata singulæ ciuitates fru
menti penuria laborabant. Qua etiam penuria urbs ue/
tus ad extremum domita in Belisarii potestatem deuenit.
Narses cum Arimini esset Ioannē Vitaliani cum exercitu
misit ad oppidū Cesenā expugnandū.Ibi dum mœnia sca/
lis aggreditur repulsus multis uulneribus frequentes suo/
rum amisit:& Phanotheus Erulorum dux in ea oppugna/
tione interiit:q̃ ob rem Cesena desistens Ioannes ad forum

Cornelii duxit:eamq; urbem dantibus sese incolis suscepit. Per idē tempus Mūdilas & q cū illo Mediolani erāt maxi mis difficultatib9 inuolui cœpunt. Theudebertus enim frā corꝝ rex ab Vitigide ut diximus ex fœdere postulatus. x. mi lia burgundionū ad Vraiā miserat:q̄ ille multitudine fret9 nō ꝓcul Mediolano castra faciebat:& īportationē frumēti cęteriq; cōmeatus oēm īpediebat. Mūdilas copias suas Co mi & Bergomi & Nouarię necessario disptitus fuerat. Ipse uero nō magnū equitū numeꝝ secū habebat:sed nō erat in defensione urbis difficultas. Mediolanēses enim ciues una nimiter ad defensionē cōcurrebāt:sed defectus ānonę in ur be populosissima timebat̄ :si barbari diutius stare in his lo cis sinerent̄ . Hęc igit̄ intelligēs Belisarius Martinū & Vli ariū cū magnis copiis misit ut Mūdilę cōiuncti barbaros summouerēt. Hi cū ad flumē padi pueīssent qđ distat Me diolano unius diei iter nō ausi transire flumē timore hostiū diu in his locis desederūt spē Mūdilę & obsessoꝝ dieti fru strātes:polliciti enim sese trāsituros esse padū & Mediola nū accessuros nihil ꝓmissoꝝ exequebant̄ . Obsessis uero in dies spes ac uictus deficiebat. Tādē uero post lōgā expecta tionē Martinus & Vliarius ueritatē fassi Belisario significa rūt se solos cōtra tātas hostiū copias trāsire nō posse nisi ue lint ad manifestā pniciē ꝓficisci:daret operā si sibi uideret̄ ut Ioānes & Iustinus q exercitū nō ꝓcul Bononiā hērēt se cū iungerent̄ . Belisari9 his auditis confestim Ioāni Iustino scribēs p̄cepit ut copiis suis cū Martino cōiunctis Medio lanū festinarēt ad liberādū obsidiōe socios ī extremo piculo cōstitutos. Illi āt nihil se facturos absq; Narsetis iussu rn̄de

rũt:rursus ad Narsetẽ Belisari9 de ea re scripsit. Qui quãq̃ cõcederet exercitũ illuc ꝓficisci:tñ qa Belisarii fuerat cœptũ lente admodũ & incuriose q̃si alienũ negociũ agebat̃. Per hunc modũ dilata res frustrationẽ suscepit. At Mediolanũ in dies acrius ꝑmebat̃:& fame iã ĩtolerabiliter laborabat ĩ/terq; spẽ & metũ traducta ciuitas eas ꝑtulit difficultates & angustias quæ uix hoĩb9 ꝑferẽdę sunt. Tãdẽ ad extremã ne cessitatẽ ꝑducti Mũdilas & milites ut in columib9 sibi abi re liceat paciscũt̃. Gotthi ãt urbẽ ingressi nulli ętati pepce/rũt. Trucidati passim ciues nõ mõ q arma ferre possent ue/rũ ẽt senes & ĩpuberes:mulieres in seruitutẽ burgũdionib9 traditæ:urbs ad solũ euersa. Reparatus qdã Romanus ci/uis in ea urbe captus minutatĩ a gotthis cõcisus & canibus traditus ẽ. Ita pulcherrima ac populosissima toti9 Italię ur/bs ob discordiã Narsetis & Belisarii ultimã cladẽ subiuit. Interfecta sunt in illa uastitate Mediolanẽsium ciuiũ supra .xxx. millia. Quę cũ audisset Belisarius ĩ maxĩo luctu cõsti tutus ẽ:ĩꝑatoriq; Iustiniano scripsit rei toti9 initiũ & ꝓgres/sum. Iustinianus aũt cũ ista cognouisset ægre ꝑtulit:non tñ queq̃ pũiuit. Narsetẽ solũmõ ab Italia reuocauit:auctorita tẽq; totius belli penes Belisariũ esse iussit:ex hoc Narses cũ parte copiaꝝ in græciã abiit:Belisarius aũt cũ oĩbus reliqs copiis ĩ Italia remãsit:q cũ de bello gerẽdo liberius iã cogi/taret q̃q omnis eius cura in Vitigim & Rauennã erat cõuer sa:tamẽ duo prius oppida gotthis adimẽda statuebat:q̃ ad uersus Vitigim & Rauẽnã exercitũ duceret. Erãt uero hæc oppida auximũ & fesulę:ambo situ locoꝝ munitissima:am bo ualidis gotthoꝝ præsidiis custodita. Neq; enim auximũ

post terga relinquere uolebat:cũ essent in ea urbe supra tria milia delectorꝝ militũ ꝑmagna ĩpedimẽta sociis inferre ua/lentiũ. Neq; fesulas qm̃ tenentibus eã urbẽ Gotthis nihil ꝑ hetruriã fore quietũ existimabat. Exercitu igit̃ trifariã parti tito ipse cũ una copiaꝝ parte ad obsidionẽ auximi ꝓficisci statuit. Aliã uero partẽ cum Cypriano & Iustino præfectis fesulas misit. Tertiã copiaꝝ partem Martino & Ioãni Vitali liani ducenda cõmisit:iubẽs ut circa padũ cũ his copiis cai stra faciant: Vraiãq; & copias eius in illis locis q̃maxime fie ri põt distineant:ne in tuscos uel in picentes ad dissoluẽdas obsidiones uenirent. Quod si cõtinere illũ ab aduentu ne/quirent:uenientẽ pone cõsequant̃. Martinus igitur & Ioã/nes cum ea quã diximus copiaꝝ parte in galliã ꝓfecti der/tonã urbem iuxta padũ sitã occuparunt: Indeq; Vraiam & Gotthos infestare cœperũt. Cyprianus & Iustinus cũ aliis copiis fesulas adeuntes q̃q̃ difficillima eius urbis erat obsi/dio ꝓpter naturã asperitatẽq; situs:tamẽ de superiori loco qua planior est aditus q̃ ꝓxime admotis eam urbẽ obsede/runt. Belisarius autẽ ipse cũ longe ualida manu auximũ cir cũsedit. Vitigis optimũ quẽq; Gotthoꝝ auximi collocaue/rat:summaq; illi cura fuerat eius urbis muniendæ:cõiectãs id quod uerissimũ erat nunq̃ Belisariũ ad oppugnandum Rauẽnam esse profectuꝝ nisi auximũ prius in potestatẽ re degisset. Cũ sitũ naturãq; loci Belisarius speculatus esset:spẽ omnẽ deposuit auximũ per uim expugnandi. Sita est enim urbs loco satis arduo:ac insuper manus egregia delectorũ militum eã tuebatur uel in campestri certamine repugnare apta. Spes uero unica superat fame ac inopia rerum domi/

tandi præsertim cũ multitudo ingens intra urbẽ obsideret. Quare Belisarius oppugnationẽ omittens circa montem undiq; posuit castra intentus q̃maxime ne quid importari ad obsessos ualeret. Cæteꝝ ea circuitio castroꝝ ut ad ꝓhibẽdum importationẽ utilis erat: ita inutilis contra subitas hostiũ iuuasiones. Nã qui obsidebantur: cõtra quas libitũ erat castrorũ partes de superiori loco repentinos impetus faciebant. Cæteræ uero partes longe aberant: nec opẽ ferre milites facile poterant. Hostes igitur per hunc modũ assidue castra fatigabãt: crebraq; ex eo prœlia cõmittebant̃. Erat præterea non ꝓcul ab urbe locus quidã irriguus: in quo herba plurima oriebatur. Hic locus quasi campus fuit quotidianorũ certaminũ: cum obsessores & obsessi pabulationẽ ex eo quærerent: & accessis hinc inde animis nonnũq̃ totis pene castris eo concurrentibus certarentur. In his prœliis Belisarii milites multitudine: Gotthi situ præualebant. Virtute pares utriq; habebãtur. Hæc eadẽ certamina fesulis erant. Nam & inuasiones frequentes & quotidiana ꝑpe prœlia inter obsidentes & obsessos cõmittebantur. Et unica spes obsidentibus erat: fame ac defectu reꝝ necessariarũ obsessos ꝑuincere. Nam ui expugnandi urbẽ munitissimã nulla erat spes. Quare undequaq; circundantes oppidũ stationibus militũ opportunis locis dispositis omnẽ importandi facultatem abstulerant. Cũ hæc esset conditio belli auximũq; in picentibus: fesulæ uero in tuscis enixe obsiderent̃: nouę ꝓtinus res circa padũ exoriunt̃. Frãci enim Theudoberto duce supatis alpibus ꝑ citeriorẽ galliã ingẽti multitudine descenderunt. Causa uero trãsitus eoꝝ ut postea cognitum est

illa fuit:qa cũ uiderẽt ꝑ citeriorẽ Galliã bellũ geri dolebat gens bellicosa ac pene ĩmanis finitimã sibi regionẽ ꝑmioꝝ eoꝝ q uicissent futurã:ipsos uero spectatores ociosos sede/re:eos uicinos expectãtes quos uictoria ꝓbuisset:hæc tran/seũdi alpes cã fuit. Vraias ꝑ id tp̃s crebris a Vitigide litte/ris euocatus padũ trãsierat:Rauẽnã cũ exercitu petiturus. Martinus aũt & Ioannes a Belisario nuꝑ missi Vraiã ꝑue/nientes castra nõ ꝓcul ab eo fecerãt:ut siqua possent trãsitũ ꝓhiberent. Distabãt uero eoꝝ castra ab Vraiæ castris milia passuũ circiter septẽ. Inter hæc Franci circũ ea repẽte loca supuenerũt. Hos Vraias & Gotthi ꝑꝑ fœdus nuꝑ ictũ auxi liares sibi uenisse arbitrabant̃:ut supiori anno Mediolanẽsi bello fecerãt. Erant uero Frãci qui tũc cũ Theudeberto al/pes transierãt ad octoginta hominũ milia:hoꝝ ꝑpauci equi tes erãt circa ipsum ducẽ:cætera uero multitudo omnis pe destris. Arma uero ferebãt:nõ pila:nõ arcus:sed ad ꝓtegen gũ quidẽ corpus scutũ & galeã:ad feriendũ aũt hostẽ gla/dium & securim bipennẽ. In prœliis aũt maxime securib9 utebant̃:qbus ex cõposito feriẽtes scuta & galeas hostium perfringebãt:ut nemo aduersus tantã uim resistere ualeret. Hi ergo ut amici Gotthoꝝ ticinũ amnẽ apud oppidũ Pa/piã pontẽ transgressi magnas:postea Papiensibus intulerũt clades:ac ĩmanitate quadã barbara filios uxoresq; Gottho/rum per agrũ reptos occiderũt. Moxq; trãsmisso pado ubi castris Vraiæ ꝓpinquarũt:siue cõsilio siue temeritate mul/titudinis rixa & prœlio cũ gotthis implicant̃. Nec prius fi nis prœliandi fuit q̃ Gotthi in fugã uersi castra sua deserue runt:fugientesq; nõ lõge a nostroꝝ castris admirationẽ plu

rimā Belisarii militibus intulerunt. Nihil enim audierant de aduentu Francorum:Belisarium ignotis abditisq; itineribus ueuisse ad opprimendum Vraiam existimabant. Armis igitur raptim sumptis cum aliquanto progressi fuissent:inopinato Francis occurrerunt:inuitiq; pugnare coacti cito franguntᷣ. Neq; repetere castra ausi sola fuga sibi consuluerunt. Franci uictores una eadēq; die Gotthoꝝ & Belisarii copiaꝝ castra utraq; cæperunt:in illisq; cōstiterūt: cōmeatu in utrisq; satis abunde inuento. Vraias ex fuga Rauēnam:Belisarii autem copiæ per Placentinoꝝ & Parmensiū fines supato apēnini iugo in hetruriā abierūt. Hic subitus francoꝝ aduētus Vitigī simul Belisariūq; turbauit. Maxima uero formido Belisariū habebat ne frāci in hetruriam descenderēt:& copias illas quæ fesulas obsidebāt opprimerēt:Est aūt breue expeditūq; iter per Placentinū Parmensemq; agrū in hetruriā descendētibus. Sed Frāci cōmorantes circa padum cū neq; uina neq; cætera opportuna reperirent:utpote in regione longo bello afflicta tantūmodo bouina carne & aqua padi uescerentur:in uarios langores breui ceciderunt. Quibus uexati cū frequentes coꝝ morerentur:statuerunt retro abire:ac p eadē uestigia qua prius uenerant in galliā ac trans alpes redierunt. Trāsitus igiᷣ frācoꝝ hic finis tunc fuit. Qui uero fesulis obsidebanᷣ Gotthi cum fame premerentur:ac sæpius postulata auxilia non uenirent:tandē pactione urbē Cypriano & Iustino dedidere. Illi autē susceptis fesulis ac p̄sidio militū imposito cū reliquis omnibus copiis auximū profecti sunt. Nā Vitigis cū toto Gotthoꝝ robore illis qui auximi obsidebantur laturū

ſeſe opē ꝓmittebat.Et Vraiæ pſentia hoc ipm polliceri ui/
debatur.Q uare Beliſarius quoq; eo copias undiq; contra/
here coactus eſt:ne lõgus obſidionis in irritũ caderet. Veꝝ
cũ auxilia ſæpius ꝓmiſſa obſeſſis nequaq̃ uenirẽt:ipſi tamẽ
præter opinionẽ ptinaciter durarent:ſtatuit Beliſarius eos
neceſſitate aliqua ad deditionẽ compellere:cuius rei gratia
hæc machinat̃.Fons erat perẽnis aquæ extra mœnia auxi
mi ab ea parte oppidi quæ ad ſeptẽtriones ſpectat:ita pro
pinquus mœnibus:ut intra iactũ lapidis foret. Eum fontẽ
Beliſarius tollere cõſtituit:quoniã animaduerterat obſeſſos
ex eo tantũmodo fonte aquã hr̃e:huius igit̃ rei cõficiendæ
cauſa ſub primã ſtatim lucẽ armari exercitũ iubet:atq; ex
cõpoſito ad mœnia accedere. Gotthi uero oppugnationem
oppidi parari exiſtimãtes p mœnia opportunis locis conſti
terũt.Beliſarius quinq; uiros huius artificii gnaros cũ dola
bris & malleis ad hoc ipm paratis multoꝝ clipeis ꝓtectos
ad fontẽ effodiẽdũ deſtruẽdũq; ſummiſit.Q ui poſtq̃ eo uẽ
tum eſt:fornicẽ quo fons deſup contegebat̃ ſubeuntes ſecu
ri iã a telis quę de mœnibus mittebant̃ demoliri fontẽ cœ/
perũt.At enim Gotthi poſtq̃ intellexere omnẽ conatũ fieri
ad fontẽ demoliẽdũ egreſſi oppido pliũ acerrimũ inierũt.
Pugnabat̃ ſub ipſis mœnibus loco difficili & ꝓcliui:Got/
this ad fontẽ tutandũ accedere nitentibus:Beliſarii militi/
bus enixe repellentibus.In hoc prœlio multi ceciderũt:plu
rimi tamẽ ex Beliſarii militib9.Nam Gotthi de ſupiori lo
co feriẽtes pfacile hoſtes conficiebãt. Sed aderat Beliſarius
adhortator præſenſq; magna uoce ſuos impellebat:nec pe/
dem referre patiebat̃.Integros in ſaucioꝝ & cadentiũ locũ

continuo summittebat. Id certamē ad meridiē usq; puenit: cū ferre ab ortu solis cœptum fuisset: tandē maiore conatu subnixi milites gotthos intra mœnia refugere cōpulerunt. Moxq; retro abeuntes eos quos ad demoliendū fontē mise rant reuocarūt putantes opus iāpridē esse pfectum. At illi uix paruā aliquā receptaculi partē demoliti fuerant. Causa uero huius erat: q antiquitus tanta diligentia exædificatus erat fons: ut multo facilius de uiuo saxo q̄ de muro eius de meretur. Cum igit labore irrito susceptū id certamen appareret: Belisarius quod reliquū erat: & succo herbaꝝ maligno: & cadaueribus iumentoꝝ & lapide quē asuestū uocant inficiendā eius fontis aquā curauit: quoad eam penitus inutilem reddidit: Gotthiq; iam penuria aquaꝝ laborātes uix atq; anxie puteis quibusdā exiguā corruptāq; præbentibus aquā sustentabant. Post hæc Belisarius neq; prœlio amplius lacessere obsessos neq; molestias inferre ullas curauit: sed quiescendo assidendoq; finē expectabat. Orta demū mentio est deditionis: postulātibus Gotthis incolumitatē & asportationē reꝝ suaꝝ in urbē Rauennā pfecturis. Quæ audiēs Belisarius secum ipse ambigebat. Nā tot tāq; egregios bello hoīes dimitti & augeri hostiū uires qui Rauennæ cōuenerāt: alienū ab utilitate publica existimabat: & sedēdo ad auximū tp̄s in lōgū terere piculosum arbitrabat: p̄sertim cū Frāci dicerent in auxiliū Gotthoꝝ esse uēturi. Maxīe uero refragabant milites qui ex lōga obsidiōis erūna p̄dā ex oppido affectabant: nec ulla pactione se illa priuari patiebant. Demū cū Gotthos penuria ac defectus rerū: Belisariū aūt importunitas tēporis urgeret: composi-

ta res est magno Belisarii labore:ut dimidia rerum pars militibus in prędã daretur:reliquã Gotthi retinerẽt:Vtque Gotthi qui erãt auximi in exercitu Belisarii remanerẽt ęquo iure cum aliis militibus.Per hunc modũ cõpositę res sunt:& oppidũ pactione traditũ.Auximo recepto Belisarius aduersus Vitigim & Rauennã ducere cõstituit contractis undique copiis. Eo profectus statim primo aduẽtu Maximũ unũ ex prefectis suis cũ parte copiarum ad obseruãdas custodiẽdasque padi ripas misit:nequid exinde Rauẽna importari ualeret. Vnũ.n. eius flnminis os nõ procul Rauẽnã mare influit. Vñ ẽt fossa quadã deriuatus amnis Rauẽnã deducebatur. Volens igitur añ oĩa hanc opportunitatẽ auferre Belisarius Maximũ cũ parte copiarum citeriori ripæ custodiẽdę prefecit.Venit ẽt ex dalmatia Vitalis cũ aliis copiis a Belisario euocatus:& alterã eius fluuii ripã obsedit.Accidit uero per hoc tpś res mirabilis & prius iaudita.Nã cũ magna nauigiorum multitudo ex gallia ueniret:frumẽtũ cęterũque cõmeatũ Rauenã ferentiũ flumẽ ipm usquadeo decreuit:ut pleraque nauigia destituerẽtur.Ex quo factũ est ut a militibus Belisarii oĩa capentur. Nec multo post eas captas flumen in suã magnitudinẽ rediit.Hoc fortunę indiciũ primũ fuit cœptis Belisarii fauẽtis:nõ enim stabat memoria ullo unq̃ tpe id antea cõtigisse. Flumine igitur padi facultas ĩportãdi Rauẽna per hũc modũ sublata est.Mari uero ĩportari nihil poterat cũ ubique Gotthorum hostes mare possiderẽt.A terra uero Belisarius cũ exercitu urgebat:nec ĩportari q̃cq̃ patiebatur.Cũ Rauẽna ĩ hunc modũ obsideretur:frãcorum legati ad Vitigim uenerũt:offerẽtes frãcorum in Italiã trãsitũ ac liberationẽ obsidionis:copia

tũq; Belisarii certissimã cladem:si in societatẽ dominationis Gotthi recipe frãcos malint.Hęc magna uerboꝝ iactãtia p legatos francoꝝ explicata mentes audiẽtiũ extulerũt.Quiͥ genta enim armatoꝝ milia transitura in Italiã pollicebant̃: quæ Belisarius si sapiat:nunquã sit expectaturus:uel si expectaret securibus francoꝝ cũ suis omnibus cõfestim macta/ tũ iri prædicabant.Hæc tã grandia partim extollebãt Viti gim & Gotthos:partim deterebant. Nã uenturos in Italiã francos ac uictores fore nõ dubitabant.Sed regni societatẽ seruaturos esse nullo modo credebant.Itaq; nõ minus in p/ niciẽ cladẽq; Gotthoꝝ uenturos esse francos suspicabantur q̃ in pniciẽ hostiũ suoꝝ.Hanc eoꝝ suspitionẽ augebat Beli sarius.Dux enim sagax & rebus gerendis aptus confestim ubi uenisse legatos francorũ cognouit:suos & ipse legatos Rauẽnã misit:qui & cõcordiã Gotthis cum impatore Ro. offerrent:ac infidelitatẽ francoꝝ cõmemorando ab illorum societate deterrerent.Gotthi igitur francoꝝ & Belisarii hinc inde auditis legatis:quid optimũ foret cõsultantes:post lon gam disceptationẽ impatoris concordiã prætulerunt. Per hunc modũ legati francoꝝ irrita legatione dimissi sunt:& frequentes posthac cum Belisario tractatus habiti:crebriq; hinc inde nuncii oratoresq; cõmeabãt.Deniq; tractatuꝝ re/ rũ hic exitus fuit:ut cõtrouersiæ omnes ad arbitriũ impa/ toris Iustiniani delegarent̃.Huius rei gr̃a oratores ad Iusti/ nianũ missi:& induciæ quædã inter obsessos & obsidentes fuere.Inter hæc accidit ut horrea publica quæ erant Rauẽ/ næ cũ omni frumento cremarent̃:quæ quidẽ res in maxi/ mas difficultates Gotthos adduxit:cũ & frumẽta incendio

consumpta essent:& Belisarius importari nõ sineret:illa ut aiebat ratione quo magis ad æquas cõditiones Gotthi de/scenderent. Suspitionẽ uero non paruã afferebat Vitigidi: quod unde ꝑuenisset incendiũ ignorabat:alii fulmine:icta cõflagrasse putabant:alii de ĩdustria iniectũ ignẽ a qbusdã maliuolis:alii opa Belisarii factũ suspicabant. Regia quoq; in suspitionẽ huius incendii ueniebat:quoniã inuita ac re/pugnans uiolentis nuptiis ab Vitigide fuerat in mrimoniũ accepta inimico atq; infenso animo erga uiꝝ esse putabat. Hoc igit frumenti incendiũ Vitigim & Gotthos plurimũ turbauit:& quasi ĩ despationẽ adduxit. Siue enim fulmine ꝑuenisset incendiũ:sibi deũ ac cælos aduersari putabat:Si/ue de industria factũ esset:qbus iam cõfiderent nesciebant: Defectus certe annonæ breuiter ĩpendebat: nullaq; superat importãdi spes:qm̃ Belisarius post cremata horrea diligen/tius obseruabat ne qd importaret. Per hoc tp̃s Gotthi qui alpes incolebãt pleriq; se Belisario dedere uelle significarũt. Sunt uero ꝑ alpes plurima castella quæ a Gotthis antiqtus ibi collocatis tenebant. Alpes enim Italiã a gallia distermi/nant:mirabiliq; altitudine insurgunt:difficillimosq; aditus habent:ualdeq; intererat eos aditus custodiri. Qua de cã Theodericus Gotthoꝝ rex & ualidã Gotthoꝝ manũ cum cõiugibus & liberis per eos saltus collocauit:castellaq; & ar/ces illis attribuit. Sisigis igitur unus ex Gotthoꝝ ꝓceribus qui in alpibus castella quædã habebat primus omniũ Beli/sarii milites ad ea loca missos sponte suscepit:& alia castel/la idẽ facere suadebat. Erat per id tẽpus Vraias in citeriori gallia:exercitũq; parabat:quo Rauennam proficisceretur.

Collegerat uero iam in exercitu ad quattuor milia militũ. Hoꝝ magna pars alpini erant: qui postq̃ audiuerunt Sisigim ad hostes defecisse: castella uero & arces in quibus ipsi natos uxoresq; habebant tentari ante oĩa eo ducere Vraiam cõpulerunt. Igitur cũ omnibus copiis quas parauerat in alpes ꝓfectus Sisigim & milites Belisarii obsedit. Hęc rursus cũ audissent Ioãnes Vitaliani & Martinus qui castra tunc per galliã faciebant: sine ulla mora & ipsi in alpes ꝓfecti castella quædã in ipso itinere cepunt. In his frequentes uxores & filii eoꝝ qui cũ Vraia militabant capti sunt: quæ postq̃ intellexerunt parentes ac mariti: eorũq; propinqui desertis Vraię castris ad hostes trãsfugerũt: quo suos recuparẽt. Per hunc modũ Vraias a militibus suis destitutus cũ paucis in galliã reuersus parandi amplius copias aut succurrendi obsessis cogitationẽ abiecit. Ita Vitigis & Gotthi qui Rauẽnę erant deserti a suis ac omni spe destituti obsidebant̃: maioresq; cõtinuo difficultates subibant. Cũ hæc esset cõditio rerũ apud Gotthos legati ab impatore uenerunt: Dominicus & Maximus ambo ex senatu: ferebant uero Iustiniani rñsum ad ea quæ Vitigis & Gotthi de cõcordia postulauerãt. Summa decreti Iustiniani hæc erat. Vitigis omnia trãs padũ loca retineat: citra padũ uero cuncta dimittat. Mediam uero pecuniaꝝ regaliũ partẽ impatori tradat: reliquã partẽ retineat. Gotthi uero omnes qui citra padũ incolũt subiecti Romano impio sint. Locuti ergo prius cũ Belisario legati: deinde Rauẽnã ingressi mãdata exposuerũt: q̃ lętis animis ab Vitigide cęterisq; Gotthoꝝ ꝓceribꝰ audita & cõprobata sunt. Belisarius autẽ hæc magno cũ dolore audiebat secum

ipse indignans ac grauiter ferens quod cum plene habere uictoriã de Gotthis posset sibi auferebat᷑.Itaq; redeuntibus paulopost legatis ac subscriptionẽ eius postulantibus sub/ scribere noluit. Quæ quidẽ res permagnas apud Gotthos suspitiones peperit:uerentes ne dolosa pacis simulatione de cipiantur:palamq; dictitare cœperũt se nisi consentiat Be/ lisarius nihil de pace esse facturos. Legati uero ipsi & qui ordines in exercitu ducebãt:Belisarii factũ ualde indigna/ bantur:eumq; non parere Iustiniani decretis inter nefaria reponebant.Nataq; ex his suspitio est:quasi Belisarius ipse imperiũ affectaret:ac tota mente ab alienatus a Iustiniano esset.Et hæc suspitio plurimũ eo tempore increbuit. Qua opinione inducti clam ad eũ Gotthi miserunt hortantes ut non alteri sed sibi ipsi occidentale imperiũ cõparare uelit. Gotthos enim si id faciat sibi sponte ac uoluntarie paritu/ ros esse aiebant:regnumq; Italorꝝ simul atq; Gotthorꝝ cum indelebili potentia habiturũ.Hæc nunciabant᷑ clam a pro ceribus Gotthorꝝ. Sensit Vitigis hæc oblata:suosq; & ipse mittens nuncios ad hæc eadem Belisarium cohortatus est. Belisarius igit᷑ ista considerãs ac utilia fore arbitratus si cũ sapientia gubernent᷑:Ioannẽ Vitaliani & Bessani & Aratũ magnos in exercitu homines:sed nequaq̃ beniuolos sibi di uersa in loca cũ suis quẽq; copiis ablegauit:simulata causa quasi tantæ simul copiæ difficilius alerent᷑:alibi uero pabu li & cõmeatus maior facultas esset futura. Hæc fingebatur causa.Cæterũ illi allegabant᷑:ne præsentes quicquã turba/ rent.Ipse autẽ post hæc oĩbus qui ordinẽ ducebant in unũ uocatis cum de Gotthorꝝ difficultatibus disseruisset:Quid

diceretis inquit:si nō solū ea quibus impator noster cōten/
tus esse uidet:sed etiā multo maiora præsenti bello adipi/
sceremur. Tunc pro se quisq; laudauit maiora fieri si pos/
sint.his ita auditis nō aliter patefacta re consilium dimisit.
Nec multo post quodā e suis Rauēnā misso significauit se
cōstituisse ea facere quæ illi suasissent:eosq; hortatus est ad
rem accelerandā. Gotthi aūt utpote qui iā fame premebā/
tur sine ulla mora legatos cū auctoritate publica ad Belisa/
rium miserūt.hi cū in castra uenissent:nihil corā militibus
locuti sunt.Sed Belisariū secreto cōuenientes se ea de causa
uenisse dixerūt:ut fidē pmissionēq; ac iusiurandū ab eo su
scipiant.Erant uero pmissionū genera duo:unū de legiti/
ma gubernatione institutisq; Gotthoꝝ cōseruādis:ac nemi/
ni succensendo pro his quæ supiori tpe facta essent:& alia
huiusmodi q̄plura.Aliud quod ipse Italię Gotthorūq; post
hac rex erit.Hæc si ille pmittat & iuret sibi portas apturos
esse Gotthos:eūq; cū toto exercitu in urbē Rauennā rece/
pturos dixerūt:Belisarius cætera iurauit omnia quēadmo/
dum legati postularūt.De regno aūt suscipiendo:cū Rauē
næ foret corā Vitigide cæterisq; Gotthoꝝ pceribus se p̄sta
turum iusiurandū dixit.Legati uero nequaquā suspicantes
quin rex esse uelit:iusiurandū in hac parte ab eo capere di/
stulerunt:quasi mox Rauēnā ingressos corā proceribus id
foret p̄staturus. At Belisarius lōge alia mente agitabat.Iu/
stinianus enim dudū cū Belisariū bello gerendo p̄fecerat:
magnis iuramentis obligauerat:ne regnū ne ue imperiū se
uiuente assumeret:ne ue se nūcupari haberi ue tyrānus:aut
rex uel impator patiatur. Hæc ille iurata seruare incōcussa

fide ſtatuerat:uerbaq; Gotthis in hac parte dabat. Tũc igi
tur his ita geſtis Beliſarius uolentibus Gotthis in urbẽ Ra
uennã uocatus eſt. Ille autẽ ornato exercitu claſſeq; parata
qua cõmeatũ omnis generis abunde deferret:magna Got/
thorum exercituſq; lætitia Rauennã ingreditur. Cum ue/
ro ingentes Gotthoꝝ copiæ Rauennę eſſent:uolens Beliſa/
rius eas copias minuere:paucis poſt ingreſſum diebus licẽ
tiam omnibus qui citra padum incolerent:dedit domũ re/
meandi. Illi uero longa militia defeſſi libentiſſime ad ſuos
redierunt:ita multitudine Gotthoꝝ quæ Rauennæ erat at/
tenuata Beliſarii exercitus longe potentior ac plane domi/
nans intra Rauẽnæ mœnia remanſit. His ita cõfectis Got/
thorum proceres qui ubicũq; per Italiam erant uel ipſi ue/
nerunt ad Beliſarium Rauennã uel oratores ſuos miſerũt.
Sed cum ſuſceptio regni a Beliſario differretur:eaq; res ad
miratione primo mox & ſuſpitionem pareret:auxit mox
eam ſuſpitionẽ Beliſarii reuocatio a Iuſtiniano facta:nam
fama increbuerat & detulerãt quidam Beliſarium affecta/
re Italiæ regnum:ac iam plane ſuſcepiſſe:quo metu Iuſti/
nianus illum ad ſe cõfeſtim ex Italia reuocauit. Gotthi au/
tem hoc ſentientes ſibi ipſi ab initio perſuadere nullo mo/
do poterant:illum ad imperatorem Iuſtinianum eſſe redi/
turum. Sed poſtquã apparatus fieri uiderũt:ac omnia di/
ſponi quæ ad profectionẽ eius fieri oportebat deceptos ſe/
ſe ac plane circũuentos a Beliſario cognouerunt. Sed quid
agerent:ille enim Rauennam & proceres in poteſtate ſua
habebat:ut ne querelæ quidem liberæ forent. At enim qui
trans padum erant Gotthi ubi hæc ſenſerũt:Papiæ conue/

nientes ac multũ inter se conquesti de communi gentis ca/
lamitate ac de Belisarii fraude tandem Vraiam constituere
sibi regẽ uoluerunt. Quod ille passus non est: maxime illa
se ratione excusans q cum fratris filius Vitigidis esset: neq;
pia neq; honesta facere uideretur si illo uiuente ipse regnũ
assumeret: hac ille ratione probabili se excusans auctor fuit
ut Ildouadus rex constitueretur uir magnæ inter Gotthos
auctoritatis magnæq; potentiæ: & qui longo tempore Ve/
ronæ dominatus esset. Is ergo tũc ex urbe Verona Papiam
euocatus purpuraq; indutus rex Gotthorom appellatur: ac
de salute gentis suæ cogitare iubetur. Ildouadus ergo per
hunc modum factus rex statim oratores Rauennã ad Be/
lisarium misit: qui cõmemorata illius promissione dudum
facta de regno Italiæ Gotthorumq; suscipiendo defectum
fidei palam arguerent: ac ea fraude deceptos fuisse ab eo
Gotthos quærerentur. Proinde si etiã tunc adimplere pro/
missa ac rex fieri uelit: idq; facto ostenderit: Ildouadum of/
ferre se Rauennam esse uenturum: ac purpuram ad pedes
eius positurum. Sin imperatoris seruus esse malit: q̃ ipse
imperare: ne grauiter ferat: si Ildouadus & Gotthi qui re/
liqui sunt de communi gentis salute prouidere nitantur.
Hæc summa orationis fuit. Belisarius palam ad hæc re/
spondit: se uiuente Iustiniano imperatore nunquã regnum
esse suscepturum. Cum hoc responso legati ad Ildouadum
Papiam redierunt. Et Belisarius parata classe cum Vitigi/
de ac cæteris Gotthorum proceribus cumq; thesauris re/
giis Bizantium nauigauit quinto anno postquã bellum in
Italia gerere inceperat.

VM Bizantiũ ꝑuenisset Belisarius magna lætitia a Iustiniano susceptus plurimoq; in honore habitus omnẽ quę de se prius habita fuerat suspitionem deleuit. Gotthi quos secũ adduxerat humane benigneq; recepti sunt: & cũ admiratione quadã cõspecti. Nec id quidẽ imerito illis contingere uidebat. Erat enim Vitigis Gotthoꝝ rex qui nuꝑ urbẽ Romã tãta multitudine obsederat: & Amalasuẽta eius uxor quondã Theoderici Gotthoꝝ regis qui Italiã possederat neptis: pręterea Ildouadi tunc regis filii duo quos Rauẽnæ penes Vitigim reptos nõ dimiserat Belisarius: sed una secũ in gręciã abduxerat: erant & alii Gotthoꝝ ꝓceres quos intuebantur oẽs Belisariiq; uirtutẽ quę tãtas res cõfecisset admirabãt tollentes in cęlũ laudibus quod nuꝑ aphricã nunc Italiã ad Iustiniani impium redegisset: & in græcia quidẽ res hmõi erant. In Italia uero post Belisarii discessum apud Ioãnẽ & Bessam & Vitalẽ Iustiniano iubẽte gubernatio remanserat. Venerat enim Cõstantianus ex Dalmatia q & ipse numero gubernatoꝝ additus est. Cõfestimq; apparuit quãtũ iter gubernationẽ hoꝝ & Belisarii interesset. Vt eni omittã rei militaris scientiã qua oẽs ætatis suę duces longissime suꝑauit: erat in illo humanitas summa ꝑ quã pauꝑi æque ac opulẽto sese imptiebat. Accessus uero ad eũ faciles ac liberi cuiq; generi hominũ prætereа liberalitas admirãda. Militib9 qui equos aut arcus aut arma nõ ignauiter amisissent: cõtinuo alia donabat. Rusticoꝝ uero tantã habebat curam ut indu/

cendo exercitu neminē coꝝ uiolari:nemini inferri dāna pa/
tereť.Ne poma quidē in arboribus pendētia milites sui at/
tingere audebant.Hac ille seueritate disciplinæ cōsequebať
ut castra eius abundantiora essent q̄ ullū in urbe foꝝ.Ita li/
bera & secura erat reꝝ uenaliū importatio.Abstinētia uero
eius erga ciuitates socias & amicas nemo satis digne queat
referre.Maxima illius beneficia in ciuitates:nullæ unq̄ ue/
xationes audiebanť.Qui uero in gubernatione successerūt
neq; hūanitate neq; uirtute neq; abstinentia pares fuere.Nā
& ipsi rapinas prædasq; sectabanť:& milites in omnē licē/
tiam prolabi ꝑmiserunt:superbi quidem in socios in hostes
uero nō satis feroces.Itaq; res breui tp̄e retrouerti & in rui/
nam tendere manifeste cœperunt:ut deinceps a nobis osten
detur.Ildouadus Gotthoꝝ rex ut supra diximus nouiter cō
stitutus post Belisarii discessum:summa cū diligētia res exe
quebať.Gotthos enim oēs & Italicos qui cū Gotthis sentie
bant arma cap̄e:& ad pręscriptū diē Papiæ cōuenire iussit.
Paruus quidē ab initio exercitus fuit:sed cōtinuo augescēs
ac spem assumens indies meliorē.Adiuuabat uero non me/
diocriter Gotthoꝝ partes auaritia & iniuria aduersariorū.
Exactores enim pecuniaꝝ fisci noīe a Iustiniano in Italiam
populos uexare mirabili acerbitate cœperūt:& ad indebita
rū pecuniaꝝ solutionē cōpellere.Rationes siquidē reposcē/
tes omniū quæcūq; sub Theoderico primo Gotthoꝝ rege
uel sub alio deinceps regū Italici administrassent:& magi/
stratuū quoscunq; ꝑ ea tp̄a quisq̄ italoꝝ gessisset a ciuitati/
bus quoq; ꝓmissaꝝ dudū Gotthis pecuniaꝝ in disquisitio/
nem uocantes easq; pecunias quasi fisco debitas reposcētes:

& singulis priuati hoibus & publice ciuitatibus tātā despe/
rationem attulerūt:ut gotthos iterū fieri dominos rerū opta
rēt:multiq; uolūtarii ad Ildouadū ꝓficiscerēt' eiusq; exerci
tū copiasq; augerēt. Erat quoq; nō dispar q̄rela in exercitu
impatoris. Qua enim auaritia exigebātur pecuniæ indebi
tæ ab italicis:eadē auaritia militib9 pecuniæ debitæ nō sol/
uebantur. Vna dūtaxat cura erat ad explendā Iustiniani cu
piditatē pecunias cogere:nihil erogare. Itaq; milites pariter
atq; italici tātis iniuriis cōpulsi ruinā īperii affectabāt. His
crescēs indies Ildouadus omnes trāspadū:oēs Venetiarū ur
bes in potestatē recepit & italorū gotthorūq; multitudine e/
xercitus eius cōpletus est. Quā ob rē haud multopost edu/
cere in aciē ac fortunā pugnæ tētare non dubitauit. Prœliū
hoc nō ꝓcul Taruisio fuit aduersus Vitalem q unus erat ex
Iustiniani ducibus:uictorq; Ildouadus tanta strage Vitalis
exercitū concidit:ut dū ipse cū paucis euaderet:reliqui oēs
uel interficerētur a gotthis uel captiui ducerent'. Ea uicto/
ria magna & clara mirabile quantū Gotthorū animi creue/
rūt:quantūq; fractæ sunt aduersariorū uires:ut nō solū trā/
spadū per galliā & Venetias:uerū etiā citra padū partes cō
firmarēt:nomēq; Ildouadi celebre fieret apud Iustinianum
impatorem aliasq; natiōes. Nec multopost Vraiā maximū
inter gotthos hominē persecutus est:suspitione iniecta qua
si cū hostibus sentiret. Hæc enim prætexebatur causa. Cæ/
terū ob eam rem iritatū aduersus Vraiā quidā putāt:quod
contentiones quædā inter Vraiæ uxorem ac reginam inci/
dissent. Ego autē Ildouadū magnum ac sapientem uirū nō
adeo leuem existimo fuisse:ut cōtentionib9 mulierū permo

tus esset ad Vraiam interficiendū:uerū illam fuisse causam puto quod Ildouado regi suspecta erat Vraiæ potētia. Nā genus gotthorū ualde suspitiosum fuisse cōstat:& suos erga reges nō satis fideles. Mortem Vraiæ permulti gotthoꝵ improbarunt:palāq; detestati sunt quasi rem sceleratam & impiam. Itaq; & ipse Ildouadus ab uilla uno ex custodib9 sui corporis dum prāderet occiditur. In eius locū Ataricus rex:creatur qui nec ipse diu regnauit. Sed propter malam ineptamq; gubernationē:quinto post electionē mense a gotthis occidiť. Ita duobus regibus intra bieniū interfectis ad Totilā magno gotthoꝵ consensu regnū defertur. Hic ante qnā rex factus esset: Taruisii dominabatur quæ est ciuitas Venetiaꝵ. Pater ei9 Ildouadi regis frater germanus fuerat. Itaq; īterfecto Ildouado ut supra diximus: Totilas ipse formidans ꝑpter illius cōsanguinitatē clā Rauēnā misit:& cū Iustiniani ducibus pepigit ad hostes transire cum omnibus quibus præerat:cūq; Taruisio oppido. Dicta ad rem conficiendā dies erat. Quæ cū nōdum uenisset:Gotthi pœnitētia quod Ildouadi morte lætati fuissent:quodq; Ataricū regem creassent:hominē nequaq̄ tanti ut Gotthoꝵ gentē defendere aduersus tantas uires hostiū ualeret:ad Totilā Ildouadi ꝑpinquū respicere atq; regē optare illū cœpunt. Tandem Atarico de medio sublato Totilā regē fecere. Iustinianus aūt cognitis his quæ in Italia contigerant:ducū suorū impitiā & secordiā increpabat ꝙ in tātis discordiis hostiū tātisq; reuolutionibus ipsi opportunitatē reꝵ agēdaꝵ nacti nihil protinus effecissent. Quibus increpationibus ꝓmoti duces Rauennæ simul oēs cōuenerunt. Ibi cū de inferendo

bello cōsultaret:placuit ante oīa ad urbē Veronā exercitū ducere. Eius nāq; urbis capiēdæ spes q̄dā illi secreto afferebat. Erāt uero hi duces undecim:quoꝝ p̄cipui hēbant Cōstātianus & Alexāder in Italiā nup a Iustiniano missus ad pecunias colligēdas. Profecti igit cū ingētibus copiis ubi Veronæ ꝑpinquarūt spem dudū sibi p̄bitā expiri decreuerunt. Erat.n. Martianus quidā uir domi nobilis castellū habens nō ꝑcul Verona:is q̄a ptes imꝑatoris animo p̄ferebat: custodē unius portaꝝ induxerat ad exercitū imꝑatoris recipiendū:re igit arcane cōposita cū eo perueniſſet exercitus p̄mittitur Artauades armenius cū manu delectoꝝ militum qui portā ante capiat ac cæteꝝ exercitū p̄stoletur:nihil ꝑmissoꝝ in hoc loco defecit. Nam intēpesta nocte cū ad portam ueniſſent milites ꝓditor apiens intra urbē eos recepit. Illi portā ingreſſi mœnibus quoq; supra eā captis exercitui significarūt & Gotthi sentiētes hostes eē ī urbe:p diuersam portā aufugerūt. Duces uero captā a suis portā audientes iter quidē statim ingreſſi sunt. Sed anteq̄ in urbē uenirent: de p̄da inter se disceptātes quinq; milibus ab urbe paſſibus constiterūt. inter hæc dies eluxit. arx est Veronæ urbi supeminēs ex qua intra urbē & extra longe ꝓspectus est. Gotthi igit qui in arcē refugerant cernentes paucos intra urbē hostes:exercitū uero extra urbē existere:nec dū mœnibus appropinquare subito ex arce īpetu facto urbē ꝓiecerunt: & portā quæ tenebat ab hostibus receperūt atq; clauserūt: milites uero qui p noctē fuerāt ingreſſi ꝑtim oppreſſi sunt: ꝑtim ad mœnia cōfugiētes desup repugnabant. Venientes aūt paulopost duces cū portā clausam reppeiſſent:q̄q̄ in-

tus essent milites qui eos uocabāt:ac ne se desererēt preca/
banť:tñ euestigio abierunt. Militū uero pars e muro se di/
mittens euasit. Quorꝝ e numero fuit Artauades armenius
eorꝝ pfectus:cæteri uel capti uel interfecti sunt. Per hūc mo
dū prauitate & auaritia ducū res apud urbē Veronā piere:
qui dū pperare oportuit de pda nō parata inter seipsos pu
gnabāt. Post hæc Iustiniani duces qm Veronæ cœpta flagi
tiose turpiterq; euaserāt:discordes inter se & alii aliis succē
sentes ex his locis abierūt:transmissoq; pado amne Placen/
tiam pfecti sunt. Totilas Papiæ per id tps degebat:cogni/
toq; hostiū aduentu quascūq; potuit copias ppere contra/
xit. Duces inter hæc ultra Placentiā pgressi secus ripā pa/
di amnis castra faciebāt. Totilas aūt qq foret admodū im/
par:tamē cum iis quas habebat copiis obuiā illis exire:ac
fortunā pugnæ expiri cōstituit. Cum igiť in ppinquo essent
castra ac pugna decernere utrisq; placuisset:Totilas p no/
ctem ptem equitū pmisit:quos uiginti fere stadiis ultra ho
stium castra flumē transire:& cū pugnari cœptū esset post
terga hostiū cū qmaximo ualerēt tumultu adoriri manda/
uit. Ipse uero cū tps fuit ad hostes duxit. Idem fecerūt Iusti
niani duces. Erat ante aciē Totilæ uir Gotthus noīe Vala/
rus:qui equo insigni uectus ipse quoq; insigniter armatus
in singulare certamē oēs puocabat. Aduersus hūc cæteris
subsistentibus Artauades armenius cuius in ingressu Vero
næ mentionē fecimus pdiit. Spectātibusq; utrinq; aciebus
cōcurrerūt infestis sese cuspidibus petētes. Artauades Got
thum dextro latere hasta trāsfixū occidit. Ipse uero in ha/
stam interfecti casu inhærentē solo ui atq; impetu equi ad/

actus cuspide transfigit͛:ruptoq; thorace uulnerat͛:ex quo uulnere tertia mox die interiit.Acies interea simul cógressę prœliũ acerrimũ inierũt:omnisq; ferri expientia in eo cer/tamine uersabat͛. Cum feruesceret maxime prœlium:& ab utrisq; enixissime pugnaret͛ neutrã adhuc in partẽ uictoria inclinãte equites Totilæ trãsmisso flumine terga Iustiniani ducũ inuasere:tumultusq; maior inde exortus:cũ multitu/do ingẽs caderet͛ exercitũ Iustiniani ꝑimo turbauit:mox in fugã uertit:solutis enĩ ordinibus cũ ante retroq; instaret hostis cito dissipant͛.Multiq; a gotthis ꝑsequẽtibus interfe cti sunt.Multi etiã sese ꝑ deuia quæq; ꝑcipitantes euasere. Captiuoꝝ aũt multitudo ingẽs fuit. Et ꝙ nũq̃ ante cõtige/rat oĩa militaria signa imꝑatoris exercitus in eo ꝑlio capta sunt ab hostibus:& ad Totilã relata insigniorẽ hanc uicto/riam Totilæ fecit:quod ipse cũ dimidia fere ꝑte minorib9 copiis sciẽs ac uolens cõtra maiores copias prœlium iniit: quodq; militari industria uictoriã nactus est:ipsam quoq; uictoriã humanissime exercuit:nemini captiuoꝝ molestus: multis etiã gratuito dimissisq; quę qdẽ humanitas famã eius plurimũ adauxit.Iustiniani duces ex ꝑlio fugiẽtes Placẽtiã primo:inde in diuersa loca abierũt:& copiis q̃tũ fieri potu it reparãdis intenderũt.Nõ multopost hãc uictoriã Totilas maiora iã aĩo concipiẽs exercitũ in hetruriã misit.Præfecit uero huic exercitui tres gotthoꝝ ꝑstãtissimos Beldã & Ro/doricũ & Vliarim.Erat in hetruria Iustinus unus ex duci/bus qui ꝑlio interfuerat.postq; id tp̃s nũq̃ cessauerat copias reparare:oppida munire.is cũ exercitus Totilæ supuenit: circũdatus ab hostibus intra Florentiæ mœnia obsidebat͛.

Terrebat uero Iustinũ rei frumẽtariæ defectus. Nã impor/
tari ad obsessos nil poterat:& intus quod erat frumẽtũ bre
ui defuturũ uidebat̃. Rauennã igit̃ ad cæteros duces mit/
tens Iustinus quo in ꝑiculo res esset ostendit:rogauitq; ut si
bi opem ferrent. Ob cũ nunciũ ꝓmoti Bessas & Cyprianus
& Ioannes Vitaliani cũ suis copiis in hetruriam uenerunt.
Gotthi uero postq̃ ĩtellexerũt illos appropinquare soluta ili
co obsidione retro mouerunt castra ꝑfectiq; unius diei iter
in loco qui mucialla dicit̃ constiterũt. Atq; postq̃ exercitus
amicoꝝ Florẽtiã ꝑuenit:placuit ducibꝰ ut paucis in ꝑ̃sidio
Florẽtiæ relictis ipsi cũ reliqs oĩbus ad hostẽ cõtenderent.
In itinere uero dũ essent statuerũt ut ducũ ipsoꝝ:unns ce/
leriter antecederet ad inuadendũ distinẽdũq; hostes:alii ue
ro mature sequerent̃. Sorte igit̃ ducta Ioãni cõtigit ante/
cedeẽdi munus ille ꝑfectus cũ suo agmine ad hostes ꝓpa/
uit. Hostes uero deteriti aduentu copiaꝝ deserto in loco in
quo prius habebant castra:in ꝓximũ montẽ arduũ quidẽ
ac difficilem transierunt. Neq; ob id cunctatus Ioãnes ubi
ad ea loca peruenit:aciem suoꝝ aduersus montem direxit:
ac magno animo sursum uersus annixus ꝑuincere conaba
tur. Resistebat̃ fortissime ab hostibus:ac de suꝑiori loco fa
cillime repugnabant. Hic dũ annititur Ioãnes:& inter pri/
mos pugnatores uersatur:Quidam ex comitibus iuxta la/
tus eius pilo transfixus occiditur:falsaq; statim credulitas
inde exorta est Ioannem interfectum fuisse:fuga hinc fieri
cœpta:hæc fama delata in eos q cũ reliquo exercitu uenie/
bant:cũ insuꝑ fugã &trepidationẽ mirabilẽ uiderent:ipsos
quoq; in fugã turpissimã cõuertit. Nec modus ullus fuit in

fuga dissipatim sparsimq; in diuersum abeuntes signa & or dines deseruerunt. Itaq; duces quoq; ipsi a nullis hostib9 pul si fugã arripe coacti sunt. Neq; posthac cõuenerũt in unũ: sed alius alibi prout se ex fuga recepãt: oppida tenuerunt. Gotthi tñ ad obsidionẽ Florẽtię nequaq̃ reuersi sunt magni tudinẽ ueriti copiaꝝ: q̃ q̃q̃ dissipata forẽt p oppida hetrurię cõstiterãt: & hiems supuenit: finisq; fuit septimi anni huius belli: ex quo geri a Belisario cœptum fuerat: eo q secutus est anno: ut primũ educẽdi copias tp̃s fuit: Totilas coacto ex/ ercitu in agrũ gallicũ uenit: ibi Cæsenã & petrã oppidũ qᵈ hodie corrupto in uulgus noĩe bretinoꝝ appellant obsedit. Cætera uero eius regionis oppida pmulta uel ui uel pactio ne cepit. His p ea loca cõfectis in hetruriã cũ exercitu trã/ siit: ibi duriora oĩa cum repperissent. statuit in his tp̃s haud quaq̃ terere: itaq; tyberim amnẽ quo hetruria finit̃ trãsgres sus p umbros & Sabinos & marsos in cãpaniã pfectus est: in his locis Beneuẽtũ urbẽ captã mœnibus spoliauit. Nole bat enim in urbe munitissima hostes siqñ cõtingeret sedem belli hr̃e. Neapolim deinde obsedit: multis primo uerbis hu manissime conatus ut Neapolitani amicitiã eius q̃ inimici/ tiã mallẽt. Sed erat in p̃sidio eius urbis Conõ Iustiniani p̃fe ctus: nec pauciores mille militibus secũ hẽbat: itaq; nihil de cerni libere in cõcione poterat. Quod cũ intelligeret Toti/ las positis nõ longe castris urbẽ obsedit: nõ tñ oppugnauit: sed qetẽ agens incubabat: interim uero pte exercitus missa cumas & alias quasdã urbes p ea loca recepit: ex q̄bus pe/ cuniaꝝ magnã uim adeptus est: mulieres etiã quasdã ex no bilitate Romana capi in his locis contigit: quas oẽs Totilas

cũ summa beniuolentia cõseruatas liberas esse iussit:ac pa/
rentibus maritisq; cũ honesto comitatu remisit. Cũ uero p
eas regiones neq; dux neq; exercitus esset q conatibus Toti
lę repugnaret:partẽ suarꝝ copiarꝝ cõtinuo nitẽdo Apuliã &
Lucaniã & Calabriã cũ uniuersis eorꝝ oppidis in ptãtẽ rede
git. Ex quo factũ est ut Iustiniani ducibus militibusq; nul/
læ amplius ex his locis pecuniæ soluerent᷑:neq; parere duci
bus:neq; in expeditionẽ ire uolebant. Sed p oppida inclusi
res amicorꝝ prædabant᷑:rapinis & maleficiis oĩa fædabant.
Duces quoq; ob has difficultates intra mœnia cõsistẽtes op/
pida tantũmõ ab hostibus tutabant᷑:partitiq; inter se urbes
Ioãnes Romã:Bessas Spoletũ:Cyprianus Perusiã:Iustinus
Florentiã:Cõstãtianus Rauẽnã gubernabat:inter hęc Nea/
polis durius obsideri cœpit. Totilas enim parata classe neq;
terra importari qcq̃ patiebat᷑. Ex quo palã erat nisi qs opẽ
ferret:eã demũ urbẽ in manus hostiũ esse peruenturã. Hæc
igitur audiens Iustinianus ac pro tãtis Italiæ cladibus:pq;
imperii dedecore indolens Maximinũ præfectũ prætorio
ad corrigendas reparandasq; res in Italiã misit. Dedit autẽ
sibi classem & exercitũ ex Thracibus:& Armeniis. Præerat
autem Thracibus quidẽ Herodianus:Armeniis uero Pha/
ses. Hunni præterea nõ pauci ea classe uehebant᷑. Maximi/
nus Bizantio profectus in Epirũ uenit:ibi cum res Italiæ
ex propinquo cogitaret;inter spem ac metũ dubius tardita
te ac desidia tempus amisit. Erat enim Maximinus uir bo/
nus & ad pacis negocia nõ inutilis:belli uero impitus oĩno:
& ob hoc timidus:& cunctator in singulis ac plurimũ am/
bigens. Res uero tunc & consultandi & agẽdi celeritate fla/

gitabat. Maximino igit͡ paruã de se spem afferente: Iusti/nianus Demetriũ quendã q̃ sub Belisario dudum in Italia militauerat cũ alia classe in Siciliã misit is cum in Siciliam nauigasset: audita Neapolis obsidione: ac eoꝝ qui obsidebã tur difficultatibus cõfestim auxiliũ ferre. Cũ uero apta uia id efficere posse desparet: qm̃ neq; classis neq; exercitus eius ad tantã rem sufficiens erat: hæc excogitauit. Naues cõplurimas ex uniuersa Sicilia cõtraxit: fecitq; ex his classem ad aspectũ pmagnã: impositoq; frumẽto Neapolim petere cõ/tendit. Ea res & spem magnã obsessis: & formidinẽ nõ puã Gotthis præbuit: audiebãt enim multitudinẽ nauiũ: ac magnũ in his exercitũ uenire opinabant͡. Quod si primo sta/tim cursu Neapolim petiisset: cuncta ꝓspere succedebant: & urbs obsessa indubie seruabat͡. Hostes enim cõteriti ma/gnitudine classis ne obsistere quidẽ tẽtauissent. Sed ipse cõ/scius imbecillitatis suæ Neapolim adire non ausus Romã petiit: quo militibus inde assumptis nauẽ impleret: atq; ita Neapolim magis robustus nauigaret. Sed milites q̃ Romę erant: classem ascendere noluerunt. Victi siqdẽ duplici prœlio a Gotthis eos immodice formidabant. Itaq; hac deficiẽ/te spe cum his duntaxat nauibus quas Bizãtio duxerat: ad/uersum hostes ꝓficisci Demetrius compellitur. Totilas na/ues egregie ueloces in portu ipso Neapolis assidue structas paratasq; tenebat. Curamq; susceperat diligenter de Deme/trii classe. Cũ igit͡ ex urbe Romã Neapolim nauigare De/metriũ cognouisset: & applicuisse iam ꝓpinquo littori ꝓfectus repente Totilas cum uelocibus nauibus ex improuiso Demetrii classem inuasit: adeo subitus & inopinat⁹ fuit im

petus:ut cōteriti nautæ atq; milites in fugā cōuerterentur. Quos Gotthi uelocibus insecuti nauibus post magnā cædem omnes Demetrii naues cum ipsis operibus ipsisq; uiris plenas ceperunt. Nulli enim euaserunt ex ea classe nisi qui in lembos statim ab initio ꝓsilientes latuerunt: inter quos Demetrius ipse dux classis fuit, Post hæc Maximinus cum maiori classe maioriq; exercitu ex Epiro in Siciliam nauigauit. Cumq; Syracusis applicuisset: eadē ignauia qua pri9 cuctando ac differendo tempus amisit: neq; difficultatibus obsessorum neq; precibus uocantiū mouebatur. Tandē uero ubi præcepta & minæ Iustiniani superuenere: nec ob eas quidem nauigare aduersum hostes sustinuit: sed classem Demetrio & Herodiano & Phassæ ducēdā tradidit: ipse in Sicilia remansit: erat uero iā plane hiems cū hi nauigare cœperunt. Cūq; prope Neapolim uenissent: orta subito tempestas classem arripuit: neq; remis neq; arte ulla resisti potuit: quin ad ipsum littus ubi castra erāt hostiū adigerent̄. Gotthi uero ista cernentes concursu ad littus facto nulla difficultate naues ceperunt: & siqui repugnabant interfecerunt: reliquos uero captiuos duxerunt. In quorū numero Demetrius fuit: Herodianus autē & Phassas cū & ipsi capti iam essent: casu quodam postea seruati sunt: hunc finē habuerūt eo anno Iustiniani classes in Italiā missæ. Totilas Demetriū in uinculis ad mœnia Neapolitanæ urbis adduci mādauit: ibi uocato Conōe p̄fecto militibusq; & Neapolitāis ciuibus Totila iuqēte Demetri9 uerba fecit: suasitq; ne āpli9 auxilia expectarēt ulla: binā classem cū ipsis pugnatorib9 eē amissam: nullāq; supesse spem qua cōfidere debeāt. Obsessi uero

iāp ridē fame macerati cū Demetriū captū:& oēm sublatā uiderēt spem:in fletū ac lamētationē cōuersi qd agerēt aut quo se uerterēt nesciebāt:eratq; ciuitas tota mirabili tumultu & trepidatiōe plena. Totilas aūt cū hoc sensisset:ad colloquiū eos uocatos in ipsis mœnib9 stātes sic allocutus est. Nullā cōtra uos Neapolitani uel irā uel indignationē habētes obsidere urbē uestrā preximus:sed ut uobis inimico seruitutis iugo liberatis referre grās ualeremus:eorūq; hoc ipso bello pro fide Gotthis seruāda ab hostibus ptulistis. soli enim Italicorꝝ omniū inuiti ac repugnātes in potestatē hostiū nostrorꝝ cū ultima pene ciuitatis uestræ clade uulneribusq; & cruore cōpulsi deuenistis. Itaq; ꝙ nūc simul cū hostibus obsidione uos fatigari a nobis necessitas fuerit erubescimus. quamobrē bñficia potius a nobis q̄ ultionē Neapolitani expectent:hostibus etiā qui uobiscū in urbe sunt:nō acerbi esse uolumus:dedentibus eā urbē uel militādi nobiscū æquo iure cū aliis militibus:uel abeūdi cū oībus rebus suis quocūq; uolent facultatē dabimus. Hæc & iureiurādo sancire parati sumus. laudauerūt & Neapolitani & milites Totilæ sermonē. quo tñ honestior deditio foret:& triginta dierꝝ inducias postularūt:qbus uideret̄:an quę auxilia supuenirēt. Ad hæc Totilas nō triginta dierꝝ modo:sed ter triginta dierꝝ spacium se dare rñdit. Quā libertatē admirati obsessi:clareq; deprehendētes nullā esse auxilii spem intra paucos dies aptis portis Totilā & exercitū intra mœnia receperūt. Totilas igit̄ Neapolim ingressus neminē male affecit:nulli molestus fuit:quinimo tanta humanitate usus est: ut nequaquā cōuenire barbaro homini uideret̄. Cum enim

multi pp inediā deficientibus uiribus ægrotarēt:ne subita affluentia cibi īmodicæ sumpti piculū illis afferret:summa cura diligētiaq; puidit:ut nō solum Neapolitanis ciuibus: uerū etiā militibus cibaria bis in die ad certū pondus tra/derent᷑ diligentissime obseruato nec unde plus caperent:& singulis diebus modicū supadderet᷑. Cononi aūt & militi/bus abire uolentibus nauigia p̄buit.Cūq; illi uento diutius retenti nauigare intra p̄scriptā diē nō potuissent:liberā ni/hilominus potestatē illis seruauit.quin etiā cū longius du/raret uētus:& illi pedestri itinere abire statuissent:equos iu mentaq; eis tribuit:& uiaticū insup largitus est:Gotthosq; cū his misit.Humanitate in alienos Totilas utebat᷑:in suos uero tantā disciplinæ seueritatē seruabat:ut nullū malefa/ctum impunitū esse pateretur. Raptori ac uiolatori pœna mors erat:& publicatio bonoꝝ:quæ qdē bona uiolentiam passo tradebant᷑:itaq; & castra & ingressus gotthoꝝ p ami cas ciuitates & gētes omni scelere carebāt.ducibus aūt Iu/stiniani p hoc ip̄m tp̄s diuersa penitus erat cōditio.Nā nec duces ipsi abstinentes erāt:& milites in oēm licentiā tradu/cti a nullo maleficio tempabāt. Nec quicq̄ miserius erat p ea tēpora q̄ Italiæ populi q impatori parebāt:cū extra mœ nia quidē ab hostibus intra mœnia uero a militibus diripe rentur.Duces.n. munitas tenētes arces nihil de subiectoꝝ iniuriis curabāt.Ob flagitia cū indies magis ac magis de/speratio sequeret᷑:coactus est Iustinianus iterato in Belisa/riū mentē animūq; cōuertere.Nā cęteri quidē duces ne dū pdita recupare:sed ne illa ipsa quæ tenebant diutius tueri posse uidebant᷑.His igit᷑ de causis Belisari9 ad curā Italici

belli rursus delectus est:cũ hoc medio tpe aduersus medos bellũ gessisset:nec dũ plane finitũ eẽt bellũ.Cũ ergo milites nouos rescribere opus eẽt:nã ueterẽ exercitũ circa euphra/tẽ reliquerat:Thraciã totã circũiens Belisarius pecuniasq; abũde largitus uolũtarioꝝ ad q̃ttuor milia coegit:qb9clasi se ĩpositis una cũ Vitale p̃fecto Illyrici q nuꝑ ex Italia ue/nerat nauigauit.Traiectoq; demũ Ionio mari salonis appli cuit.In hoc ipso itinere Idrũtũ Calabryæ oppidũ obsidiõe liberauit.q enĩ in eo obsidebant᷑ a Gotthis defectu reꝝ ne/cessariaꝝ cõpulsi ad certã diẽ pacti fuerãt oppidũ dedere: nisi prius auxiliũ ferret᷑.qᵈ intelligẽs Belisarius Valentinũ eo nauigare iussit:ac frumẽta cæteraq; necessaria inferre su sceptis militib9q; diuti9 obsessi in eo fuerãt nouos ĩponere. Hæc factu facilia fuerũt.nã Gotthi post inducias negligẽ/tius custodiebãt:nec uẽturũ eẽ queq̃ suspicabant᷑. Itaq; re/pẽte ac inopinato supueniẽte classe trepidare:ac obsidionẽ soluere:lõgiusq; abire coacti sunt. Valẽtinus oppidũ ĩgres/sus priores milites ex arce abduxit:nouosq; imposuit:inte/griq; anni frumentũ illis reliqt.Ipse cũ his quas abduxerat nauib9 salonas ad cæterã classem rediit.Post hæc Belisari9 polã nauigauit.ibi exercẽdis tyronib9 quos inThracia scri pserat aliquãto cõmoratus tãdẽ cũ tota classe Rauẽnã puei nit.in eius aduẽtu deteriora oĩa opiniõe sua p Italiã reppe/rit. Hostes enĩ ubiq; p̃ualere:ac optima spe esse uidebant᷑. Amici uero ubiq; p Italiã fracti ac in despationẽ adducti. Ciuitates quidẽ & populi ob iniurias militũ:milites autem ipsi q, multa sibi deberent᷑ ab impatore stipẽdia nulla sol/uebant᷑:cõtumaces & aduersi nec parere ducib9:nec exire

in expeditionē uidebant̄. Erantq̃ ad exiguū numerū redacti. Aduētus quoq̃ Belisarii desperationē auxit. licet. n. optimus dux & sine cōtrouersia p̄cipuus haberet̄: tamē cōtemnendas admodū copias abduxerat tyronū quattuor miliū: pecunias uero nullas q̄ militibus darent̄. Itaq̃ cōcionantē Rauēnæ causasq̃ aduētus sui docentē cohortātē deniq̃ ad capessendū bellū nec oppidani neq̃ milites læto aīo audiuerūt: neq̃ lætitiæ aut spei bonæ significationē reddiderunt. Deniq̃ Belisariū ip̄m q̄ ĩ Italiā uenisset: cōfestim pœnitere cœpit. Inter hæc Totilas tybur inuasit ex discordiis oppidanoꝝ & militū seditione coorta: p̄ quā uocatus ab alterutra p̄te urbē suscepit. Imminet aūt tybur urbi Romæ: nec plꝰ ab ea distat q̄ sexdecim milibꝰ passuū. Ea res magnas Romanis difficultates cœpit afferre: ac p̄ latiū cuncta impedire. Post hæc Totilas cognito Belisarii aduētu in picentes cū exercitu trāsiit: & circa urbē auximū cōsedit. Belisarius uero p̄ hoc ip̄m t̄ps in Bononiēses miserat Vitalem cū satis magna manu Illyricoꝝ. Is cū oppidū quoddā p̄ ea loca cepisset: & Bononia ĩ urbe fuisset receptus Illyrici nulla prius iniuria suscepta Vitalem deseruerūt: factoq̃ agmine domū abierūt. De qua q̄dē re postea apud Iustinianū excusatiōe illa usi sunt: quod dū in Italia militarēt exactores tributoꝝ patrimonia sua uenundabāt: uxoresq̃ & liberos eoꝝ domo pellebāt: quamobrem coacti sint ad suos defendendos domum redire. Hac fuga Illyricoꝝ Totilæ nunciata confestim missæ ab eo sunt Gotthoꝝ copiæ: per quas Vitalem ac cæteros opprimere posse sp̄auit. Sed illi p̄uenientes Rauēnam se recepunt. Cum uero qui auximi erant obsidione

premerent̃:Belisarius subsidiũ ad illos misit equitũ mille: præfecit aũt his eqtibus ductores tres Teramuntẽ Ricilã & Sabinianũ:q̃ clã noctu auximũ ingressi cum postridie ad pugnã exiuissent. Vnus ex præfectis Ricilas a Gotthis iter/ficit̃:cæteri autẽ post paucos dies abire statuerunt:hostib9 enim illic stantes nocere nõ poterãt:& amicis necessaria mi/nuebant. Noctu igit̃ egressi oppido cũ iã circiter milia pas/suũ tria ꝓfecti essent:in insidias hostiũ inciderunt. A qbus circũuenti & in fugã uersi ducẽtos ex suis amiserũt/uestesq; & arma & ĩpedimẽta oĩa cũ iumẽtis q̃ illi ferebãt. Reliqui fugientes post longã uiã se Ariminũ recepunt. Fanũ & Pi/saurũ sunt urbes iuxta littus Adriatici maris inter Auximũ & Ariminũ sitæ:Eas urbes Vitigis ab initio huius belli in/cẽderat:ac mœnia usq; dimidiũ altitudinis destruxerat. Ex his Belisarius Pisaurũ reficere cogitauit:ac eqtatũ in ea col/locare. Missis igit̃ clã artificibus qui mẽsuras portarũ exa/ctissime caperẽt:Rauẽnæ fabricari portas fecit:ac ferramẽ/tis quibus opus erat struxit. Deniq; nauibus ĩpositas Pisau/rũ deferri fecit:præfectisq; & equitibus qui Arimini cõstite/rant:scripsit ut repẽte occupato oppido portas ĩponerẽt:ac mortẽ tumultuario ope reficerẽt:fossas purgarent. Cõmea/tus aũt oĩs generis ut mari ad eos deferret̃ ꝓuidit. Equites igit̃ Arimino ꝓfecti cũ Pisaurũ occupassent:oĩa secundum Belisarii mandata fecerũt. Sensit hæc Totilas:& cũ magnis copiis ad ea ꝓhibẽda ꝓfectus est. Sed tanta fuerat militũ diligẽtia in purgãdis fossis:ualloq; & aggere muniẽdo op/pido mœnibusq; & ꝓpugnaculis resarciendis:ut admiraret̃ rex tantas res tam ĩgeniose tam paucis dieb9 fieri potuisse.

Quare aliquantū circa ea loca moratus quoniā uidebat ꝓfi
ficere nil posse:in castra ad Auximū irrito conatu reuersus
est. Aiaduertētes uero Totilas & gotthi Belisariū & impera
toris copias necubi per italiā in certamē ꝓdire:sed oppidis
inclusos mœnia tantūmodo tueri:statuerūt nō assidere solū
modo ad auximū:sed aliis quoq; ciuitatibus bellū inferre.
Itaq; ꝓfectus Totilas cū exercitu Asculū & Firmū in picē
tibus circūsedit. Belisarius uero cū obsessis opem implorā/
tibus ferre nō posset:nec enim tātas habebat copias ut exire
aduersus Gotthos ualeret:in mœrore maximo uersabat̃:&
hanc ignominiam sui nominis permoleste ferebat. Tandem
uero Ioanne Vitaliani ad Iustinianū misso cōditionē Italiæ
per eū demonstrauit:& simul litteras scripsit huiusmōi effe
ctū continētes. Misisti me in Italiā optime imperator uiro/
rū & equorū & pecuniarū inopē:quod & anteq̄ a te disce/
derē:sæpius ostēdi & obtestatus sum:Sed iussui tuo nō pa/
rere mihi nefas erat. Thraces enī & illyricos milites ꝑpau/
cos & eos ipsos tyrones belliq; inexptos:nec arma quidē te/
nere scientes nobiscū ducere coacti sumus. Veterani autem
quos per Italiā repimus:uicti iam ante quibusdam prœliis
gotthos uictores ita formidāt:ut uix aspectū eoꝝ ferre pos/
sint:Stipēdiisq; diu fraudati:nec equos nec arma nuꝑ amis/
sa reparare potuerūt:nec in expeditiones sine his exire con/
sentiunt:nec alioquin tantæ sunt copiæ:ut cū hostiū copiis
congredi sine manifesta ꝑnicie ualeant. Nam maxima eorū
pars qui in Italia tuo nomine militabāt ob ea quę memora
uimus incōmoda:spōte sua ad hostes transierūt. Pecuniarū
autē redditus nullos ab Italia speres nobis prouēturos esse:

cũ sit iterũ ab hostibus magna ex pte occupata. Et ea quæ restat pars adeo attenuata belloq; afflicta: ut tributa psolue re nullo modo queat. Si igit satis fuit Belisariũ in Italiã mi sisse: optime a te puisum est. Sũ enim in Italia. Quod si ho stes supare uis: alia sunt a te puidẽda. Nam dux belli absq; his opportuna sunt pficere nil ualet. Copias igitur meorũ militũ huc mittas oportet: deinde hunnorũ ac cæterorum bar barorum multitudinẽ ingentẽ. Illud insup a te necessario pui dendũ est: ut pecuniæ adsint. Nã sine his in bello nil oppor tune fieri potest. Hæc tunc a Belisario scripta sunt. Ioannes igit cũ his mandatis ad Iustinianum pfectus: & quodã tpe commoratus nihil nisi tarde atq; anxie pficiebat. Inter hæc Totilas Firmũ & Asculũ quãdo qdem nemo auxiliũ obses sis ferebat: pactione cepit. Deinde ex picentibus in umbros trãsgressus Asessum & Spoletum obsedit. Præerat Spoleto quidẽ Herodianus: Assiso autẽ Sisifridus: Herodianus q̃q̃ haberet munitissimã arcem: tamen paucorum dierũ inducias pactus cum interea nullũ auxiliũ supuenisset constituta die urbem & arcem tradidit: & ipse cũ militibus suis ad Toti lam transiit Sisifridus autem fortius se gessit. De pactione enim nunquã audire quicquã uoluit. licet minus ualida ur be inclusus sæpeq; eruptiões in gotthos egregias fecit: & ali quot prœliis laudabiliter dimicauit. Ad extremum uero cir cumuẽtus ab hostibus pugnans occiditur. Ciues autem assi sani eius uiri præsidio destituti paucis post dieb9 sese ac ur bem Totilæ dediderunt. Deinde perusiam exercitus a To tila ductus est. Præerat autẽ perusiæ Cyprianus cui9 supra inter Iustiniani duces mentionẽ fecimus. Eum cum Totilas

neq; ui neq; ꝑmissis flectere ualeret: Vliaro quodã ex armi/
geris suis pecunia corrupto p cũ dolo ac fraude Cyprianũ
interfecit. Milites tñ post mortẽ Cypriani Vliaꝝ ꝑsecuti ur
bem egregie defendebant. Itaq; circa illã cõmorari diutius
Totilas nolens soluta Perusii obsidione Romã petere cõteni
dit. Cũq; eo ꝑuenisset: opportunis locis Romã circunsedit:
nõ tamen agricolis molestus. Nã toto hoc bello Totilas ru/
sticos & agricolas offendi a suis militibus nunq̃ permisit.
Romæ in præsidio erant Bessas unus ex Iustiniani ducibus
& Conon ille qui dudũ Neapoli præfuerat. Miserat quoq;
eo Belisarius Artasirã genere Persam: & Barbationẽ thracẽ
cum nõ cõtemnenda militũ manu qui custodiæ urbis una
cum cæteris intenderent. Cum igitur circa urbem Romam
constitissent Gotthi: egressi cum militibus Artasira & Bar/
bation prœlium inierunt. Ac primo quidẽ Gotthos in fugã
uerterunt: sed ipsi longius insecuti tandem circũueniunť a
Gotthis: maioriq; parte militũ amissa: uix atq; anxie in ur/
bẽ refugerunt: atq; ex illo tpe deficiente spe caritas annonæ
prius: mox etiã fames secuta est. Neq; enim terra importari
quicq̃ poterat assidentibus Gotthis: neq; mari qm̃ classis du
dum a Totila Neapolis cõparata: tunc rursus structa: one/
rarias nauigare ꝓhibebat. Et intra urbẽ Romã p hoc ipm
tempus suspicio ꝓditionis ingens uersabať. Ob quã Cethe
gus princeps senatus Roma pulsus cẽtũcellas aufugit. Dũ
ea Romę gerebanť: alius Gotthoꝝ exercitus Totila iubẽte
Placẽtiã obsedit. Ea ẽ urbs magna iuxta padũ amnẽ: solaq;
ex oĩbus eius regionis ciuitatibus Iustiniani ꝑmanebat in
partibus. Belisarius aũt cũ hęc intuereť: ac de ꝑiculo urbis

romæ plurimũ solicitus esset:ac ex urbe rauẽna opem ferre nõ ualeret:ob loca interiacẽtia ab hostibus possessa & paucitate copiarũ suarũ abire illinc & alia uia auxiliũ ferre cõstituit. Itaq; Iustino cũ manu militũ rauennæ relicto ipse ꝑ dalmatiã dyrrachiũ profectus ibi uẽturas ab imꝑatore copias expectabat. Roma inter hæc durissime obsidebatur:& cũcta in deterius prolabi:& ad ruinã tendere uidebant̃. Valẽtinus & Focas a Belisario præmissi portuẽsem urbẽ tenebãt:atq; inde molestias & dãna ꝓpe quotidianis incursionib9 inferebãt hosti. Cũ igit̃ aliquo tẽpore ea ꝓspere fecissent: magnaq; ob hoc auxilia prębuissent obsessis:tãdẽ præcipitati in insidias & ab hostib9 circũuẽti interficiunt̃:paucíq; ex eoꝝ militibus uix & anxie in portũ refugiẽtes euaserũt. Traxit uero hæc præfectorũ & militũ cædes statim post se incõmodũ maius ꝓpter frumẽti amissionẽ. Vigilius enĩ põtifex Romanus tũc in Sicilia degẽs cũ fame premi Romanũ populũ cognouisset: magnã ui frumẽti nauibus impositã romã mittebat. Gotthi autẽ id sentiẽtes cũ iã apropinquarẽt naues in portũ ꝑueniũt:& post turres ædificiaq; latẽtes insidias struũt. Milites q erant in oppido:haud multo prius amissis præfectis cæsisq; maxima ex ꝑte sociis:pauci ipsi relicti aduersus hostes exire nõ ausi de mœnibus ac ꝓpugnaculis quassatione uestiũ & manibus & clamore nautis significabãt insidias esse ĩ portu:ꝓinde cauerẽt:nec illuc accederent. Nautæ uero utpote qui neq; de aduersa pugna neq; de cæde præfectoꝝ qcq̃ audierãt:illa quæ fiebãt signa ꝓinde accipiebãt q̃si læticiæ adhortatiõisq; signa forẽt. Itaq; ob hoc ipm magis ꝓpeꝛãtes secũdo cursu portũ ingressi a

gotthis insidentibus capiũť omnes cũ summa desperatione populi romani:qui ab expectatione eius frumẽti totus pẽ/debat.Et fames qdem non iam tolerabilis romã premebat. Gotthi aũt ob hoc ipsum audacius instabant.Erat p id tp̃s Romæ Pelagius qdem diaconus qui in hac difficultate fa/mis pmulta ac maxima pietatis opera in plebẽ Romanam ediderat:pecunias erogãdo ac succurrẽdo indigẽtiæ singu/loꝝ: ob quã liberalitatẽ nomẽ eius prius magnũ etiã clarius factũ est.Ad hũc igiť Romani cõueniũt:postulãtq; suppli/citer:ut p salute populi Romani legatꝰ ad Totilã pficiscať: paucoꝝ dierũ inducias petiturus:qbꝰ diebꝰ nisi auxiliũ sui pueniat:deditionẽ urbis Totilæ pmittat.Pelagius autẽ quã do ita necesse erat populo paret:in castra ad Totilã cũ mã/datis accedit.Totilas uero hoc ipsum fore coniectura suspi/catus:ex trãsfugis enĩ difficultatẽ obsessoꝝ extremã cogno/uerat:ueniẽtẽ ad se Pelagiũ honorifice suscepit:sed ãte quã Pelagius mãdata exponeret ipse pueniẽs lõga & acerba ora tiõe cõtra romanos inuectus est:bñficia Thoderici gotthoꝝ q; ĩ Romanos exprobãs:ac pfidiã Romanoꝝ in gotthos re darguẽs.Ad extremũ cõclusit nullã esse colloquii uel pacti/onis uiã:nisi euersis mœnibus sese ac sua in arbitriũ potesta tẽq; Gotthoꝝ Romani pmittant:eas passuri leges quas sibi uictor tradidisset:hãc acerbitatẽ cõtumeliãq; orationis Pela gius audiẽs nõ ultra cũ eo insistendũ ratus.Quãdo qdẽ in/qt tu Totilas uocẽ legati audire non sustinuisti:sed antici/pãs pcidisti omnẽ colloquii uiã ad deũ cõfugiemus:qui so/let supbas ac supra modũ elatas hominũ mẽtes suo iudicio deprimere.Hęc fatus euestigio ĩ urbẽ reuersus est.Romani

autē Pelagiū re infesta redire cernentes:qd agerent aut quo se uerterēt nesciebāt. Hinc enim fames intolerabilis eos premebat: Illinc uero Totilæ Gotthorūq; crudelitas ante oculos uersabat: potiusq; inedia mori q̄ i sæuissimas Gotthorū manus deuenire statuebāt. His rōnibꝰ ea ꝑpessus est Romanus populus: quæ etiā cōmemorare miserrimū sit. Inter hæc Iustinianus Ioānē cū exercitu ad Belisariū remisit. Prębuit uero neq; tūc magnas copias: sed maiores parabat ꝓxio trāsmittere. Cuius rei gratia Narsetē cubiculariū ad erulos miserat & ad cæteras nationes barbaras circa histrū incolētes & iā in thraciā eoꝝ quidā transierāt. Sed cū dyrrachiū ꝑuenissent copiæ: ac de gerendo bello consultaret: oēs uno ore ferendā opē Romanis censebāt. Quomodo autē id fieri deberet: uariæ fuerūt sentētiæ. Ioannes enim suadebat cū omnibus copiis ꝑ Calabriā & Apuliā ꝓficiscendū esse: atq; ita Romā petendū. Simul enī euntes ꝑfacile uictores esse posse. Quod si diuidāt copiæ: & alii terra: alii mari ꝓficiscāt: nullā ꝑtem hostibus parem futurā: Belisarius hāc ipsam sententiā laudaturū se dicebat: si populus Romanus in tanta extremitate cōstitutus nō foret. Nūc aūt maxīa festinatiōe opus esse. Habere uero ꝑ Calabriā & Apuliā iter ꝑ se ipm̄ longitudinē magnā: & ab hostibus occurrētibus moras inferri posse. Mari uero si uentus adsit: qnra die in portū Romanū classem ꝑuenturā: ac ex ꝓpinquo certā spem Romano populo allaturā. Audierat. n. præfectoꝝ suoꝝ aduersam pugnā: ac frumēti siculi amissionē cognouerat. Ex hoc desperationē ac difficultatē Romani populi animo deprehendebat. Hac igitur sn̄ia in consilio approbata Belisarius cū

classe dyrrachio profectus Hydruntũ pуenit. Gotthi autẽ qui id oppidũ obsidebant pѕentia Belisarii cõteriti obsidio/nem dissoluerũt:fugientesq; ab eius cõspectu Brundusiũ se receperũt:quod distat ab hydrũto duoꝵ dieꝵ itinere:cõfe/stimq; ad Totilã mittẽtes significarũt:Belisarii aduentũ credentes eũ terra iter esse facturũ.Q uod cũ audisset Totilas statim se cõparauit cũ exercitu obuiã proficisci.Sed cũ Belisarius postea mari ferret:idq; Totilas cognouisset:ad resistendũ circa urbẽ Romã totus incubuit maxime in eo so/licitus ne tyberi importari ad obsessos quicq̃ possit. Cuius rei gratia hæc prouidit:Locũ eligẽs procul ab urbe unde/cim milib9 passuũ:ubi flumẽ tyberis maxime in arctũ cogitur:trabes lõgas ab una ripa ad alteram in modũ pontis cõstituit.In utraq; deinde ripa turrim ligneã effecit.Cathe/nam insup ferreã ante pontẽ ipsum collocauit:pѕidiaq; duo ab utraq; ripa ad cathenę capita exędificauit:turres aũt ac pѕidia militib9 cõpleuit:qui pontẽ custodirẽt.Belisarius inter hæc ad portũ Romanũ pуenerat. Ibiq; expositis copiis Ioãnẽ & exercitũ q cũ illo erant expectabat.Romani uero cognito aduẽtu:meliori spe difficultates oẽs tolerabãt.Ioã/nes post discessum Belisarii traiecto freto Gotthos nil tale suspicantes inuasit:multaq; cæde in fugã uersos persecutus est:ac primo impetu Brundusium cepit.Conciliatis deinde sibi Calabriæ populis & ad beniuolentiam Iustiniani tra/ductis:multaq; illis pollicitus Brundusio abiit:qntisq; sub/inde castris ad urbem Canusium peruenit. Id quoq; oppi/dum in potestatem redegit.Non longe a Canusio uicus est cannæ : in quo memorabile illud prœlium inter Hanni/

balē & Romanos fuisse phibet̄.In hoc loco Tullianus qdā Venātii fili9 cuius magnū nomē magnaq; auctoritas in lucanis erat Ioānē adit:docetq; lucanos & brutios nō sponte sua sed cōtumeliis grecoꝝ coactos hostib9adhæsisse:si beniuolētiā & humanitatē seruare erga illos īpator uelit:sponte sua populos eē redituros:huic hoī cōmēdato āplissime Ioānes oīa pollicet̄:eiusq; utilissima opa usus est. Totilas uero cū iā appropinqret Ioānes delectū suoꝝ eqtū capuā misit:iubēs ut ītra mœnia cōsistāt:demōstrationēq; sui q̄minimā faciāt.Sed cū pterierit exercitus hostiū tūc a tergo ipsi subsequant̄.Cætera uero sibi curæ fore inqt:hæc res adeo conteruit Ioānē:ueritū ne ab hostib9circūueniat̄:ut omissa ad Belisariū pfectiōe in brutios & lucanos iter cōuerterit.Erat in brutiis Richimūdus quidā Gotthus a Totila cū exercitu missus:quo eā puinciā cōtineret:ac circa scyllā & charybdim aditū custodiret:hūc īprouiso aggressus Ioānes primo īpetu pfligauit:cæsaq; magna pte copiaꝝ reliquos una cū duce in deditione accepit.Ex hoc iā Lucani & Brutii oēs a Gotthis deficiētes impatorias secuti sunt ptes.Et Ioānes qdē in his erat:Belisarius aūt assidue expectās incredibili dolore cōficiebat̄:dānabatq; Ioānis ignauiā quod non aduersus eqtatū q capuæ fuerat cōflixisset:psertim cū ipse uel optimū hūnoꝝ eqtatū hēret:q facile puincere poterat:& pfligatis hostibus iter suū cōtinuare:neq; quod turpissimū fuerit cōuertere:hæc & hmōi Belisari9 culpabat.Cæteꝝ q̄relę inanes erāt.Ioānes.n.in Apulia statiuis positis qescebat:cogitationēq; Romā petēdi oīno abiecerat.Timēs igit̄ Belisarius ne obsessi destitutos se putēt:ac ob despationē aliquod

ſiniſtrũ moliant̃:ſtatuit ꝑ tyberim auxiliũ ferre. Nã ꝑ terrã quidẽ nõ tantas habebat copias: ut cõgredi aduerſus hoſtes ualeret. Flumẽ & ingeniũ ſibi ſpẽ afferebat ꝑ aquã ad urbẽ ꝑuadendi. Hac igit̃ cogitatione inſurgẽs naues ducẽtas parauit ex eo genere nauigiorꝫ quę dromadas græci appellãt. Hæ ſunt naues mœnia undequaqꝫ lignea habẽtes opportunis locis ꝑforata ad ſagittas ac cætera tela in hoſtes emittẽda. Aduerſus aũt pontẽ ac cætera impedimenta in flumine oppoſita hæc excogitauit. Rates duas ferreis repagulis ac tignis inter ſe q̃firmiſſime colligatas in flumine cõſtituit: ſuperqꝫ his turrim ligneã ædificari fecit maioris altitudinis q̃ eſſent hoſtiũ turres ad tutelã pontis cõſtructæ. His ita paratis frumenta & alia neceſſaria ad uictũ quæ Romã deferre cõſtituerat dromadibus impoſuit: ac fortiſſimos pugnaciſſimoſqꝫ milites cõſcendere in eas iuſſit. Cæterã uero multitudinẽ iuxta ripã tyberis incendere: ac trahere rates cũ turri mãdauit: ꝑ hunc modũ ſtructa parataqꝫ claſſe ad hoſtes cõtendit. Ipſe quidẽ unã dromadũ ĩgreſſus princeps ducebat: cæteræ ſequebant̃. Ibat una & pedeſtris exercitus iuxta ripam illã qua portus eſt. Miſerat quoqꝫ Romã Beliſarius ad Beſſam: ut eruptione ꝑ id tẽpus facta hoſtes q̃maxime diſtineret. Sed Beſſas neqꝫ hoc neqꝫ aliud quicq̃ opportunũ tota illa obſidione fecit. Claſſis igit̃ a Beliſario ꝑ eũ modũ ſtructa cõtra curſum fluminis cõtendebat. Gotthi uero nullo in loco obuiã ingreſſi ſunt: ſed ĩtra munitiones quieti ꝑſtabãt. Cum prope pontẽ iam eſſet claſſis ſtationem hoſtiũ repiũt: & pręſidiũ unum ad caput cathenæ impoſitum. Hoc igit̃ præſidiũ Beliſarii milites primo impetu expugnarunt: ſubi

lataq; cathena ad pontē iuerunt. Ibi pugna durissima orta est: conātibus Gotthis pontē defendere: Belisarii uero militi bus pontē puincere. Gotthi enim ex castellis quæ erāt ad ca pita pontis p pontē ipsum discurrentes fortissime dimica/ bant. Milites aūt nauibus ad pontē ipsum adactis Gotthos feriebāt: nec in ponte cōsistere patiebant. Inter hæc Belisa/ rius rates in qb9 turris erat: q̄proxime ad turrim hostiū ad/ moueri iussit. Cūq; adhæsisset: uasa sulfure ac pice plena q̄ ad hoc ipsum in summa turris pte suspēsa ferebant incēdi: & in hostiū turrim de supiori loco demitti p̄cepit. Id cū fa/ ctum esset: incidens in turrim hostiū ignis confestim illā cū omnibus Gotthis qui in ipsa erāt cremauit. Fuerūt autē nō pauciores ducētis qui in eo incēdio perierūt: & cū his præ/ fectus eius præsidii uir omniū Gotthoꝝ pugnacissimus. Ini de iā maiori alacritate milites in cæteros Gotthoꝝ ruentes terga dare eos cōpulerunt: pontēq; cœperunt: quē cōfestim incisuri erāt: & cū tota classe Romā profecturi. Neq; enim impedimenta superant ulla quo minus puenire ad urbē: & frumentū cæteraq; necessaria inferre possent cū summa Be lisatii gloria: qui classem illiusmodi excogitarat: sed fortuna ut uidet aliud cōstituerat. Impedimentū enim nō ab hosti/ bus sed a suis coortū mirabili casu omnia puertit: Ostiā ur bē tenebāt Gotthi: quę est in sinistra tyberis ripa iuxta ma/ re: portus autē in dextera. Cū Belisari9 cū classe pficisceret uxorē & res suas in portuensi urbe reliquit: præfecitq; oppi do Isaacē uiꝝ strenuum & fidelē cum satis grandi militum præsidio: iubens & obtestans ne quocunq; casu ex oppido discederet: sed ibi consistens oppidū tueret. Cū igit turrim

hostium Belisarius incendisset ut diximus:uolant confestim nuncii ad portuensem urbẽ:atq; ut fit uictoriã magnã grã/ dius extollunt. Quibus nunciis Isaaces exultans lætitia ac sese animo attollens quasi uesanus quidã præceptoꝝ Belisa rii oblitus milites cape arma iubet:ardore & impetu dela/ tus ad inuadendũ stationẽ hostiũ:quæ erat in alia ripa non procul ab ostia cucurrit. Inuadit subito Gotthos:ac primo impetu pellit. Sed hostes paulopost se se colligentes cohor/ tantesq; aduersus Isaacẽ redierũt:cæsaq; magna pte militũ qui cũ illo erant:ipsum discussa eius ursania cæpunt. His ita gestis equites quidã Belisario detulerũt Isaacẽ captũ esse ab hostibus:quo quidẽ nũcio pculsus Belisarius nihil ultra percõtatus est:nec ubi nec quomodo. Sed ita accepit quasi hostes portũ cepissent:uxoremq; ac cætera eius omnia ha/ berent in manibus. Itaq; tanto statim dolore affectus est:ut loqui non ualeret. Retroq; conuersus classem ac milites cur sim reduxit:certissimo ꝓposito uel oppidũ recuperandi re/ bus adhuc recentibus nec ab hostibus stabilitis:uel in prœ/ lio moriendi. Per hunc modũ uictoria iã parata a Belisario deserta est. Cũ ad portũ pueniss et:saluũ esse oppidũ:ac erro re se deceptũ cognouit. Tantũq; dolorẽ ex hoc suscepit ut ægritudine correptus iaceret:secutaq; subinde febris longo ac piculoso morbo eũ detinuit. Isaaces tãtoꝝ maloꝝ causa iussu Totilę in uinculis occidit̃ ob uindictã Roderici præ/ fecti pręsidii:q ex uulnere in pugna suscepto decesserat. Et oĩno Totilas humanitatẽ illã quã ab initio regni oñderat:ĩ supbiã crudelitatẽq; cõuerterat:siue successibus aĩos facien/ tib9:siue quod ficta ab initio uirtus diu simulari nõ potuit.

De populo certe Romano sic acerbe loquebatur: ut uel hic terror cã fuerit ꝑtinacius famẽ tolerãdi quod formidabant hoĩes illius sæuitiã atq; ĩmanitatẽ. Quãdiu igiť tẽpus fuit a Belisario auxilii expectãdi supra uires: supraq; ut ita di/xerim humanitatẽ populus Ro. famẽ tolerauit. Omitto cętera: equoꝝ certe & asinoꝝ & muloꝝ carnes in delitiis ꝑ id tp̃s Romæ fuerũt: Canes & mures ac cætera immũda ani/malia q̃dã edebãt herbas omnis generis quas etiã pecudes non attingũt: Radicibus herbaꝝ & corticibus arboꝝ uesce batur. Sed cũ de auxilio iã desperarẽt: in lachrymas lamẽ/tationesq; cõuersi alii sponte sua uitã finiebãt: alii latitantes per noctẽ stationes hostiũ fallere nitebanť. Multos etiã fa/mes & inedia intra parietes ꝓprios necauit. In his calamita tib9 cũ esset ciuitas: quattuor milites Isauri de ꝓdẽda urbe consiliũ inierũt. Hi custodiã agebant ad cælimontanã por/tam: quã uulgo asinariã uocãt. Qui cũ inter se id consiliũ cœpissent: fune ꝑ noctẽ a mœnibus demisso ꝑ eũ descende/runt: Totilãq; adeuntes ꝓdere sibi urbẽ polliceñť. Totilas uero hortatus eos ac multa pollicitus quosdã e suis cũ illis misit: qui inspicerẽt locũ: & an fieri posset cõsiderarẽt. Isau/ri eos ad mœnia ducentes ꝑ eundẽ funẽ illis spectantibus conscenderũt. Ita re diligenter inspecta cũ fidem his adhi/buisset: cõstituta ad facinus nocte Totilas de prima uigilia armari exercitũ & ad se cõuenire iubet. Id cũ factum esset: quosdã e suis qui ꝑ funẽ conscenderẽt p̃misit. Ipse cũ exer/citu secutus nõ ꝓcul a porta cõstitit. Missi a Totila ut cõpo situ erat ab Isauris recepti mœnib9: moxq; intra urbem ad portã descendẽtes securibus freti portas aperuerũt. Totilas

igitur per hũc modũ Romã ingressus exercitũ ad portam cõtinuit:neq; suorũ queq̃ discurrere p urbẽ passus est:sed re tinens apud se milites diẽ expectabat.Clamor subito ab ea pte exortus hostes esse intra mœnia significauit. Inde mira trepidatio & fuga fuit. Abibant fugientiũ agmina per eas portas quæ diuersissimæ erãt ab ingressu hostiũ.Multi etiã ex nobilitate & plebe ad ecclesias cõfugerũt.Cum dies tan dem eluxit:per totã urbẽ discurrerũt hostes:& quoscũq; na cti sunt ciuiũ sine ullo delectu interfecerũt. Totilas uero a Laterano ubi p noctem cõstiterat mouẽs ad beati Petri ec clesiã pfectus est quasi uotũ exoluturus.Iter faciebat p ur bem stipatus cateruis ferocissimorũ hominũ:qui nudis gla diis ac sanguine distillantibus quoscũq; obuios sine ulla di stinctione occidebãt.Emenso totius urbis spacio cũ in ua ticanũ ad beati Petri limina peruenisset:Pelagius de quo su pra diximus psentiã eius formidãs:soléni religionis habitu indutus euãgelia christi tenẽs in manib9 ac genua summit tens:Parce inqt rex supplicibus tuis.Totilas aũt supbo ni miũ aspectu quasi dedignãs:nũc inqt Pelagi mihi supplica turus uenis?Ad quẽ Pelagius:nunc inquit qñ deus te mihi dñm esse uoluit.Miserere igit dñe seruorũ tuorũ:Ex hoc To tilas q̃si lenita ira pcepit:ut nemo posthac feriret:sed finis eẽt licẽtiæ gladiorũ & cædib9.Pręcepit ẽt ut nulla ingenua fœmina:seu mulier:seu uirgo:seu nupta:seu uidua foret uio laret:idq; seuere cũ omni diligẽtia custodiuit. Bona dũta xat Romanorũ ciuiũ in pdã militibus cõcessit:corpora libe ra esse iussit. Volens aũt Gotthorũ mẽtes uictoria elatas de primere in cõcione postridie uocatos in hũc modũ allocu

tus est. An q̃sq̃ uestrũ cõmilitones tãtas mutationes intuens q̃tæ p̱ hos ãnos cõtigerũt: nõ formidet rex̧ hũanax̧ fragilitatẽ: & uñ mutatiões istę p̱ueniãt nõ facile dep̃hẽdat: Omitto Romã dñatricẽ quõdã orbis terrax̧ in uras manus nũc deuenisse: hæc. n. antiq̃ora sunt: ruinaq̧ huius urbis nõ nũc primũ incepit. Ego nr̃a cõmemorare malo. Q uid potẽtius ante hoc bellũ fuit: q̃ Gotthox̧ gens p̱ Italiã: ducenta milia bellatox̧ ponebat in cãpo armis: equis: opibus: auro & argento affatim structa. Italiã uniuersam cũ Sicilia: Corsica: Sardinia: & Dalmatia possidebat. Hanc tantã potentiã q̃s unq̃ putasset ab septẽ milibus græcox̧: nec enim plures ab initio in Italiã uenetunt fuisse subuersam: Q uid aũt postea tenentibus oĩa græcis ac plane dominantibus: quisquã ne putasset uos admodũ paucos & inopes aduersus uiginti milia græcox̧ Italiã recup̱asse: cũ ab initio quattuor equitum milia cõficeretis: ac p̃ter Papiã Veronã & Taruisium nihil p̱ Italiã teneretis: Romã nũc tandẽ caput rex̧ cepisse: quã Vitigis ducentox̧ miliũ exercitu: & annua obsidione subigere nequit. Maxima sunt hæc cõmilitones: ac digna admiratione nõ parua. Atqui mutationũ istarum causæ si attendere uelimus manifestissimæ sunt: q̃diu enim Gotthi æquitatẽ ac iusticiã inter se colere uoluerũt: res eox̧ ac potentia floruit. Cum uero plus habẽdi cupiditas transuersos egit: tunc seditiones domesticæ cædesq̧ intestinæ & proditiones clandestinæ inter se ipsos coortæ ruinam pepererunt. Rursus uero cũ in iusticiam duces: hæ ipse labes transiuerunt: uos iam emendati facile eos sup̱astis: hæc igitur considerantes in hac uictoria uestra minime sup̱bire debetis: sed

deum uereri ac mutabilitatē fortunæ expauescere. Illudq; intelligere impia ac potentias omnes pfacile amitti:nisi per iusticiam & puidentiā & industriā conseruentur. Maximā igit̄ adhuc uobis cōmilitones laboris partē restare scitote. Nam tueri quæsita difficilius est q̄ acquirere. Quoniā in acqrendo ignauia possidentis sæpe plus confert q̄ ppria uirtus. Tueri aūt quęsita sine ppria uirtute nemo pōt. Hæc tū a Totila dicta sunt. Gotthi āt sapiam regis sui laudauerūt. Post hęc romanis ad se uocatis illoꝝ īgratitudinē erroresq; redarguit. Quod cū prius fuissent i manibꝰ Odoacri:opa Theoderici & gotthoꝝ liberati ab illius tyrānide tāta suscepissent bn̄ficia q̄ta uix sciuissent optare:pp quę diuites atq; beati multos ānos uixissent. Demū uero nulla iniuria nullaq; cōtumelia accepta cōtra fidē ac iusiurādū ad gręcos defecissent hoīes leuissimos & sine ulla uirtute. Qui stati obsessi ab Vitigide nūq̄ pdire in aciē ausi fuerint:sed ītra mœnia inclusi ac fame macerati oē dedecus tolerauerint. Qui postq̄ nō armis sed pditionibꝰ & fallaciis facti sunt dn̄i ciuitatū publicanis exactoribusq; & delatoribus oīa referserunt. Qui ciuitates populosq; Italię mirabili acerbitate ad solutionē eoꝝ tributoꝝ cōpulerint:q̄ iā multis ānis a Theoderico cæterisq; regibns fuerāt eis condonata atq; remissa: Qui rōnes administratoꝝ sub eisdē regibus a populis priuatisq; hoībus repoposcerunt:ut impatoris sui inexplebilis auaritia impleret̄. Dicite inquit Romani si qd unq̄ mali a Gotthorū regibus passi fueritis:dicite rursus si quid boni a græculis istis accepistis unquā? Qui uobis amicis plura mala q̄ hostibus intulerūt:genus uiciosum ac maleficum:

& in ulla re magis q̃ mẽtiendo efficax. Atqui Gotthi in Ita/
lia nati & una uobiſcũ educati ſunt: uobis autẽ pegrini &
ignoti magis placuerunt q̃ ueſtrates & noti: uſq; adeo quos
amare debebatis: odiſtis noua optantes & qetẽ faſtidientes:
queadmodũ equi ocio & affluentia calcitroſi fiunt. Vos igi
tur hæc cõtra rectã fidẽ contraq; utilitatẽ ueſtrã patrati pœ
nas merito luiſtis hactenus & luetis. His dictis Romanos ſi
ne ulla ſpe bona dimiſit. Per eoſdẽ dies acta Iuſtinianæ no/
bilis mulieris cã eſt. Accuſabant illã Gotthi & ſtatuas Theo
derici regis cõfringi delericq; feciſſet: ob uindictã Boetii ma
riti ac Symachi pr̃is: quos Theodericus necari fecerat. Q̃d
obiiciebatᷣ mulieri de ſtatuis deletis: ue℞ fuiſſe putabatur.
Sed excuſabat eã iuſtus dolor: q̃ magnos illos uiros iniuſte
necatos fuiſſe cõſtabat. Qua ratione Totilas mulierẽ abſol
uit; & ab impetu Gottho℞ tutam ſeruauit. Poſt hęc legatos
mittere ad Iuſtinianũ decreuit. Fuerũt autẽ legati Pelagius
de quo ſupra diximus/ & Theodorus qdã Romanus orator.
Hos Totilas grauiſſimis iuramẽtis obligauit: q̃ mãdata ſua
fideliter exequenᷣ: & q̃ in Italiã q̃celeriter ad ſe redibunt.
Summa mãdato℞ hęc fuit. Si ĩpator ipſum & Gotthos in
amicis hr̃e uelit: ſe urbẽ Romã ſeruatu℞: & in cũctis expe/
ditionibus pmagna ac fidelia auxilia p̃ſtatu℞. Si aũt bellũ
cũ Gotthis hr̃e malit: Romã ad ſolũ eſſe dirutu℞: qm̃ neq;
tueri illã in bello occupatus eẽ uelit: neq; hoſtibus eã relin/
quere. Scripſit etiã ad Iuſtinianũ epiſtolã in hunc modum.
Quę facta ſint de urbe Roma puto te oĩa cognouiſſe: quo
rũ uero gr̃a legatos ad te mittim9: iſta ſunt. Pacis bõa opta
mus & ſuſcipe & exhibere: ut nup ſub Anaſtaſio impatore

Ro.cũ rege Theoderico fuit:quoꝝ concordia & pax tran/
quillitatẽ illoꝝ temporꝝ & pmaxima cõmoda utriſq; pepit:
Si igitur & tu eiuſmodi mentis es parentẽ merito te uoca/
bo:meq; & Gotthos in quibuſcunq; expeditionibus auxilia
res habebis:Sin alterius mentis es:a legatis intelliges quæ
ſequent̃.Legati igitur cũ his mandatis in græciam nauiga
runt.Totilas autẽ expectans illoꝝ reditum Romæ conſiſte
bat.Beliſarius apud portũ febri ac dolore animi confectus
quieſcebat.Inter hæc Ioãnes in lucanis & brutiis multa in/
nouare prexit.Q uare Totilas quoq; mittere in lucanos ac
bellũ reſumere coactus eſt.Nec multo poſt certior fit de Iu
ſtiniani reſponſo.Nam cũ legati ad eum pfecti epiſtolam
primo reddidiſſent:moxq; mãdata expoſuiſſent:& addidiſſent ipſi preces ac ſupplicia pro cõſeruatione urbis Romæ
in tanto diſcrimine cõſtitutæ:nihil aliud ab impatore reſpõ
ſum eſt niſi Beliſariũ eſſe in Italia:in cuius poteſtate atq; ar
bitrio res Italiæ cõmiſiſſet.Id poſtq̃ Totilas intellexit negari ſibi cernens quod poſtulauerat:Ioãnis etiã factũ indigna
tus qui ſe quieſcentẽ ac nuncios pro cõcordia miſſos expe/
ctantẽ bello laceſſiſſet:de uertenda urbe Roma cõſiliũ ſumpſit.Itaq; inſurgens mirabili crudelitate mœnia Romę plu
ribus locis ad ſolũ euertit.Fuit autẽ illa quę euerſa eſt fere
tertia pars totius ambitus muroꝝ.Capitoliũ deinde incen/
dit:circa foꝝ & ſuburã & uiã ſacrã omnia cõflagrauit:fu/
mabat quirinalis mons:auẽtinus flãmã incendii euomebat:
fragor ruentiũ domoꝝ ubiq; audiebat̃. Inter hęc incendia
multitudo urbana cũ coniugibus & liberis ſedibus patriis
educebatur:ne deplorandi quidẽ miſerias ſuas libertatẽ ha/

bens. Et populum quidẽ ac turbã p̄ oppida campaniæ di- spersit. Senatores uero ac patricios obsidũ loco circa se re- tinuit. Roma post hæc cũ toto exercitu egressus eam deso- latam penitus ac uacuã dereliquit: ut neq; uir quisquã neq; fœmina in illa remaneret.

Incipit Liber Quartus.

GRessus Roma Totilas p̃tẽ exercitus cõ- tra portũ collocauit in loco q̃ dicit᷑ Algi done: ne Belisarii milites q̃cq̃ moliri per eius abñtiã ualerẽt. Ipse cũ reliq̃s copiis aduersus Ioãnẽ in Calabria p̄fectus est. Ioannes uero simul ac uenire Totilã ad- uersus se cognouit: turpiter fugiẽs & oĩa derelinq̃ns nõ pri- us cõstitit q̃ hidrũto se recepit: q̃d est ultimũ calabriȩ oppi- dũ. Itaq; ubi ad eas p̃tes Totilas p̄uenit: paruo momẽto Lu cãos & Brutios & Calabros oẽs p̃ter hidrũtinos recup̄auit. Per hoc tp̃s spoletũ a gotthis defecit. Custodiebat᷑ tũc solũ- mõ arx: nã mœnia spoleti Totilas euerterat. Arx uero facta erat ex ãphiteatro: q̃d antiq̃tus ea ĩ urbe exȩdificatũ fuerat. Auctor uero defectiõis fuit Martian9 q̃dã bizãtius: q̃ cũ in- ter custodes eẽt: initã cũ. x. &. viii. militib9 cõiuratiõe p̃fe- ctũ p̄sidii ĩterfecit: arcẽq; Belisario tradidit. Eodẽ fere tp̃e ta rentũ repositũ est: cũ prius desertũ ac desolatũ fuisset. Re- posuerũt eã urbem calabri & alii populi bello domo pulsi. Nec primũ eius urbis magnitudinẽ sed partẽ illius quãdã iuxta portũ mari utrinq; cinctã occupãtes faciliter eius adi tũ a terra munierũt. Totilas redactis in p̃tãtẽ cunctis luca- niæ & calabriæ oppidis p̃ter hydrũtũ cũ inde abire statuis-

ſet pſidio militũ apud Acheruſiũ urbẽ relicto ipſe cũ reli/
quo exercitu Rauẽnã petere cõtendit. Inter hæc Beliſarius
longa febri liberatus audax cœptũ ac ut multi putaſſent te
merariũ moliri aggreſſus eſt:qd tñ poſtea magnanimũ &
laudabile apparuit. Cõſtituit.n. Romanã urbẽ tũc deſolatã
occupare ex improuiſo atq; munire. Hoc igit in ſe cælans
cõſiliũ relictis apud portũ paucis militib9 in pſidio eius op
pidi:ipſe cũ cæteris oib9 quas hẽbat copiis pfectus nemine
uel ſuoꝝ uel hoſtiũ id ſuſpicãte Romã occupauit:& incre
dibili celeritate munire illã prexit. Quia.n. ſubuerſa erant
mœnia tumultuario ope muri aliqd refecit:foſſas pfundas
ante muros egit:aggerẽ pacutis arboꝝ ramis ab ſtipite ſub
terrã fixis & iter ſeſe cõnexis cõmuniuit. Turres ligneas &
ppugnacula ad tutelã refecti muri ĩpoſuit. Hęc ſũma mi/
litũ uolũtate & opa. xxiii. dieb9 Beliſari9 pfecit. Naueſq; a
portu frequẽtes aderãt frumẽtũ ac cætera ad uictũ neceſſa
ria ĩportãtes. Romani ciues quoq; multitudo p finitima op
pida cõſtiterãt audita reſtitutiõe urbis mirabili deſiderio in
patriã demigrabant:pſertim cũ ibi frumẽti copia haberet:
cuius defectu alibi pmebant. At.n. Totilas poſtq̃ iſta ſen/
ſit relictis cæteris curis Romã petere feſtinauit. Nõdũ por
tas urbis imponere Beliſarius ualuerat:cũ hoſtes ſupuene/
runt. Neq;.n. fabroꝝ facultas aderat a quibus refici potuiſ
ſent. Gotthi prima die nõ longe ab urbe contra portam ſa/
lariã caſtra fecerunt. Poſtridie uero ſub ortũ ſolis maximo
tumultu atq; clamore ad expugnationem urbis acreſſere.
Beliſarius pugnaciſſimũ quẽq; militẽ delectum ad portã:
reliquos per mœnia ac ppugnacula collocauit:ac ſubeuntẽ

desup ferire hostē iussit. Pugnatū est uehemēter ab utrisq;. Nam Gotthi ea spe uenerāt ut primo statim clamore urbē considerēt se esse capturos. Qui cū uiderēt cōtra atq; ipsi rati fuerāt resisti: furore & ira incensi ferebantur: temereq; subeūtes de supiori loco pcussi cadebant. Maximo conatu & mirabili ptinacia illa die utrinq; certatū est: pugnaq; mane cœpta ad noctē durauit. Postq̄ tenebræ factæ sunt Gotthi in sua castra redierūt: Belisarii aūt milites ptim in mœnibus & ppugnaculis ut erāt constiterūt: ptim stationē ad portas egerūt. Ne uero hostes p noctem improuisi adirent: tribulos ante portas frequētes iecerūt. Altera quę secuta est die Gotthi eodē ordine ad urbem accesserūt. Belisarius aūt & sui eodē modo resistebant. Sed cū in longū traheret opi pugnatio: milites qui stationē hēbāt ad portā subito egressi pedē cōferre aduersus Gotthos ac repugnare ex æquo ausi tandē ab ea parte in fugā hostes uerterūt: ac longe a porta multis uulneribus summouerūt. Ita finis oppugnationi im positus est. Post hæc multis diebus intermissis cū interim uulneribus curādis & armis parādis intendissent: rursus ad urbē oppugnandā Gotthi subierūt. Belisarius uero milites suos iā magis fidentes porta educit: & nihilominus turrib9 & ppugnaculis aliā multitudinē imponit. Cōmittitur ante portā p̄liū atrox & uehemēs: in quo cū signifer Totilæ lancea transfixus equo cecidisset: signūq; pstratū esset: summō studio cōcursum est ab utrisq;: a Gotthis siquidē ut signum seruarēt: nec tantā ignominiā suscipent: a Belisarii uero militibus: quo signi capti gloriā nanciscerent. Tandē hui9 pugnæ exitus gotthi qdē signū recipent: Belisarii uero milites

corpus signiferi optinerẽt præter sinistrã manũ. In qua q̃a anulus erat aureus: Gotthi eã absciderũt: nc hostes eo potirentur. His actis Totilas q̃a se frustra conari uidebat p̃lium diremit: ac postridie abiẽs tybur cõcessit. Eam quippe tenebat urbẽ ut supra diximus: maiorẽq; in modũ munita arce his quasi castris aduersus Romanos utebat̃. Romani uero ne subditis incursionibus ab ea p̃te infestarent̃ cũctos anienis pontes euerterũt. Anio flumẽ in hernicis oritur: decurrensq; ex mõtibus planiciẽ secat inter tybur & Romã. Habet uero p̃altas ripas & aquaꝝ ꝓfunditatẽ nõ trãsmeabilẽ. Itaq; pontes sup̃ eo principalibus uiis existebãt: ceu salaria & nomẽtana & tyburtina. His igit̃ tũc pontibus recisis fieri discursiones aduersus urbẽ Romã ab ea p̃te nõ poterãt. Belisarius post gotthoꝝ discessum portas urbis earũq; ferramẽta quiete iã fabricari fecit: clauesq; urbis Romæ quasi iteꝝ ab se partę ad Iustinianũ in Græciã misit: Finisq; fuit duodecimi anni huius belli. Proximo dehinc anno ut primũ uer incepit: Totilas tybure ꝓfectus Perusiam duxit. Ea urbs pridẽ obsidebat̃ ab alia gotthoꝝ manu. Cũq; deficerẽt iã frumentũ & cætera necessaria ad uictũ: Totilas eo ꝓfectus est quo obsidionẽ magis urgeret: ac oẽm spẽ obsessis auferret. Dum circa Perusiã urbẽ Totilas cõmorat̃: Ioãnes cũ audisset Totilã in obsidiõe occupatũ esse: senatores uero ac patricios urbis Romæ quos secũ Totilas eduxerat p̃ cãpaniæ oppida sub militũ custodia reliq̃sse: fama sui nominis extendere cogitauit p̃ illoꝝ liberationẽ. Mouẽs igit̃ ex Calabrya cũ delecto eq̃tatu: neq; die neq; noctu intermisso itinere in campaniã uenit. Totilas uero p̃ id ip̃m tẽpus hęc

eadē suspicatus ualidā Gotthoꝝ manū in cāpaniā destina/
uerat. Hi cū Minturnas ꝑuenissent: ibi substiterūt: partēq̧
suoꝝ aliq̄ ꝓmiserunt: q oppida specularent: forteq̧ fortuna
accidit: ut gotthi eqtes ꝓmissi in Ioānē eiusq̧ eqtatū incide/
rent: statímq̧ ꝓliū inter eos cœptū est. In quo ꝓualēs Ioānes
multis eoꝝ occissis plurimis uulneratis eos in fugā uertit.
Ea ꝓfligatione etiā hi q Minturnis remāserāt cōteriti aufu/
gerūt. Et Ioānes adducēdi quos uoluit ꝑmagnā habuit fa/
cultatē. Nā oppida cāpaniæ sine mœnibus erāt. Iāpridē.n.
Gotthi illa euerterāt. Itaq̧ ex singulis oppidis Romanos ca
piens oēs qui ibi repti sunt de manib9 Gotthoꝝ liberauit:
atq̧ adduxit: ꝑter Clæmentinū & Orestē: quoꝝ alter abire
noluit impatorē formidās: alter defectū equoꝝ causatus in
ambiguo remāsit. Non multi tñ senatores in cāpania repti
sunt: sed mulieres senatoꝝ cōplurimæ: uiri.n. nocte illa qua
Totilas urbē cepit: plerıq̧ militū agmē secuti in portuen/
sem urbē refugerāt. Totilas uero cū hæc quæ a Ioāne facta
sunt cognouisset: ualde cōmotus est: pœnasq̧ a Ioāne sume/
re cōstituit. Itaq̧ parte copiaꝝ in obsidione Perusiæ relicta
ipse cum reliquo exercitu magnis itineribus per Picētes &
Marsos & Pelignos in Apuliā ꝓperauit: transuersisq̧ itine/
ribus ꝓfectus nō prius destitit q̄ in Calabrya reptum Ioānē
repente inuasit: & cū toto exercitu ꝓfligauit: castra etiā ce/
pit. Non tamē ꝑmagna cædes facta est a Gotthis: nam erat
nox cū aggressi sunt castra. Quare faciliter latitādo mili/
tes in ꝓximos montes euaserunt. Ioānes & Arnulfus Erulo/
rum ductor: qui una cū Ioāne militabat: Hydruntū ex fu/
ga se receperūt. Militesq̧ postmodū diuersis itineribus ad

eos cōuenere. Hæc Totilæ uictoria maxime nomē eius inclytum reddidit. Præclarꝝ enim uisum est: regem a Perusiæ mœnibus in Calabriā usq; tanta celeritate iter fecisse: quāta uix nudus uiator graderet̃. Nec ipse lectica aut rheda delatus: sed pari cū militibus labore equo ꝓfectus: armisq; suis oneratus incessit. Haud multo post id prœliū aliæ a Iustiniano copiæ in Italiā missæ Hidrunto applicare cœperūt. Permotus enim impator crebris Belisarii litteris: qui conditionem belli significans supplementa postulabat: nouas copias in Italiā mittere decreuerat. Et Belisario scripserat: ut in Calabriā se transferret ad recipiendū milites & bellum aduersus hostes illic gerendū. Ductores uero nouaꝝ copiarum erant Valerianus Armenioꝝ ductor: & Verus eruloꝝ. Belisarius cū impatoris litteras mandataq; suscepisset: cæteris Romæ & apud portū relictis copiis sub cura & gubernatione Cononis legati: ipse cū noningētis militibus delectis: quoꝝ septingenti equites ducenti pedites fuerūt mari delatus Calabriā petere contendit. Erat uero propositum eius Tarenti copias exponere: quod abest ab Hidrūto bidui itinere: eoq; in loco reliquū exercitū cogere. Sed uento aduersante cōtra ꝓpositū animi sui Crotonis in portu copias exponere coactus est. Vi enim tēpestatis nec ante neq; retro nauigare poterat. Crotone igit̃ expositis copiis quoniam his in locis pabuli facultas nō erat: equites a peditib9 separe cōpellitur. Ipse enim cū peditibus & uxore Crotonis remansit: quo Ioānem cū cæteris copiis ad se uocaret: equites uero ultra ꝓgredi iussit: & in finibus turinoꝝ consistere. Sic enim perfacile sibi & equis opportuna reperturos:

ac facturos tuto in loco: quoniã lucani montes in Brutios discurrẽtes duas ualles arctis aditib9 faciũt: nec ꝓcul ab altera ualle iuxta littus maris ruscia est turinoꝝ castellũ: supraq; illud est oppidũ remotius a mari arduo loco sitũ: qd ruscianũ uocant. Id oppidũ Ioãnes p̃sidio militũ custodiebat. Belisari9 igit̃ eqtes suos ad hęc loca dimisit: eisq; p̃fecit Phasam gñe iberꝝ p̃stãtissimũ bello uirꝝ: & Barbationẽ thracẽ. Custodireq; assidue aditũ iussit: his eqtib9 cũ ad ea loca uenissent: casu quodã obuii fiunt eqtes hostiũ: quos Totilas ad tentãdũ oppidũ miserat: qd supra dixim9 Ioãnis p̃sidio custodiri. Prœlioq; cõmisso Belisarii equites licet pauciores numero: tñ facile superarũt: ac supra ducẽtos ex hostib9 occiderũt. Stantes uero in his locis utpote uictores & ꝓcul ab oculis sui ducis cõmorãtes: neq; ordinẽ neq; disciplinã seruabãt. Vagãtes ꝓcul a signis uigilias negligẽtes: nec exploratores mittere: nec speculatores hr̃e curabãt: nec arcta uallis qua facile arcere hostẽ poterãt custodire. Quę postq̃ Totilas cognouit cũ tribus eqtũ milib9 ꝓfectus eos nihil suspicantes inuasit: fauces.n. illas aditusq; prius trãsgressus est q̃ Belisarii eqtes uẽturũ sensissent. Hinc cædes & ꝓfligatio ingẽs fieri cœpta. Phasas & Barbation erãt p̃fecti: quoꝝ Phasas cũ turma suoꝝ equitũ Totilæ succurrẽs mirabilia uirtutis opa edidit. Ipseq; cũ oĩbus suis equitibus td extremũ occubuit: Barbation cũ duobus tantũ comitibus aufugit. Cæteri uel capti uel interfecti sunt. Fuerũt & qui statim fugam arripiẽtes ad Belisariũ tantæ cladis nuncii euaderent. Belisarius amisso equitatu cũ suspicaret̃ hostes aduersus se esse uenturos naues ꝓpere conscendit: ac magno cũ dolore

sese uentis permittens eadem illa die Messanã in Siciliam delatus est:quæ distat a Crotone milia passuũ circiter nonaginta. Totilas uero cum ea pfecisset:ac uires hostiũ turbatę essent:ruscianũ oppidũ obsidere cõstituit. Erant enim in eo oppido trecenti equites a Ioãne collocati:& pedites cẽtũ a Belisario nup missi. Pręterea italoꝝ equites & pedites magno numero:qbus si obsiderent satis mature defuturi cõmeatus uidebant. Hac igit spe Totilas oppidũ circũsedit. Per hoc tẽpus milites a Belisario Romę relicti Cononẽ pręfectũ suũ interfecerunt. Irati & indignãtes q ille mercatura frumentaria clãdestine inita pretiũ annonæ quotidie augeret:iidẽ milites a Iustiniano p legatos postularunt huius delicti abolitionẽ asserentes nisi id cõcedat impator ac stipendia insup eis debita soluat se Romã Totilę esse tradituros: quo qdẽ metu oĩa illis sunt cõcessa. Obsessi uero apud ruscianũ oppidũ cũ defectu annonę premerent:sermone cũ Totila habito certi tẽporis inducias paciscunt:intra quod tẽpus nisi ueniant subsidia oppidũ debere promiserunt. Ex hoc iã apparatus fiebãt a Ioãne qdẽ ut illis opẽ ferret:a Totila uero ut phiberet. Inter hęc Belisarius ex Sicilia hidrũtũ uenerat:& Valerianũ militesq; nouos a Iustinião missos susceperat:itaq; copiaꝝ abunde erat. Nec deerãt naues qbus ad liberãdũ obsidione socios ueherentur. Omnibus igit paratis ac militibus nauibus impositis rusciã nauigarunt. Obsessi uero classem cernẽtes:nã oppidũ celso loco situm mare pspicit:ingenti lætitia exultãtes cõstituta die deditionẽ facere noluerunt. Nec multo post classis uẽto dissipata uariis in locis naues diuisit. Deinde cũ crotonis portu simul cõuen

nissent:rursus inde mouentes rusciā petierunt. Totilas cum appropinquarēt naues Gotthos armari fecit:ac eos ꝑ littus cōtra proras nauiū disposuit:hastis & sagittis appellere classem ꝓhibentes. Quos cū uiderēt græci ac ꝑiculū horrerent cōmorati aliquo tpe iuxta littus quasi mox descēsuri:tandē re desperata cōuersus retro ꝓris abierūt. Cōsultātibus deinde qd agēdū foret pro obsessoꝶ salute:placuit ut Ioānes & Valerianus cū equitatu ac cæteris copiis in agrū Picenum proficiscerent̄:ibiq́ bellū tumultuose inferrent:quo Totilas succurrere suis rebus ac obsidionē soluere cogeret̄:Belisarius autē cum classe Romā nauigaret ad seditionē militarem de qua supra diximus cōpescendā ac frumētū classe cōuehendū. His in cōsilio decretis Ioānes mature iter arripuit per Apuliā & marsos in picentes uadens. Valerianus classe deferre maluit. Itaq́ nauibus delatus Anconæ milites exposuit:ac se cū Ioānis exercitu cōiunxit. Nec ob eā tamē rem Totilas obsidionē dissoluit. Sed duobus equitū milibus in picentes missis:qui aduersus Ioānis Valerianiq́ copias tuerent̄ oppida:ipse cū reliquo exercitu in obsidione ꝑmansit. Obsessi uero cū penitus iā necessaria deficerēt:nec ulla spes auxilii supesset:Deoferꝶ italicū & Godilā thracem ad Totilam mittunt salutē ac ueniā postulātes. Hi præter expectationē suam perfacilē Totilā repperterunt uni se dūtaxat fœdifragiū imputare dixit. Eiusq́ unius pœna fore cōtentū cęteris oībus impunitatē concedere:si secū militare uelint oīa sua retenturis:sin abire malint cū singulis uestimētis abiturus. Per hunc modū oppidū recepit:& Colaserꝶ præfectū præsidii qui auctor fuerat oppidi secūdū cōuenta nō reddē

di:uerberatū prius ac mutilatū interfici iussit. Cæteris pro/
missa ex fide seruauit. Remāsit uero cū Totila magna pars
militū quo res suas retinerēt. Alii relictis armis & eqs & re
bus suis oībus cū singulis uestimētis Crotonē abierunt:op
pidanorꝫ bona in prædā militibus suis Totilas cōcessit:cor
pora tamē libera esse iussit. Per hoc tēpus Antonina Belisa/
rii uxor bizantiū ꝓfecta est:quo Theodorā Iustiniani uxo
rem rogaret pro Belisarii ab Italia reuocatiōe. Sed cū Theo
dorā pauloañ defunctā esse repperisset:ipsa pro se Iustinia/
nū adiens multis precibus cū illo egit ut maritus ex Italia
reuocaret᷑. Et impetrauit quidē faciliter:præsertim cū belli
parthici timor ingens adesset. Ita Belisarius ex Italia reuo/
catus quinquēnio fere postq̄ uenerat in grȩciā rediit nō ea/
dē fortuna fretus in hac ultima expeditione:qua fretus fue
rat in prima. Romæ uero abiens tria milia delectorꝫ militū
in prȩsidio reliquit:sub ductu & gubernatioue Diogenis le
gati uiri prudentis & bellorꝫ gnari. Eo abeunte Gotthi Pe/
rusiā longo tpe obsessam ui & armis cepunt. Totilas expe/
ditis Calabriæ Apuliæq; rebus ad obsidionē urbis Romæ
redire cōstituit. Faciebāt uero sibi animos Belisarii recessus:
&ubiq; p Italiā ꝓspȩ gotthorꝫ res grȩcorꝫ aduersȩ. Cōtractis
igit᷑ undiq; copiis cū satis pata eēnt:oīa Romā ueniēs urbē
obsedit. Erant Romȩ ī ꝑsidio delectorꝫ tria milia militū cū
Diogene eorꝫ duce uiro singulari:hi uigilādo & agēdo & op
portunis locis repugnādo urbē q̄optie tutabāt᷑. Itaq; ī lōgū
tp̄s ꝓtracta obsidio ē:nec spes ulla gotthis nisi ī fame relicta
Durāte apud urbē obsidiōe Virgili9 Pōti. Ro. q tūc Bizātii
erat:cūq; eo ꝑmulti ab Italia ꝑstātes uiri sūmo studio Iusti

nianū ꝑcabant̄:ut Belisariū cū inæstimabili potētia in Ita/
liā remitteret ad obsidionē urbis Romæ dissoluēdā alioqui
res ad manifestā tēdere ruinā ostēdebāt. Hæc eadē Godin/
gus uir cōsularis a po. ro. missus orator ꝑcabat̄. Iustinianus
autē sibi curæ fore res Italiæ respōdebat: cæterū differendo
ac ꝓcrastinādo nihil efficiebat. Tandē uero cū acrius infe/
staret̄. Liberiū quendā ex nobilitate Romana Italico bello
ducē ꝓnunciauit. Apparatibusq́; faciendis ab initio uehe/
mēs fuit. Mox aliis superueniētibus curis intermisit. Itaq; ir/
rita expectatione inter moras & apparatus tempus trāsiit.
Roma interea durius obsidebatur. Gotthi enim expugnata
portuēsi urbe: ne quid per tyberim ad obsessos īportari pos/
sent effecerāt. Oppida quoq; finitima urbi fere omnia ī po/
testatē suā redegerāt: ne qua subsidia inde Romā deferrēt̄.
Sed erat legati & militū incredibilis diligentia. Iāpridē enī
hæc præuidētes omnia intra urbē loca quæ uacua ædificiis
erāt frumēto cōseri fecerāt. Ex quo factū est ut deficiēte ue/
tere frumēto nouū intra pomeria natū superueniret: per hūc
modū longo tēpore obsidionem ꝑtulerūt. Deniq; seruassent
urbē nisi ad extremū ꝓditio paucoꝝ eos ꝑuertisset. Ad por/
tam enī quæ est uia hostiēsi qua ad beati Pauli' ecclesiā itur
statio erat militū isaurorū. Hi post longā obsidionē q̄sti in/
ter se quod multoꝝ ānoꝝ stipēdiis fraudarent̄: simulq; grā/
dia sperātes ꝑmia clā ad Totilā ꝓfecti tradere sibi eā portā
cui præsint paciscunt̄: tēpusq; & modū ad rē patrandā cō/
stituūt. Cū uero nox cōstituta ꝓditioni aduenit Totilas hæc
machinat̄. Duabus nauiculis in flumine tyberi dimissis tu/
bicines īponit: iubens ut aduersū fluuiū nauigāte sub ābitū

murorũ penetrẽt. Cũq; ibi fuerint tũc repẽte clangorẽ tubarũ q̃ terribilẽ emittant. Ipse uero cũ exercitu silentio ꝓfectus nõ lõge ab ea porta de qua diximus cõsedit: omnia successere secundũ Totilæ optata. Tubicines enim nauiculis aduecti cũ ad eũ locũ uenissent: terribili ac repẽtino tubaꝝ sonitu Romanos ꝑculserũt: hostes ab ea parte abesse putãtes. Et undiq; ad eũ locũ cõcursum est: & q uigilias circa urbẽ obibãt: eo trepidi decurrerunt. Dũq; oẽs cõcursant: ac cętera negligunt ꝓditores soli relicti porta refracta Totilam & Gotthos intra urbẽ recepunt: statimq; cędes fieri cępta est Romanoꝝ & militũ: Nec iã de resistendo sed de fugiendo cogitatũ. Fugiebant uero ꝑ diuersas maxime portas. Diogenes p̃fectus q̃m nulla remedia supesse uidebat cũ pte militũ Roma egressus Centũcellas petere cõtendit. Sed Totilas hoc fore suspicatus (nã cęteris amissis id fere solũ relinquebat oppidũ) insidias eo itinere collocauerat in quas incidens Diogenes magna pte militũ amissa ipse grauiter uulneratus uix atq; anxie euasit. Erat Romę inter cęteros ductores Paulus ex Cilicia p̃fectus eqtũ turmę. Is ĩ hac turbulentissima nocte cũ ꝑ urbẽ captã plurib9 locis prœlia iniisset: tãdẽ ad molẽ Adriani cũ suis eqtib9 se recepit. Orta demũ luce ꝑ urbẽ redũdãtibus Gotthis cũ & capitoliũ & ęsq lię ac cętera urbis loca iã capta eẽnt ad molẽ tñ Adriani uehemẽtissime pugnabat. Habebat enim Paulus eqtes q̃drin gentos cũ qbus & molẽ & pontẽ q iuxta est egregie defendebat: pugnaq; in ipso ponte cõmissa multos Gotthoꝝ occiderat: ac demũ ultra pontẽ summouerat. Quę cernẽs Totilas suos a pugna reuocauit. Nullo meoꝝ sanguine mihi cõ

ſtet inqt hoꝝ iteritus. Ego uel ſedēs iſtos cōficiā: cū nec ipſi nec equi hēant quo in craſtinū uitam ſuſtentēt. Ita reuoca/ tis a pugna ſuis & ſtationib9 militū cōtra pontē moleq; po ſitis nullas obſeſſis moleſtias inferri iuſſit. Paulus & equites diē illā totā: & noctē inſecutā abſq; cibo cōmorati poſtridie cōſultabāt qd agēdū ſibi potiſſimū foret. Erāt q equoꝝ car nibus ſuſtētādā obſidionē ſuadebāt: hoc rurſus cōſiliū hor/ rorē quēdā inſoliti cibi hre uidebat. Fugę uero ſpem circū fuſa gotthoꝝ agmina pręcipiebāt: reſtabat deditio. Ea uero plena terroris ac dedecoris erat. Itaq; Paulus ſuſcipiēs uer/ ba: Vtcunq; inqt nos uertamus cōmilitones extrema nobis adeſſe uidetis. Nā fugæ qdē nulla facultas eſt. circūfuſis ho ſtium copiis: ac nos impigre obſeruātibus. Dedi uero Got this ſupra turpitudinē uilitatēq; cōſilii cruciatus inſup ex/ carnificationeſq; portēdit. Barbaroꝝ enim ſæuitia ſimplici mortis genere cōtenta eſſe nō ſolet. Durare uero in obſidiōe ac cibo equoꝝ paſci eoꝝ forſitan eſſet: qui auxilia ſibi ueni tura expectarēt. Nobis aūt carētibus ea ſpe nulla ratio ſua dere hanc tolerantiā pōt: niſi uiliſſima detractio mortis ceu pueri formidoloſi dolore cōfici malunt q̄ ferro ſecari. Ego uero dedi hoſtibus & tabeſcere inedia eoꝝ puto qui cor & ſanguinē nō hn̄t. At nobis manu ſtrenuis & ꝓlioꝝ nō inſue tis glorioſa mors eſt cōplectenda. Sic. n. moriamur ut ſan/ guine hoſtiū madentes nō inulti cadamus. Nec rideat ho/ ſtis nr̄o interitu: ſed fleat: nec iugulū noſtrū ꝓbeam9 hoſti: ſed eius iugulū ferro nr̄o ꝑfringamus. Quid. n. paucoꝝ an noꝝ acceſſio nobis ꝓdeſſet: cū & ſi nūc ſeruati tn̄ paulopoſt ſimus obituri? Gloria extēdere uitā hoibus pōt: natura non

pót. Ite igit̃ mecũ ad gloriosam mortẽ:quã ciues simul & hostes admirabunt̃:ac laudibus in cœlũ ꝑpetuis ferẽt. His dictis incensi equites sese morti deuouerũt. Quare cõplexi sese inuicẽ & osculati certissimo moriẽdi ꝓposito ad dimi/candũ se parãt. Erat.n.cõsiliũ in ꝓximã stationẽ Gotthoꝝ ruere:factaq; ꝑmagna hostiũ cæde interire. Quos cũ uide ret Totilas ad extremũ casum parari:ueritus ne hoĩum de/spatoꝝ conatus maiorẽ q̃ pro numero cladẽ gotthis affer/ret:caduceatore ad eos misso electionẽ ꝑmisit: Mallẽt ne re lictis armis & eqs incolumes abire:an oĩa retinẽtes secũ mi litare æquo iure cũ aliis militib9. Ea cũ audissent eqtes læ/tati sunt:ac primo sua relinquere:& Bizantiũ abire male/bant. Postea uero cogitãtes longũ iter & insidias uiaꝝ ele/gerũt omnes apud Totilã remanere:ꝑter Paulum eoꝝ du/cem & Mindũ Isaurũ: Hi duo quia natos & uxores domi habebant abire maluerũt:quos Totilas uiatico ac cæteris opportunis liberaliter adiutos Bizãtiũ remisit. Alios quoq; ex præsidio milites quot ad ædes sacras confugerãt. Toti/las inuiolatos esse iussit. In urbẽ uero Romã neq; desæuiuit amplius neq; desolare illã ut prius fecerat perrexit:sed ci/ues tam ex campania oppidis q̃ ex cæteris locis studiosis/sime reuocauit. Ludosq; equestres ac cætera magnificen/tiæ opera quæ beatis tranquillisq; ciuitatibus fieri consue/runt:insigni apparatu Romæ edidit:quo ciues bonã spem susciperent:ac desiderio urbis allicerentur. Aedes quoq; uel euersas uel incendio prima illa desolatione cõflagratas re/stiture ac reparare nixus est. Deniq; tantũ frequẽtandi Ro/mam studium ostendit:quantũ prius ostenderat desolandi.

Hanc tantã uarietatẽ mutationẽq; uoluntatis:alii ex uoto apostolis facto ꝓuenisse credũt:quoꝝ tẽpla euertisse uideri poterat cũ ciuitatẽ euertit. Alii ad utilitatẽ opportũitatẽq; belli totũ referebãt. Alii postulanti nuꝑ Totilæ regi Francoꝝ filiã in matrimoniũ fuisse respõsum tradũt nõ esse Totilam Italię regẽ cũ urbẽ Romã euerterit:qua infamia permotũ ferũt ad urbẽ reparandã animũ cõuertisse. Quacũq; deniq; causa factũ sit:restituere ac reparare urbẽ Romã conatus est. Post hęc in Siciliã expeditionẽ parauit. Cuius rei gratia ꝑmagnã longaꝝ nauiũ classem effecit. Addidit etiã onerarias naues ꝑmultas. Dũq; ea parat Centũcellas quæ una urbs nõdũ in potestatẽ suã ꝑuenerat mari terraq; obsidere cõstituit. Præerat.n.ei urbi Diogenes:quẽ nuꝑ fugisse Roma oñdimus. Collegerat uero manũ satis ualidam militũ. Cum igit᷑ gotthoꝝ exercitus Centũcellas adiisset:ac ꝓpe mœnia eius urbis posuisset castra Totilas ad Diogenẽ legatis missis:uel pugna decerneret aduersus Gotthos:uel urbẽ dederet postulauit. Nã expectare a Iustiniano auxiliũ neq̃quã eũ debere cũ Romæ tãdiu obsessę nũq̃ subuenerit:nisi forte existimet illum Centũcellas pluris facere q̃ Romam. Ad hęc Diogenes rñdit quidẽ pugna decernẽdũ in ꝑsentia nõ uideri. Dedere uero urbẽ salua existimatione ac fide sua uõ posse:nisi imꝑatore cõmonefacto:& auxiliis postulatis. Atq; ita cũ iusta ac honesta dicere uideret᷑:cõuentio quędã fit inter Diogenẽ & Totilã:nisi Iustinianus imꝑator certior factus ꝑ se uel ꝑ aliũ opẽ tulerit:ad cõstitutã diẽ Centũcellas Diogenẽ esse traditurꝝ. Totilã uero interea molestias nullas inferre debere:ꝓ his obseruãdis obsides dati. Post ita cõ

uenta obsidionẽ Totilas dissoluit:& paratis iam oibus quæ paranda fuerũt ad bellũ Ciciliæ cõuersus est. Et naues qdẽ ad fretũ Siculũ præsto ibi fore mãdauit. Ipse uero pedestri itinere rhegiũ usq; ꝓfectus eã urbẽ expugnare adortus est. Præerant urbi Teremundus & Imereus a Belisario dudum ibi collocati. Hi sæpius expugnare conatos multis uulneribus Gotthos reppulerunt. Quã ob rẽ desperans Totilas ui posse urbẽ ꝑuincere lenta obsidione ad famẽ redigere instituit. Itaq; manu quadã Gotthoꝝ ibi relicta cæterã multitudinẽ classe ad expugnandũ tarentũ duxit:ac faciliter eã urbem cæpit. Trãsgressus deinde in Siciliã cũ minora q̃dam oppida uel ui uel pactione in ptãtẽ suã redegisset:tandẽ syracusas mari terraq; obsedit. Per idẽ tẽpus Gotthi quos in picẽtes aduersus Ioãnẽ & Valerianũ missos oñdimus magnis supplemẽtis acceptis ac supiores bello facti Ariminũ cepe. Nec ꝓcul Rauẽna cõserto alio prœlio ueꝝ eruloꝝ ducem cũ omnibus copiis interfecerunt:Et q apud urbẽ rhegiũ obsidebant. Teremũdus & Imereus deficiente cõmeatu sese ac oppidũ Gotthis tradiderunt. Hæc simul oĩa sub unũ tempus Iustiniano nũciata cũ & rhegiũ & Tarentũ & Ariminũ capta & transitũ in Siciliã Totilæ audisset:Attonitus tot reꝝ motibus Germanũ patruelẽ suũ Italico belloq; Gotthico ducẽ ꝓnũciauit:magnosq; subinde apparat9 fieri iussit. Huius rei fama cũ in Italiã delata esset hostes cõ teruit:& amicos in spẽ maximã erexit. Erat enim Germanus uir alti animi nec minoris cõsilii liberalitate egregia ac summa apud populos militesq; grã. Et accidebat his q, Mathasutã Theoderici neptẽ post mortẽ Vitigidis uxorẽ accei

perat. Quæ quidẽ res fauorẽ Gotthorꝝ sibi plurimũ cõcilia rat. Itaq; statim fama ingens maximaq; expectatio eius per Italiã erat. Cũ esset iã in Illyrico Germanus: sclauinorꝝ gens transmisso Danubio Romani impii ꝓuincias inuasit: gen9 hominũ crudele atq; immane: q cũ se in Macedoniã Thraciãq; cõuertissent: tñ Iustiniano metũ intulerũt: ut Germanũ iter in Italiã cœptũ intermittere iuberet. Ea mora interueniente: Gotthi ꝑ Italiã & Siciliã ꝑuadẽdi oĩa tẽpus facultatẽq; plurimã habuere. Inter hæc dies cõstituta aduenit: q̃ Diogenes Centũcellas tradere ꝓmiserat. Et Totilas ad eum mittens urbẽ poposcit. Diogenes uero Germanũ ducẽ nouiter præfectũ Italiæ bello allegabat. Ob id mutatã cõditionẽ rerꝝ: nec posse se urbẽ tradere asserebat: cũ ipse Germanus rei dñs in itinere existat: ac ꝓpediẽ sit in Italia futurus. Totilas in Sicilia Syracusas obsidebat: exercitusq; Gotthorũ nullo repugnãte per uniuersam Siciliã discurrẽs omnia prædabaẽ. In Italia uero Rauẽna & Anchon & Hidruntũ & Centũcellæ cũ aliis quibusdã oppidis durabãt in ꝑtibus. Cætera oĩa Gotthi possidebãt: una modo spes hoĩes sustẽtabat Germani aduẽtus quæ & ipsa defecit. Nã cũ uehementer in Italia expectareẽ morbo correptus magno cũ dolore suorꝝ in illyrico diẽ obiit. Habebat Germanus filios duos: quos secũ in Italiã ducebat. Eos ĩpator prosequ paternũ Italiæ cœptũ mãdauit una cũ Ioãne Vitaliani noto iã ꝑ Italiã duce ipsorꝝ affine. Nã Ioãnes filiã Germani uxorẽ habebat. Itaq; Ioãnes ac Germani filii exercitũ ducentes salonas ꝑuenerunt. Et quoniã hiems erat hibernare illic cõstituerũt: primo statim uere Rauẽnã traiecturi. Per hæc ipsa fere tẽpora

Liberius a Iustiniano cũ classe in Siciliã missus Syracusas ingressus est. Gotthis statione in portu habebãt: ꝓhibere ingressum nequaq̃ ualentibus. Sed mox ueritus reꝝ necessariaꝝ defectũ quẽ suoꝝ multitudo in urbe obsessa breui tpe inductura uidebat̃ abire cõstituit. Itaq; paucis post diebus cũ eadẽ clade Syracusis abiens panormũ nauigauit. Inter hæc Iustinianus mutato rursus ꝓposito Narsetẽ eunuchũ Italico bello ducẽ pręfecit: illiq; pecunias & exercitũ large ꝓmisit. Et Ioãni scripsit ne ĩ Italiã traiiceret: sed salonis manens aduentũ Narsetis pręstolaret̃. Narses igitur suscepto impigre negocio magnas undiq; copias parare instituit: In quibus cõparandis gratia eius ac potentia plurimũ adiuuabat. Erat enim arcanoꝝ impatoris omniũ cõscius ac moderator: permagnasq; amicitias & clientelas cũ regibus ꝓceribusq; barbarorum habebat. Apparatibus factis & copiis in illyrico sibi adesse iussis cũ ipse ingressus iter Philippolim quæ est in Thracia iam ꝑuenisset: cõsistendi ac morandi in ea urbe necessitas incubuit. Hunni siquidẽ magno exercitu Macedoniã Thraciãq; ingressi cuncta populabant̃: ac uias pręcluserant. Tandẽ uero cũ pars Hunnoꝝ una Thessalonicam: altera Bizantiũ petiisset: ꝓfectus inde Narses iter suũ prosecutus est. Iam Totilas cognito apparatu hostiũ in Italiam redierat. Siciliensi autẽ bello quattuor ex ducibus suis præfectos reliquerat. Ipse quæ opportuna uidebant̃ ꝑ Italiam prouidebat: ut uero & ipse potẽtiã suam aduersus gręcos oñtaret: ac uice uersa eos ĩuaderet: classem magno nauiũ longaꝝ numero ĩ græciã misit: iubẽs ut q̃maxĩo fieri posset tumultu cũcta popularẽt̃. Ea classis Corcyrã prĩo ac ꝓxĩas

insulas diripuit. Mox in continentẽ transgressa per Cyprũ & Acarnaniã & Aetoliã cũcta incẽdiis rapinisq; fœdauit. Mareq; obseruãs multa græcorũ nauigia quę in Italiã Illyricũq; nauigabãt excepit: totũq; mare infestũ & inutile nauigantibus reddidit. Dum hæc p Græciã a Gotthis geruntur: Totilas nouo exercitu in picentes misso: anconẽ terra mariq; obsideri mandauit: Duces uero pfecit huic expeditioni tres: Scipuarẽ & Vdilã & Gotthidilũ: qbus etiã classem attribuit nauiũ longarũ quadragintaseptẽ. Obsessa igitur ancone ac terra mariq; oppugnata maximo in piculo ea ciuitas uersabatur: q̃ ob rẽ Valerianus qui Rauẽnæ præerat quoniã per seipsum succurrere obsessis despabat posse Ioannẽ Vitaliani qui salonis erat: p litteras hortatus est ad opẽ simul obsessis ferendã: Ioannes uero & si mandatũ sibi a Iustiniano fuerat ante Narsetis aduẽtũ in Italiã ne traiiceret: tamẽ in tanto sociorũ periculo minime sibi quiescendũ ratus milites e toto exercitu delectos nauib9 decẽ & octo imposuit: pfectusq; salonis Rauennã uersus nauigauit. Ei nauiganti obuiã pcessit Valerianus cũ. XII. longis nauibus q̃optime ad pugnã structis. Collocutis inter se duces & quæ optima factu uidebantur cõmuni cõsilio decretis tota simul classe ad hostẽ nauigarũt. Cũq; anconitanæ urbi appropinquassent: littori applicuerũt ĩ loco quẽ duassum incolę uocãt. Quod postq̃ senserũt Gotthorũ duces & ipsi se ad pugnã cõparantes delectis militib9 naues suas cõpleuerũt. Cũq; satis structi paratiq; essent pgressi aliquãto aduersus hostes sese pugnæ opulerũt. Erãt Gotthorũ naues quadragintaseptẽ: Gręcorũ aũt triginta. Duces uero classis Græcorũ Ioãnes & Va-

lerianus. Gotthorum autē Vlidas & Gotthildus. Nā Scipuar cū reliquis copiis ad tuēda castra remanserat. Hortati igit utriq; suos: & ad spē uictoriæ militari oratione animis militū incensis ex cōposito conflixerāt. Statimq; initio pugna fuit acerrima: obuiā cōcurrentib9 proris & omni nixu sese mutuo ꝑuadētibus: magnisq; utrinq; animis res gerebatur. Nec quisq̄ erat in tāto numero segnis: Sed & sagittis & cōtis & gladiis tāq̄ in pedestri pugna certabāt. Procedēte uero certamine Gotthorum classis deteriori loco esse cœpit. Pugnatores enī q̄uis egregii tamē rerum maritimarum experientiā nō habētes se ipsos conturbabāt. Naues quibusdā locis simul plures cōglobatæ sese mutuo impediebāt. Aliæ hoc ipsum uitantes sepatæ suorum tutela circūueniebant ab hostibus: Græcos uero scientia ac disciplina rerum naualiū plurimū adiuuabat. Seruati ordines nulla cōglobatio: nulla extra tutelā suorum sepatio conspiciebat. Itaq; ut par fuit: tādē supiores pugna Græci fuere. Sūmersę aliquot Gotthorum naues cū ipsis pugnatoribus & nautis perierūt. Multæ expugnatæ incredibili cæde capiunt. Quod cū uiderēt Gotthi fugā demū arripuerūt. Decē tantūmō Gotthorum naues integræ refugerūt ad littus. Cœterę uel captę uel sūmersę sunt. Virorum aūt & in ꝑlio & in fuga plurima strages fuit. Qui ad terrā refugerāt Gotthi crematis cōfestim nauib9 ne illis potiret hostis in castra redierūt. Ibi trepidātibus cūctis placuit obsidionē dissoluere: Itaꝑpe desertis castris auximū se receperunt. Ioānes & Valerianus cū uictrice classe sūma lætitia & incredibili anconitanorum gaudio portū ingressi hostiū castra inuadere ꝑpabāt. Sed deserta repiētes oēm cōmeatū

qui illic erat i urbē deferri fecerūt. Ipsi aūt paucis post die/
bus abeūtes Valerianus rauēnā: Ioānes salonas reuersi sunt.
Hęc pugna uehemēter fregit gotthoꝝ aīos & q̄si initiū fuit
eoꝝ ruinę. Totilas.n.hac ꝑcussus plaga magnā copiaꝝ ptē
ex sicilia reuocauit. Itaq; Artauanes Iustiniani dux q Libe/
rio successerat: classemq; ab eo susceꝑat potētior p siciliā fa
ctus nō solū liberauit obsidiōe socios: ueꝝ etiā gotthos plu/
rib9 locis ꝑ oppida obsedit. Nec multo post crotoniatas lō
ga obsidiōe gotthoꝝ laborātes classis gręcoꝝ inspato supue
niens liberauit: ac hostes multa cæde ꝑfregit. Fugiētiū got/
thoꝝ pars tarentū petiit: ps scyllæū in mōtē se ꝓximū rece
pit: q̄ quidē res supiori cladi adiuncta multo magis ꝑfregit
gotthoꝝ aīos: p̄sertim cū de aduētu Narsetis in Italiā: deq;
eius apparatib9 multa crebri rumores circūferrēt: ac defe/
ctiones q̄dā iā tūc fieri cœptæ sunt aduersus Totilā. Regna
ris qdē uir īter gotthos clarus q tarento p̄erat & Morras q
acherusię cū oppidis q̄ custodiebāt & cū militib9 qui erāt
in p̄sidiis ad Iustiniani ptes trāsiuerūt: Et motus qdā in sar
dinia aduersus gotthos fieri nūciabat. Cū hæc esset cōditio
reꝝ ꝑ Italiā Narses coactis ꝑ hiemē copiis ad iter se cōpa/
rauit. Habebat uero exercitū tm̄ q̄tū uix alii simul oēs du/
ces in Italiā hoc bello adduxerāt. Pecuniis.n.abūde a Iusti/
niano cōcessis ipse etiā in erogādo & largiendo magnificus
nō solū ex thracia & græcia ueꝝ ēt ex aliis locis copias in/
gentes cōtraxerat. Nā & lōgobardoꝝ supra qnq; milia pu/
gnaçissimoꝝ hoium Albuino rege cōcedēte susceꝑat: & eru
loꝝ tria milia ad eum uenerāt: Hūnoꝝ quoq; multitudo in
gens cōfluxerat: præterea cumades Persa Romanæ militiæ

assuetus cum nō contēnenda Persaꝝ manu ad eū uenerat. Et Assuades pugnacissimus adolescēs cū quingētis bellatoribus Gepidaꝝ gentis. Et Ioannes cognomento Phagas cū Græcoꝝ Thracūq; exercitu: p̄terea Ioannes Vitaliani suum ac filioꝝ Germani exercitū illi coniunxerat. Has igitur copias habēs Narses ut primū aduentare uer cœpit: ea Illyrico p Dalmatiā & Liburniā circuito maris sinu pedestri itinere in Italiā transiit: primoq; ingressu in Venetis constitit. Duæ erāt uiæ qbus ex Venetis ꝓficisci cōmode ualeret una secus adriaticū mare: altera p mediterraneā regionē: utraq; difficultates plurimas hr̄e uidebatur. Nā secus mare athesis stagna facit: quæ pluribus fossis in mare egerunt. Et padus in plura ut ita dixerim flumina diuisus multis ĩ locis interrūpit iter: locaq; pleraq; sunt impedita ac palustria: ut sine maxĩa difficultate exercitus ttaduci nō possint: & mediterranea regiōe Teias uir gotth9 cū magnis copiis a Totila Veronā missus trāsitū athesis padiq; p̄cluserat. Hæc. n. duo flumina ex alpibus quę Italiā a Gallia & Germania sepant discurrētia in mare adriaticū deferunt. Itaq; ex Venetis ꝓficiscenti necesse est ea transire uel iuxta maris littus: ubi stagna sunt & paludes pluribus fossis mari egesta: & padi ora inter Rauēnā & fossas clodias plura interrūpūt: uel a mediterranea regiōe ubi eadē illa flumina magna & ĩtegra sunt transmittēda: & siquis repugnet faciliter ꝓhiberi transitus possit. Cum igitur Veronæ quæ ciuitas est sup athesi fluuio esset Teias: haberetq; copias ad ꝓhibendū sufficientes. Narses omisso mediterraneo itinere uiam per littus adriatici maris elegit: quoniā illa hostibus carebat & erat alio-

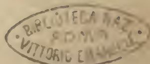
quin breuior. Præfectus ergo p̄ clodianas fossas & Adriati/
cũ agrũ pontibus enauibus ubicũq; flumina & aquę inter/
rumpebãt factis Rauẽnã cũ omnibus copiis tandẽ p̄uenit.
Ibi Valerianus & Iustinus duces cũ suis insup̄ copiis Nar/
seti cõiungunt̃. Erant uero p̄ Italiã ueterani milites p̄multi
q̃bus stipendia longi t̃pis debebant̃: & ob hoc infensis mẽ/
tibus expeditiones obibãt: his omnibus Narses stipẽdia p̄/
soluit: animosq; illoꝝ sanauit atq; erexit. His cõficiendis ac
recreãdo exercitu nouẽ diebus Rauennæ cõmoratus demũ
inde mouens Romã petere cõtendit. Vsdrilas p̄ id tempus
Arimino præerat uir inter Gotthos bello insignis. Is cũ in
agrũ Ariminensem p̄uenissent prima Narsetis agmina: trã
sitũ eoꝝ impedire conabat̃. Amnis qui pręterfluit Arimi/
nũ imbribus creuerat. Pons uero sup̄ eo amne ita sub ipso
oppido cõsistit ut faciliter impediat̃. Egressus igit̃ Arimi/
no Vsdrilas cũ ex ulteriori ripa repugnaret: nõ multi tamẽ
iam flumẽ trãsissent: pugna nõ longe a mœnibus oppidi cõ
mittit̃. In qua eruloꝝ quidã eques cõminus pugnãs Vsdri/
lam occidit: militesq; eius morte ducis cõteriti in oppidum
trepidi refugerũt. Caput Vsdrilę ad Narsetẽ relatũ est. Nar
ses uero lętatus augurio: quod primo ingressu princeps ad/
uersarius a suis interfectus esset: spe bona plenus iter confi/
ciebat. Licet enim Arimini capiẽdi certissima facultas ad/
esset: tamẽ circa id cõmorari noluit ne tãtas copias in obsi/
dione unius oppidi distineret. Itaq; Ariminum p̄tergressus
iter suũ p̄secutus est. Totilas uero cognitis his quę in Vene
tis gesta fuerunt: & trãsitu aduentuq; Narsetis ad urbẽ Ra
uẽnã intellecto: q̃q̃ copię suę fere oẽs apud Teiã erãt: tamẽ

ipe cũ Narſete manum cõſerere ſtatuit:ſed cõmiſſa pugna ab hoſtibus interfectus eſt.Gotthi quicũq; ex prœlio aufu/ gerũt padũ amnẽ trãſgreſſi papię & circa ea loca cõſtitere. Ibi cũ de nouo gentis duce cogitarẽt:Teias omniũ iudicio pręlatus rex Gotthoꝝ deligit̃:factus per hunc modum rex theſauros quos Totilas papię cõgeſſerat ilico ſuſcepit:ac rei parañ uires:exercitũ cogere:arma tribuere:equos largiri:& omnia impigre obire nõ deſtitit:Ad francos etiam mittere: eoſq; pellicere in ſocietatẽ belli.Hæc audiẽs Narſes Valeri/ anũ cum ſuis copiis circa padũ quaſi in cuſtodiã eſſe iuſſit ne metu dẽpto gotthi licẽtius uagarent̃.Ipſe uero cum reli quo omniũ exercitu Romã petiit.In itinere narniã ultro ſe dedentẽ ſuſcepit:ſpoletinis milites cõceſſit qui p̄ſidio ſibi fo rẽt donec eoꝝ mœnia dudũ a gotthis euerſa reficerent̃.Mi ſit quoq; peruſiã qui deditionẽ poſtularẽt.Erãt peruſiæ duo p̄fecti militũ: Meligedius & Vlithus.Hi diſcordes inter ſe plurimũ differebant.Meligedius enĩ dedere urbẽ cupiebat: Vlithus uero cõſcius ꝓditionis & cædis:quam dudum Cy/ priani effecerat repugnabat pœnam meritam reformidãs. Ita ſeditiõe orta Vlithus interficitur:Peruſiaq; a Meligedio Narſeti traditur. Narſes poſt hæc Romam profectus ur/ bem obſedit.Conditio uero urbis Romę per ea quidem tẽ/ pora hæc erat.Ciues ſuperioribus calamitatibus afflicti nõ admodum multi in urbe uerſabãt̃. Solitudo nõnullas uias totas habebat:ædificia pluribꝰ in locis collapſa:aut cremai ta cernebant̃.Neq; enim Totilas reparationi ſuffecerat:pręſertim ciuibus exinanitis ac maxima ex parte deletis.Itaq; gotthi magnitudinẽ urbis tueri poſſe diffiſi locũ delegerãt

non magnũ iuxta sepulcrꝝ Adriani:quẽ egregie uallo fossa
q; munitũ ad cætera mœnia coniunxerant.Cógestisq; in eũ
locũ rebus suis illo ꝓ arce ac pſidio utebant̃.Nec tamẽ cu/
stodiã urbis deseruerũt:sed eã quantum poterant tuebant̃.
Narses igitur cũ expuguare urbẽ statuisset pluribus simul
locis mœnia aggressus est.Cócurrẽtes uero ad ea loca Got/
thi de mœnibus repugnabãt.Dũ ista fiunt ac gerunt̃ mili/
tes quidẽ Narsetis remotiora petẽtes loca cum ibi solitudo
esset scalis mœnia cóscenderũt.Inde clamor factus captam
urbẽ ostendit:Gotthiq; omissa defensione alii portuẽsem ur
bẽ fuga petierunt:alii ad sepulcrũ Adriani in arcẽ se rece/
perunt.Per hunc modũ Narses Roma potitus est:Arcẽ ue
ro tunc obsessam haud multo post tẽpore pactione recepit.
Erant in cãpania nónulli patricii generis:quos propter ma/
iorũ auctoritatẽ & gratiã Totilas in urbẽ redire nó passus
fuerat:Alii præterea ex ordine senatorio quos ut suspectos
Gotthi eo miserãt.Hos omnes cũ filiis & agnatis eoꝝ Got/
thi interfecerũt:trecentos ĩsuper adolescẽtes Romanos To/
tilas quasi milites delegerat:re uera autẽ obsides abduxerat
& transpadũ in expeditionẽ miserat:qui omnes postq̃ Ro/
ma in potestatẽ Narsetis deuenit a Gotthis interfecti sunt.
Per id tẽpus Regnaris qui tarẽto præerat cum Teiã factũ
regem frãcosq; in societatem uenturos audisset:pœnitentia
ductus quod ad partes Iustiniani trãsisset:ad Gotthos redi/
re statuit.Vt uero obsides reciperet suos hæc machinat̃ ad
Macurium præfectum hidrũti mittit:& auxiliũ poscit ad/
uersus Gotthoꝝ copias quas contra se uenturas cognouisse
simulauit:Macurius aũt nihil fraudis suspicatus quinqua/

ginta milites ad cũ Tarentũ misit:quos Regnaris statim in carcerẽ cõiecit:& Macurio scripsit si milites suos uelit obsi des eius quos penes se habebat reddat. Hæc audiẽs Macu rius cõturbatus est:paucisq; militib9 in p̃sidio hydrũti reli ctis ipse cũ cæteris copiis aduersus Regnaridẽ ꝓfectus est: Regnaris uero nihil moratus milites quos accepat omnes occidit:egressusq; tarento aduersus Macuriũ p̃lio cõmisso superatᷓ multisq; suoꝝ amissis in fugã cõmittitᷓ:q cũ tarẽtũ redire neqret:oĩbus uiis præclusis acherusiã se recepit. Nar ses inter hæc portũ missis eo copiis obsedit:ac tãdem rece pit. Post hæc centũcellas eodẽ modo aggressus in potestatẽ suã reduxit. Teias uero frãcoꝝ gentẽ solicitare:ac in societa tẽ asciscere nõ cessabat. Et modo pecunias modo paticipa tionẽ dominationis per Italiã polliceri:sed frãci iãpridẽ cõ stituerãt se huiusmodi bello non immiscere. Itaq; Gotthorũ spes in irritũ ceciderũt. Totilas dũ uiueret pecunias regias partim papiæ cõgregauerat:partẽ etiam non paruã cumaꝝ in arce seposuerat:eiq; arci fratrẽ suũ præfecerat. Id cũ in tellexisset Narses partẽ exercitus misit ad obsidendum cu mas:ipse uero cõsistens reparare urbem ac frequetare cona batur. Ne uero Gotthi qui erant trãs padum succurrere uel cumis uel aliis locis possent:Ioãnem Vitaliani & Filimun tem cũ eorũ copiis in hetturia cõmorari iussit:qui conatus hostiũ primi exciperent & retunderent. At enim Teias ubi sensit cumas obsideri:ferre opem constituit his qui obside bantur. Profectusq; ex oppido Papia magnis transuersisq; itineribus ad littus superi maris duxit:inde per picentes & marsos in campaniam peruenit. Quod postquam Narses

intellexit Ioannē cū exercitu ex hetruria reuocauit. Ipse uero Narses cū his aliisq; copiis ꝑfectus certissimo cōfligendi ꝓposito cāpaniā petiit. Vesuuius est cāpaniȩ mons ꝑ cuius uerticē caligo & flāma qn̄q; euomit: in radicibus uero eius montis fontes sunt dulcium aquaꝝ: fluuiusq; ab his fit: qui Dracon appellat: fert aūt nō ꝓcul nuceria urbe: habet aūt is fluminis latitudinē exiguā: profunditatē uero ita magnā ut neq; pediti neq; equiti sit transmeabilis. Circa eū fluuiū ambo exercitus cōstiterūt castra habētes: Narses quidē citra flumē: Teias uero ultra. Medius īter utraq; castra fluēs amnis decurrebat. Pontē qui unicus iungebat ripas Gotthi occuparāt. Itaq; in eoꝝ potestate erat pugnā uel detractare uel inire: Duobus mensibus in his locis exercitus cōmorati sunt. Cum interim cupienti Narseti & suis cōferēdi manus nulla facultas esset tantū ad ripas utriq; uenientes sagittis & telis se plurimū feriebāt. Cōmissa sunt etiā ꝑ id tp̄s multa singularia certamina ex ꝓuocatione hincinde facta: trāsgressiq; pontē gotthoꝝ milites cū Narsetis militibus singulari certamine depugnabāt. Mare satis erat ꝓpinquū: classemq; in mari habebāt gotthi: quæ frumentū cæterūq; cōmeatū in littore exponebat: Inde in castra deferebat. Sed postq̄ gotthoꝝ classis ꝓditione amissa est: nec amplius mari cōmeatus facultas haberi poterat: eo defectu cōpulsos gotthos necessitas compulit castra mouere. Itaq; deserto ponte & circa amnē loco in proximū inde montē quem lacteum incolæ uocant abierūt. hos secutus Narses cū eos inuadere ꝓpter asperitatē montis nequiret circa radices eius montis consedit. Gotthi autē cum nihilominus in eo loco penuria

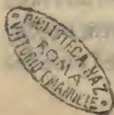

rex premerētur:ſtatuerūt prœlio decernere. Structaq; de ſu piori loco acie hoſtes nihil tale ſuſpicātes repēte adorti ſunt
Hic nec ſtruendi aciē neq; milites alloquendi:ſpaciū cōcur-ſum eſt ab hōinibus ut ſors tulit. Et quia gotthi relictis eqs pedeſtri ácie pugnabant:Narſetis quoq; pedeſtres occurre-rūt. Atrox pugna & ubiq; cretētiſſima fuit. Gotthi enim de-ſperatione obſtinate certabāt:Narſetis uero milites cōſcien-tia multitudinis cedere erubeſcebāt:pſertim cū eos per ſup-iores dies deſerere prima caſtra cōpuliſſent cū in montē re-fugos pene obſediſſent. His rationibus utriq; incenſi forti-ter dimicabāt. Non pteribo in hac pugna inſigne Teiæ re-gis Gotthorū factū. Ille enī heroica quadā fortitudine pdi-tus inter primos pugnatores eſſe uoluit. Erat autem ſagulo armiſq; egregie cōſpicuus. Siniſtra ſcutū dextra pilū quati ebat. Aduerſus hūc cōgreſſi plures ab eo īterfecti ceciderūt Itaq; in eum tela undequaq; uolitabāt. Ille mirabilia fortitu dinis opera edebat uigore animi ac robore corporis incredi bili. Cū tandē in ſcuto eius pmulta pila infixa cohæſiſſent: atq; ob hoc uerſare ſcutū impediretur ſtans ad hoſtē cōuer-ſus aliud ſibi ſcutū afferri clamitauit nominatī uocās armi gex ſuū a quo ſcutū afferri iubebat:Id ubi allatū eſt prior dimiſſo ſcuto nouū aſſumpſit. In hac mutatione ſcuti letali-ter uulneratus a uolitāte telo cū multū ſanguinis effunderēt nihilominus fortiſſime pugnās nūquā pedē rettulit:nunquā frontē ad ſuos deflexit:ſed in hoſtē cōuerſus continue dimi cans ad extremum in faciē corruit. Erat fere ſexta diei hora cum Teias occubuit. Gotthi tamē ob regis mortem nequa-quā deteriti uſq; ad noctem pugnauerunt nunquā pedē re-

ferẽtes. Factis deniq; tenebris pugna cessauit: cũ prio solis ortu cœpta fuisset. Ea nocte utriq; armati steterũt: utq; dies apparuit rursus in pugnam reditũ est: & usq; ad solis occasum cum magna strage utriusq; partis dimicatum. Tandẽ uero Gotthi ad Narsetẽ oratoribus missis uelle se Italia excedere optulerũt si incolumes abire asportareq; sua permittantur. Sin hæc sibi non permittat Narses quã diu uiuãt tã diu pugnare non desituros esse. Quæ cũ intellexit Narses ĩ consilio re discussa illis permittere decreuit: ne aduersus desperatos homines magno suorum detrimẽto uictoriã adipiscatur. Inter hæc ad mille equites ex Gotthorũ castris aufugerant: magnisq; itineribus papiã & alia trãs padũ oppida petierũt. Reliqui autem fœdere cũ Narsete icto sua priuatim asportantes Italia excedere: ac nũq̃ aduersus Romanũ Imperiũ bellũ gerere ꝑmiserunt: libertate tamẽ retẽta sine ulla Romani Imperii subiectione. Quo facto cumas ac cætera quæ supererant oppida Narses recepit. Finisq; fuit anni decimioctaui huius belli.

LEONARDI ARETINI DE BELLO ITALICO ADVERSVS GOTTHOS LIBER QVARTVS ET VLTIMVS FOELICITER FINIT.

Impressum Venetiis per Bernardinum Venetum de Vitalibus Anno domini. M. CCCCC. III. Die decimo octauo Mensis Ianuarii.

Cum Priuilegio.

